

ÖLÇEK GELİŞTİRME DERS ÜRÜNLERİ

Scale Development Course Products

Scale Development Course Products

Hazırlayan
Prof. Dr. Nuri BALOĞLU

ÖLÇEK GELİŞTİRME DERS ÜRÜNLERİ

Scale Development Course Products

**Hazırlayan
Prof. Dr. Nuri BALOĞLU**

ÖLÇEK GELİŞTİRME DERS ÜRÜNLERİ
Scale Development Course Products
Hazırlayan: Prof. Dr. Nuri BALOĞLU

Genel Yayın Yönetmeni: Berkan Balpetek
Kapak Tasarımı: Duvar Design
Baskı: Aralık 2024
Yayıncı Sertifika No: 49837
ISBN: 978-625-5551-04-7

© Duvar Yayınları
853 Sokak No:13 P.10 Kemeraltı-Konak/İzmir
Tel: 0 232 484 88 68

www.duvar yayinlari.com
duvarkitabevi@gmail.com

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I

PSİKOLOJİK ÖLÇME ARAÇLARI GELİŞTİRME DERSİ.....4

BÖLÜM II

LİSANS ÖĞRENCİLERİYLE ÖLÇEK GELİŞTİRME.....9

BÖLÜM III

AİLE VE ÇOCUK 12

AİLE BASKISI ALGI ÖLÇEĞİ 13

AİLEYE BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ.....24

EBEVEYN BEKLENTİ ÖLÇEĞİ.....33

EVDEKİ LİDER KİM TESTİ 41

AİLE DANIŞMANLIĞINA YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ.....49

BÖLÜM IV

ÖĞRENCİ ÖZELLİKLERİ 57

HAYAL EDEBİLME KAPASİTESİ ÖLÇEĞİ 58

İDEAL BENLİĞE YAKINLIK ÖLÇEĞİ.....71

SOSYAL BÜTÜNLEŞME ÖLÇEĞİ.....86

SOSYAL OLGUNLUK ÖLÇEĞİ.....99

BELİRGİN OLMA EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ 112

BÖLÜM V

OKUL YAŞAMI 123

ÖĞRENCİ ÖZGÜRLÜK ALGISI ÖLÇEĞİ..... 124

ÖĞRENCİDE SOSYAL EŞİTSİZLİK ALGISI ÖLÇEĞİ..... 140

ÖĞRENCİ TEPKİSELLİK ÖLÇEĞİ 154

ÖĞRETMEN ELEŞTİRİYE AÇIKLIK ÖLÇEĞİ..... 168

SOSYAL ÜRETKENLİK ÖLÇEĞİ..... 181

BÖLÜM I

PSİKOLOJİK ÖLÇME ARAÇLARI GELİŞTİRME DERSİ

Gençlere bilimi sevdirebilmenin en güvenilir yolu ölçme kavramına ilişkin farkındalığı arttırabilmektir. Sosyal bilimlerde bu iş çok daha da zordur. Bir psikolojik yapıyı ölçebilmek öncelikle bilimi, sonra da eğitim ve ölçmeye ilişkin pek çok teknik konuyu özümsemeyi gerektirir.

Bu kitap, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışma (RPD) Anabilim Dalı üçüncü sınıf programında seçmeli alan dersi olarak yürütülen “Psikolojik Ölçme Araçlarının Geliştirilmesi” dersi gereği hazırlanan ölçek örneklerini içermektedir.

Ölçek konuları, öğrenci önerilerini de dikkate almak koşuluyla ders danışman öğretim elemanı tarafından belirlenmiştir. Dersin temel amacı öğrencilerin sosyal bilimler alanına uygun bir ölçek geliştirme çalışması ile bilimsel süreci kavramlarını sağlamaktır. On dört haftalık ders süresince aşağıdaki aşamalar izlenmiştir.

1. Önceki Öğrenilenlerin Hatırlanması

Dersi alan öğrencilere iki haftalık bir zaman dilimi içerisinde bilim, bilimin temelleri ile bilim ve ölçme arasındaki teknik ve teorik ilişkiler açıklanmıştır. Öğrencilerin ölçme ve değerlendirme dersi kapsamında kazandıkları bilgi, beceri ve diğer yeterlikler ana hatlarıyla tekrar hatırlanmış, eksik kalan bilgiler tamamlanmış ve bu süreçte bazı yeni bilgileri edinmeleri de sağlanmıştır.

2. Çalışma Gruplarının Oluşturulması

Ölçek geliştirme çalışmaları öğrencilerin kendi aralarında oluşturdukları 3 ila 8 kişi arasında değişen gruplar düzeyinde yürütülmüştür. Grupların oluşturulmasında öğrencilerin birbirleri ile iş bölümü yapabilecek ve uyumlu çalışabilecekleri arkadaşlarını seçmeleri istenmiştir. Bu aşamada her grupta bilgisayar teknolojileri ve istatistik paket programlarıyla analiz becerilerine sahibi en az bir arkadaşlarının bulunmasına dikkat etmeleri de istenmiştir.

3. Ölçülecek Yapının (Örtük Değişkenin) Belirlenmesi

Her gruptan öncelikle birkaç adet orijinal ölçek geliştirme konusu yani ölçülecek yapı bulmaları istenmiştir. Öğrencilerin konu önerileri rafine edilerek öğretim elemanı tarafından geçici konu başlığı haline getirilmiştir.

Öğrencilerin ele alacakları konu hakkında kapsamlı bir literatür taraması yapmaları ve ele alacakları yapıya ilişkin topladıkları tüm bilgileri bir dosya içerisinde gruplamaları istenmiştir. Bu konuya ilişkin olarak daha önceden

herhangi bir ölçek geliştirme çalışmasının bulunmamasına özellikle dikkat etmeleri söylenmiştir.

Öğrenci grupları tarafından araştırılan ölçek geliştirme konuları ders öğretim elemanının yönetiminde sınıf içi tartışmalar yoluyla tekrar tekrar ele alınarak rafine edilmiş, olgunlaştırılmış ve nihayet bir ölçek geliştirme konusu haline dönüştürülmüştür. Bu süreçte konu geliştiremeyen öğrencilere öğretim elemanı tarafından bir konu verilmiştir. Öğrencilerin bu konuya ilişkin literatür bilgi ve bulgularını toplayarak raporlamaları istenmiştir.

4. Teorik Temellerin Derleme Yazı Haline Getirilmesi

Belirlenen ölçek geliştirme konuları öğrenciler tarafından literatür temelli olarak kapsamlı bir araştırmaya tabi tutulmuştur. Bu süreçte öğrencilere birincil ve ikincil kaynak özellikleri tanıtılmış ve ölçek geliştirmesi çalışmalarını bilimsel makale ve tez çalışmaları gibi birincil kaynaklara dayalı olarak ele almaları tembihlenmiştir. Çok zorunlu kalmadıkça ikincil kaynak ve popüler yayınlara başvurmamaları istenmiştir. Elde ettikleri tüm literatürü bir dosya içinde toplamaları sağlanmış, literatür bulgularına dayalı bir kuramsal temel oluşturmaları istenmiştir. Yine bu süreçte topladıkları literatür bulgularını önem derecesine göre tam ve doğru olarak ortaya koyabilmeleri için Dewey sistemi kodlamasına uymaları ana ve alt başlıkları bu sisteme göre oluşturmaları istenmiştir. Bu yolla ele alınan örtük değişkene ilişkin literatür bulguları sistematik bir derleme yazı haline dönüştürülmüştür.

5. Madde Havuzunun Oluşturulması

Bu aşamada öğrencilerin ele aldıkları psikolojik yapıya ilişkin oluşturdukları literatür bilgilerini temele alarak bu yapıyı ölçen sorular üretmeleri istenmiştir. Bu aşamadaki anahtar kavramı teorik temelle tutarlılık ve kapsam geçerliği terimleri oluşturmuştur. Öğrencilerin ürettikleri soruların bu yapıyı ölçen tutarlı sorular olması için ele alınan psikolojik yapının 360 derece tüm yönlerini ölçebilecek çeşitlilikte sorular olmasına dikkat etmeleri istenmiştir. Madde havuzunda bulunan soru sayısının geliştirecek ölçekte yer alacak sayının en az 10 katı olması önerilmiştir. Madde havuzları her bir grup için ders öğretim elemanı tarafından tek tek değerlendirilmiştir. Bazı maddeler bir ön elemeye tabi tutulmuştur.

6. Madde Havuzundan Taslak Ölçek Oluşturulması

Öğrencilerin madde havuzunda bulunan soruları ele alınan psikolojik yapıyı temsil etmedeki önem düzeyine göre puanlamaları ve en yüksek puan verdikleri maddeleri beyin fırtınası yaparak bir taslak ölçek oluşturmaları istenmiştir. Bu

aşamada Taslak Ölçekte yer alacak soru sayısının madde havuzundaki soruların yüzde 10'u kadar olmasına da dikkat etmeleri istenmiştir.

7. Taslak Ölçek Hakkında Uzman Görüşlerinin Alınması

Bu aşamada öğrencilerin ele aldıkları psikolojik yapının içerik geçerliğine dikkat etmeleri istenmiş ve bu konuda en az üç uzman akademisyenin görüşlerini alarak taslak ölçeği düzeltmeden geçirmeleri söylenmiştir. Yine bu aşamada öğrencilerin uygulamada görev yapan en az üç Rehberlik ve Psikolojik Danışma uzmanından da görüş almaları, ele aldıkları konu temasına göre okul yöneticilerinden de görüş alabilecekleri önerilmiştir.

8. Taslak Ölçeğin Uygulama Ölçeği Haline Dönüştürülmesi

Uzman görüşleri alınarak dönüt ve düzeltme süreçlerinden geçirilen ölçekler görünüş geçerliliğine de dikkat edilerek bir uygulama ölçeği haline dönüştürülmüştür.

9. İlk (Pilot) Uygulama

Bu süreçte öğrencilerin geliştirdikleri psikolojik ölçme aracını öncelikle sayısı en az 40 civarında olacak şekilde kendi arkadaşları üzerinde uygulamaları istenmiştir. Böylece Milli Eğitim okullarında uzun zaman alan ve meşakkatli bir işlem olan izin süreci bypass edilmiş ve bu dersi alan yaklaşık 140 RPD öğrencisinin birbirlerine yardımcı olması yoluyla çalışmalar devam ettirilmiştir. Yine bu süreçte Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı eğitim kurumlarında pilot uygulama yapması gereken gruplar da bu işlem için informal yollarla izinler almışlardır.

10. Pilot Uygulama Sonuçlarına Dayalı Dönüt ve Düzeltmelerin Yapılması

Öğrencilerin geliştirmeye çalıştıkları psikolojik ölçme araçları pilot uygulama ile asıl uygulama öncesinde gerekli dönüt ve düzeltmelerden geçirilmiştir. Bu aşamada öğrencilere SPSS paket programında veri girişi ile güvenirlik analizinin ne olduğu, ne anlama geldiği ve nasıl yapıldığı uygulamalı olarak öğretilmiştir. Her grup ele aldığı ölçme aracının pilot uygulama sonuçları üzerinde tartışmalar yürütmüş ve faktör yükü düşük maddeleri kapsam dışı bırakmak suretiyle ölçeğin güvenirlik düzeyini arttırmayı da öğrenmiştir. Bu yolla ölçekler asıl uygulama için hazır hale getirilmiştir.

11. Asıl Uygulama

Öğrencilerin geliştirmeye çalıştıkları psikolojik ölçme aracının asıl uygulaması yine Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı üçüncü sınıflar, yani dersi alan yaklaşık 140 öğrenci başta olmak üzere, aynı fakültenin diğer bölümlerindeki öğrenciler ile Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Böyle bir uygulama yolu tercih etmenin nedeni, bu çalışmanın dersle sınırlı olması ve kurum dışı uygulamaların yasal zorlukları olmuştur. Asıl uygulama çalışmasında öğrenciler madde ve güvenilirlik analizleri yapmayı, faktör analizi yapmayı, faktör sayısını sınırlamayı öğrenerek ölçeklerin son şeklini elde etmişlerdir.

12. Raporlama

Öğrenciler yaptıkları tüm çalışmalarını formatı öğretim elemanı tarafından verilen ve genel olarak beş bölümden oluşan bir ödev projesi şekline dönüştürmüşlerdir. Bu süreçte;

Birinci Bölüm: “Problem Durumu”

İkinci Bölüm: “Kuramsal Temel”

Üçüncü Bölüm: “Yöntem”

Dördüncü Bölüm: “Bulgular”

Beşinci Bölüm: “Sonuçlar” kısmından oluşmuştur.

Çalışmanın başından sonuna kadar her aşamada elde edilen belgeler ise “EKLER” kısmında yer almıştır. Bu kapsamda;

EK-1 “Madde Havuzu”

EK-2 “Taslak Ölçek”

EK-3 “Uzman Görüşleri”

EK-4 “Uygulama (Pilot) Ölçeği”

EK-5 “Geliştirilen (Son) Ölçek” oluşturmuştur.

Not: Bu kitapta yer alan Psikolojik Ölçme Araçları, öğrencilere araştırmaları için öğretim elemanı tarafından verilen temaları içermektedir. Ölçeklerin başka araştırmacılar tarafından bilimsel amaçlarla kullanılmasında herhangi izin almalarına ihtiyaçları yoktur. Kaynakça bağlaçlarının “Baloğlu ve diğerleri, 2024...” şeklinde ifade edilmesi, kaynaca kısmında ise ölçeğin geliştirilmesine katkı sağlamış öğrenci grubunda yer alan tüm öğrenci isimlerinin belirtilmesi uygun olur.

Teşekkür: Ölçek geliştirme çalışmalarının yürütülmesinde, değerli bilgilerini öğrencilerimizle paylaşan, kendilerine ne zaman danışıldıysa kıymetli zamanlarını ayırıp, sabırla ve büyük bir ilgiyle öğrencilerimize faydalı olabilmek için elinden gelenin fazlasını sunan, onların her sorusunda odlarına çekinmeden gidebildiği, güler yüzünü ve samimiyetini öğrencilerimizden hiç esirgemeyen ve bu çalışmanın tamamlanmasında uzman olarak görüşlerini sunan Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Eğitim Bilimleri Bölümünde görevli öğretim elemanı hocalarımıza ayrı ayrı teşekkürü bir borç bilirim.

Yine bu çalışmalar kapsamında, Kırşehir İli Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullarda PDR uzmanı olarak görev yapan ve ölçek geliştirme çalışmalarında öğrencilerimize görüşleriyle yardımcı olmuş olan değerli rehber öğretimlerimize de ayrıca teşekkür ederim.

BÖLÜM II

LİSANS ÖĞRENCİLERİYLE ÖLÇEK GELİŞTİRME

Ölçme eylemi ister fen ister sosyal veya sağlık bilimleri alanında olsun, bilimin temel faaliyeti, bilimsel araştırmanın temel bileşenidir. Ölçme yoluyla nesnelere, olaylar ve süreçler hakkında bilgiler edinilir. Bir nesnenin veya olayın özellikleri niceliksel olarak ifade edilerek ulaşılan sonuçlar diğer olaylarla karşılaştırılabilir bir hale getirilir.

Bilimsel süreçte sıkça baş vurulan ölçek geliştirme çalışmaları, teorik ve metodolojik bakımdan titizlik gerektiren karmaşık ve sistematik bir süreçtir. Bu süreç kabaca üç aşamadan oluşur.

İlk aşama tümdengelim, tümevarım ya da her ikisinin birlikte kullanmayı gerektiren bir yönetsel akış yeterliliği gerektirir. Tümdengelim dayalı yöntemler, kapsamlı literatür incelemesine dayalı madde oluşturmayı içerir. Tümevarım gerektiren yöntemler ise tipik performans gözlemleri gibi hedef kitleden toplanan gözlemlerle ölçülecek bir yapı hakkındaki nitel bilgilere dayalı madde geliştirme sürecini temele alır. Bu işlemde odak grup görüşmeleri, uzman panelleri ve nitel keşifsel araştırma teknikleri gerekli olabilir (Kapuscinski ve Masters 2010).

Ölçek geliştirmenin ikinci aşaması bir "teorik analiz" süreci olarak görülebilir. Bu aşamada araştırmacı geliştirmek istediği ölçeğin literatürdeki karşılığı olan içeriğe uygun geçerlikte bir madde havuzu oluşturmalıdır.

Bu işlemi, "bu maddeler teoride var olan içeriği ölçüyor" şeklinde bir hipotez şeklinde düşünmek gerekir (Arias, Lloreda, ve Lloreda, 2014).

Ölçek geliştirmedeki son aşama psikometrik analizdir. Araştırmacı bu aşamada geliştirmeye çalıştığı ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğine araştırmaya çalışır.

Yapı geçerliliği, ölçme aracının gerçekte neyi ölçtüğü sorusuyla ilgilidir. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) veya yakınsak, ayırıcı, öngörücü/nomolojik, ölçüt, iç ve dış geçerlilik kullanılarak yapı geçerliliği değerlendirilebilir. Yapı geçerliliğini ve güvenilirliği sağlamak için, veriler hedef kitlenin büyük ve uygun şekilde temsili bir örnekleme toplanmalıdır. Ölçeğin her bir maddesi için en az 10 katılımcının olması gerektiği genel bir kuraldır (Clark ve Watson, 1995).

Güvenilirlik, genellikle iç tutarlılık, test-tekrar test güvenilirliği, soruları ikiye bölme, madde-toplam korelasyonu/maddeler arası güvenilirlik ve gözlemciler arası güvenilirlik kullanılarak ölçülen bir puan tutarlılığı ölçüsüdür (Hinkin, 1995; DeVellis ve Thorpe, 2021).

Ölçek geliştirme çalışmaları daima bir şeylerin eksik kaldığı ve genellikle çok eleştiri alan çalışmalar arasındadır. Çünkü bir ölçek geliştirme süreci ölçeği geliştiren kişinin teorik, teknolojik, kavramsal, matematiksel, felsefi ve dil becerilerine dayalı pek çok yeterliği aynı anda kullanabilmeyi gerektirir. Araştırmacı ne kadar gelişmiş ekipman ve teknoloji kullanırsa kullansın, bu yeterliklerin ölçüm hatalarını tek başına ortadan kaldıramayacağı aşikardır.

Lisans eğitimi düzeyinde ölçme araçları üretebilme, kullanabilme ve değerlendirebilme becerisi kazanmak çok özel hedeflerdir. Nihai hedef de bilimsel yöntemi özümsemektir.

Bu dersteki temel mantık öncelikle öğrencilerin bu süreci anlamaları ve daha sonra da bu konuda matematiksel bir anlayıştan ziyade mantıksal ve sezgisel bir his geliştirmelerine yardımcı olmaktır.

O nedenle, bu kitapta yer alan ölçekler dünyaya daha dinamik gözle bakan lisans öğrencilerimizin beyin enerjilerini birleştirerek ürettikleri çalışmalardan oluşmaktadır. Bir eğitimci olarak burada hemen belirtmem gerekmez ki, gençlerin beyin güçlerini birleştirerek ürettikleri ürünler, alanda duayen olan hocalarımızın yaptıklarından çok da geri kalmayacak niteliktedir. Bu hem bir gurur vesilesi hem de bu kitap çalışmasını yapmanın altında bulunan temel motivasyondur.

KAYNAKÇA

- Arias, M. R. M., Lloreda, M. J. H., & Lloreda, M. V. H. (2014). *Psicometría*. Alianza Editorial.
- Clark, L. A., & Watson, D. (1995). Constructing validity: basic issues in objective scale development. *Psychological Assessment*, 7(3), 309–319. <http://dx.doi.org/10.1037/1040-3590.7.3.309>.
- DeVellis, R. F., & Thorpe, C. T. (2021). *Scale development: Theory and applications*. Sage publications.
- Hinkin, T. R. (1995). A review of scale development practices in the study of organizations. *Journal of management*, 21(5), 967-988.
- Kapuscinski, A. N., & Masters, K. S. (2010). The current status of measures of spirituality: a critical review of scale development. *Psychology of Religion and Spirituality*, 2(4), 191–205. <http://dx.doi.org/10.1037/a0020498>.

BÖLÜM III

AİLE VE ÇOCUK

Aile

Aile, birlikte yaşayan iki veya daha fazla kişiden oluşan ve aralarında bir bağ bulunan gruptur. Bu tür akraba kişiler bir ailenin üyeleri olarak kabul edilir. Çeşitli aile tipleri için bir sınıflandırma şeması ortaya koysa da aile tanımları ülkeden ülkeye, kültürden kültüre değişmektedir.

Aile, çocuğun yaşama tutunduğu temel zemindir. Çocuklar, ebeveynleri ile güçlü, sevgi dolu, olumlu ilişkiler kurduklarında en iyi şekilde öğrenir ve gelişirler. Aile çocuğun kendini güvende hissetmesini sağlar. Dünyayı keşfetme, yeni şeyleri deneme ve öğrenme merakı oluşturmaya yardımcı olur. Sağlıklı ve güçlü ilişkiler kurabilmek için ihtiyaç duyacakları becerileri kazandırır. Ailede bunu sağlamanın çok farklı yolları vardır.

Aile Bilimi

Aile bilimi, aile üyeleri arasındaki ilişkilere ve etkileşimlere odaklanmaktadır. Ailelerin ve yakın kişilerarası ilişkilerin bilimsel olarak ele alınmasını içermektedir. Sistem perspektifi kullanmakta, aileleri ve aile ilişkilerini daha geniş toplumsal sistemler içerisinde ele almaktadır.

Aile biliminin de kendine özgü metodolojileri ve teorileri bulunmaktadır. Bu alanında araştırma yapan ilgililer de tıpkı diğer bilim alanındaki insanların yaptığı gibi bilimsel yöntemi kullanmakta: araştırma soruları oluşturmakta, veri toplamakta, analiz etmekte, aile ve aile ilişkilerini daha iyi anlamak için sonuçları değerlendirmektedirler. Bu çalışmaların önemli bir kısmı da standart ölçekler yardımı ile yürütülmektedir.

Bu bölümde aile ve çocukla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili görülen beş adet ölçek sunulmuştur. Ölçeklerin parametrik özellikleri verilmeden önce ölçeğin ifade ettiği konu hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

AİLE BASKISI ALGI ÖLÇEĞİ

ÇALIŞMA GRUBU

Eda ALTUN

Merve Fatma BAYSAL

Ayşenur SARIŞIN

Goncagül ÇETİN

Mehmet Okan DEMİR

Ebru YILMAZ

Ayşe Büşra UYSAL

Gönül Merve FİDAN

Özet

Çocuğun yaşamındaki en etkili sosyalleştirme kurumu ailesidir. Baskıcı anne baba tutumu gören çocuklarda özgüvende azalma, arkadaşlık ilişkilerinde geri çekilme ve okul performansında düşüklük gibi birçok olumsuz özellik görülebilmektedir. Bu çalışmada aile baskısı kavramına ilişkin literatür taranmış olup bu olumsuz davranışın tanımı, ortaya çıkışı, çocuk üzerindeki duygusal, bilişsel etki ve sonuçları incelenmiştir. Ayrıca geçmişten günümüze aile kavramının ortaya çıkışı ve olumlu-olumsuz aile tutumlarına da değinilmiştir. Bu çerçevede lise düzeyindeki öğrencilerde Aile Baskısını ölçebilecek bir ölçme aracı geliştirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Aile, aile baskısı, çocuğa yönelik baskı, etkileri

FAMILY PRESSURE PERCEPTION SCALE

Abstract

The most effective socialization Many negative characteristics such as decreased self-confidence, withdrawal in friendships and low school performance can be seen in children who are exposed to oppressive parental attitudes. In this study, the literature on the concept of family pressure was reviewed and the definition, emergence, emotional and cognitive effects and consequences of this negative behavior on the child were examined. In addition, the emergence of the concept of family from the past to the present and positive and negative family attitudes were also discussed. In this context, an attempt was made to develop a measurement tool that can measure Family Pressure in high school students.

Keywords: Family, family pressure, pressure on the child, effects

GİRİŞ

Baskı, Türk Dil Kurumu Sözlüklerinde “hak ve özgürlükleri kısıtlayarak zor altında bulundurma durumu, tahakküm” olarak ifade edilmektedir. Çocuklar üzerindeki aile baskısının nedenlerini sosyal, psikolojik, kültürel ve ekonomik pek çok neden oluşturmaktadır.

Aile içi baskının sonuçları duygusal ve bilişsel olarak iki başlıkta toparlanabilir. Duygusal sonuçlarında özgüvende giderek azalma, kaygı ve depresyon ile maddeyi kötüye kullanma girişimleri olduğu gözlenmektedir. Bilişsel sonuçlarında ise dikkat problemleri, öğrenme zorlukları ve okul performansının azalması gözlenmektedir.

Literatürde bulunun baskı nedenlerine ilişkin bazı başlıklar aşağıda sıralanmıştır.

- Ruhsal Sorunlar
- Eşler Arası Geçimsizlik
- Kitle İletişim Araçlarının Olumsuz Etkisi
- Sosyo-Kültürel Farklılıklar ve Saplantılar
- Ekonomik Sorunlar

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, lise öğrencilerinde aile baskısı algı düzeyini ölçebilecek bir ölçme aracı geliştirmektir.

YÖNTEM

Bu çalışma, tarama modelinde betimsel bir araştırma niteliğindedir. Çalışma kapsamında geliştirilmeye çalışılan “Aile Baskısı Algı Ölçeği” için kapsamlı bir literatür incelemesi yapılmıştır. Literatüre dayalı bilgilerden hazırlanan 100 maddelik bir madde havuzu araştırmacıların danışman öğretim elemanı yönetiminde yaptığı beyin fırtınası yolu ile maddelerin öncelik ve önem düzeyine göre 83 maddeye düşürülmüştür. 83 maddelik madde havuzundan seçilen 40 maddelik bir taslak ölçek oluşturulmuş ve geçerlik için 3 adet uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda madde sayısı 31’e düşürülen Aile Baskısı Algısı Uygulama Ölçeği elde edilmiştir. Bu ölçek Lise düzeyindeki 130 öğrenciye uygulanmıştır. SPSS paket programı ile yapılan analiz sürecinde ölçek maddelerinin güvenilirlik ve faktör analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar çalışmanın bulgular kısmında sunulmuştur.

PARAMETRİK BULGULAR

Ölçeğin Güvenirlik Analizine İlişkin Bulgular:

Ölçeğin güvenirlik analizi için Cronbach Alpha Güvenirlik Analizi tekniğine baş vurulmuştur. Madde elemesine dayalı olarak elde edilen sonuçlar aşağıda Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Ölçeğin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,860	,863	29

Ölçeğin ilk analizinde güvenirlik bulguları .84 çıkmıştır. Ölçekteki en düşük güvenirlik maddeleri 3 ve 11 olduğundan bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Bu işlem sonucunda güvenirlik .86’ya yükselmiştir.

KMO and Bartlett's Test'tine İlişkin Bulgular:

Ölçeğin örneklem yeterliliğine ilişkin olarak yapılan Kaiser-Meyer-Olkin testine ilişkin bulgular aşağıda Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Ölçeğin KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,773
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	255,126
	Df	36
	Sig.	,000

Ölçeğin Faktör Analizine İlişkin Bulgular:

Aile Baskısı Algı Ölçeği'nin faktör analizine uygunluğunu kontrol etmek amacıyla KMO değerlerinden yararlanılmıştır. İlk bulgulara göre KMO değeri .75 olduğundan örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu kararı verilmiştir. Bir sonraki işlemde Sig.değeri. Sig.<0.5 olarak gözlenmiş ve örneklemin işlem için uygun olduğu kararı verilmiştir.

Ölçek maddeleri üzerinde yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi ile ölçeğin faktör yapısı en uygun bulunan iki faktörlü yapısına ilişkin sonuçlar aşağıda Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo:3 Ölçeğin Faktör Analizi Sonuçları

	Component	
	1	2
m12	,742	
m19	,697	
m28	,689	
m16	,655	
m20	,599	
m27	,489	
m18		,808
m8		,796
m21		,761

Ölçeğin Açıklanan Varyans Düzeyine İlişkin Bulgular:

Ölçeğin varyans analizi ve açıklanan varyans düzeyine ilişkin sonuçlar aşağıda Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Ölçeğin Açıklanan Varyans Düzeyine İlişkin Bulgular

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	3,180	35,336	35,336	3,180	35,336	35,336	3,175	35,272	35,272
2	1,326	14,732	50,069	1,326	14,732	50,069	1,332	14,796	50,069
3	,914	10,158	60,227						
4	,786	8,738	68,965						
5	,773	8,584	77,549						
6	,705	7,832	85,381						
7	,574	6,372	91,754						
8	,383	4,258	96,011						
9	,359	3,989	100,000						

Tabloda görüldüğü üzere ölçeğin öz değeri 1'den yüksek iki faktörlü yapısında açıklanan varyans düzeyi toplam varyansın %50' sini açıklamaktadır.

SONUÇ

Literatür incelemesi sonuçları Türkiye’de öğrenciler üzerinde Aile Baskısını ölçen bir ölçek geliştirme çalışmasının bulunmadığını ortaya koymaktadır. Bu çalışmada özellikle lise öğrencilerinin Aile Baskısı Algılarını ölçebilecek bir ölçeğin geliştirmesi amaçlanmıştır. Madde havuzu, taslak ölçek ve uygulama ölçeği aşamalarında geçirilen ölçek maddelerinden nihai olarak 9 maddeli bir ölçme aracı elde edilmiştir.

Aile Baskısı Algısı ölçeğinin istatistiksel açıdan incelenmesi işlemlerinde en fazla faktör analizi belirleyici olmuştur. Faktör analizi aşamasında benzer maddelerin çıkartılması ve ölçeğin yeniden düzenlemesine oldukça gerek görülmüştür. Ölçeğin elde edilen son yapısındaki iki faktörlü yapı en uygun form olarak değerlendirilmiştir.

EK-1

MADDE HAVUZU

1. Ailem bana değerli olduğumu hissettirir.
2. Ailem benim her alanda en iyi olmamı ister.
3. Aileme karşı yanlış bir şey yapmaktan korkarım.
4. Ailem benim yaptığım şeylerin olumlu tarafından çok olumsuz tarafını görür.
5. Ailem arkadaş seçimime güvenmez.
6. Ailem kendi seçimlerim konusunda beni özgür bırakır.
7. Aileme problemlerimi anlatmaktan çekinirim/rahat bir şekilde anlatabilirim.
8. Ailem fikirlerime, kararlarıma saygı gösterir.
9. Bana hükmetmeye çalışır.
- 10.Neler yapıp neler yapmamam konusunda beni bilgilendirir.
- 11.Ailemle ilişkim arkadaşçadır.
- 12.Meslek seçiminde beni zorlar.
- 13.Başarısız olduğumda ailemin tepkisinden korkarım.
- 14.Ailemin bana karşı tavırları başarıma göre değişir.
- 15.Ailem tek başıma hareket etmeme izin vermez.
- 16.Ailem arkadaşlarımla olan ilişkilere müdahale eder.
- 17.Sınavlarda başarısız olduğumda kendimi aileme karşı suçlu hissederim.
- 18.Ailem her zaman yapabileceğimden daha fazlasını bekler.
- 19.Maddi yönden denetlendiğimi hissederim.
- 20.Benim için neyin iyi olduğuna ailem karar verir.
- 21.Aile içi kararlarda fikirlerimin değersiz olduğunu düşünürüm.
- 22.Beni olduğum gibi kabul ederler.
- 23.Başkalarına benden daha ılımlı yaklaşırlar.
- 24.Ailem beni dikkatle dinler.
- 25.Evdeyken kendimi baskı altında hissederim.
- 26.Ailem sorunları aşmamda arkamdadır.
- 27.Ailem bana her türlü güven ve desteği sağlar.
- 28.Ailemle çekinmeden duygularımı paylaşabilirim.
- 29.Ailem bana koşulsuz sevgi gösterir.
- 30.Eğitim konusunda sert bir denetim altında olduğumu hissederim.
- 31.Ailem kendi başıma karar vermekte kısıtlayıcı davranışlar sergiler.
- 32.Kuralları bilmeden bozduğum durumlarda ailemin verdiği tepki fazladır.
- 33.Bireysel ilgi ve özelliklerimi görmezden gelirler.

34. Onların istemediği davranışları sergilediğimde baskı altında kalmaktan korkarım.
35. Aileme yakıřmayan bir birey olduđumu dűřunuyorum.
36. Ailemden farklı bir yerde yaşamak isterim
37. Ailemden bir şey isterken çekinirim.
38. Ailemle çekinmeden fikirlerimi paylaşabilirim.
39. Ailemle iletişim kurmakta zorlanırım.
40. Başkalarıyla kıyaslandığıma dűřunuyorum.
41. Ailem her yaptığıma hoş karşılar.
42. Hiçbir davranışım izerinde denetim kurmazlar.
43. Ailemin desteğini hissederim.
44. Kendimi gűvende hissettiđim bir aile ortamım var.
45. Aile kavramının önemini bilirim.
46. Olumsuz yaşantılarımda aileme sığınırım.
47. Aile içinde her bireyin değerli olduğunu kabul ederim.
48. Benim tercihlerimi ailem belirler.
49. Verdiğim kararları uygulamamda rehberlik ederler.
50. Evdeki bir birey bűtűn aile bireyleri izerinde sűz sahibidir.
51. Aile içinde aile bireyleri rahatça paylaşım yapabilir.
52. Ailemden habersiz alışveriş yapmaktan çekinirim.
53. Karşı cinsle olan ilişkilerim konusunda duyarlıdırlar.
54. Ailem bana karşı tutumunda çevremi etkisini hissederim.
55. Evde demokratik bir dűzen hakimdir.
56. Ailem istek ve emirlerini tartışmasız yerine getirmemi bekler.
57. Eve giriş çıkış saatleri konusunda denetlendiğimi hissederim.
58. Benimle ilgili konuları kendi değer yargıları açısından değerlendirirler.
59. Ailemin isteklerini yerine getirmekte kendimi zorunlu hissederim
60. Aile içerisinde katı bir disiplin olduğunu hiss ediyorum.
61. Aile içindeki çatıřmaların bana karřı tutumu etkilediđini dűřunuyorum
62. Kendi ayaklarım izerinde durduđumu dűřunuyorum.
63. Ailemden sevgi, řefkat ve saygı gűrerek bűyűdűm.
64. Ailem tarafından yeteneklerim dođrultusunda mesleđe yűnlendirildiđimi dűřunuyorum.
65. Statűsű yűksek mesleklere yűnlendirilirim.
66. Evde bir tartışma yaşandığında endişelenirim.
67. Sınava sonucumun aileme gűnderilmesi beni aşırı kaygılandırır.
68. Okul, dershane vs tarafından ailem arandığında endişe duyarım.
69. Kitle iletişim araçlarının kullanımında ailem izerimde baskı kurar.
70. Çeřitli etkinliklere katılmakta zgűr olmadığıma hiss ederim.

- 71.Evde sessiz kalmayı tercih ederim.
- 72.Üniversiteyi ailem yanında okumamı isterler.
- 73.Meslek seçimime karşı anlayışlı olurlar.
- 74.Sosyal medya kullanımına karışırlar.
- 75.Kılık kıyafet konusunda özgür olmadığımı düşünüyorum.
- 76.Eve geciktiğimde telaşlanırım.
- 77.Ailem saç/makyaj şeklime karışırlar.
- 78.İzlediğim film ve okuduğum kitapların tümüne karışırlar.
- 79.Ruh sağlığım konusunda duyarlı olduğunu hissediyorum.
- 80.Ailemin bana karşı dürüst olduğunu düşünüyorum.
- 81.Bana karşı yaklaşımlarının daha özenli olduğunu düşünüyorum.
- 82.Arkadaş ortamım ailem göre şekilleniyor.
- 83.Ailem sınavlarda üstün başarı göstermemi bekler.
- 84.Ailem sınav sonuçlarımı sürekli kontrol eder.
- 85.Bağımsız olduğumu düşünüyorum.
- 86.Aileme göre yetersiz bir birey olduğumu düşünüyorum.
- 87.Ailem benden her zaman çok daha fazla başarı beklediğini düşünüyorum.
- 88.Ailem beni kontrol etmeye çalışır.

EK-2

AİLE BASKISI ALGI ÖLÇEĞİ

Açıklama: Değerli Katılımcı.

Bu ölçekte aile baskısı algısını ölçen 9 madde bulunmaktadır.

LÜTFEN CEVABINIZA EN UYGUN SEÇENEĞİ (X) işareti ile İŞARETLEYİNİZ.

Cinsiyetiniz: K ( ) E ( ) **Yaşınız:**.....

Algıladığınız Gelir Düzeyiniz: Yüksek ( ) Orta ( ) Düşük ( )

MADDELER	KATILIM DÜZEYİ				
	5	4	3	2	1
1.Ailemin bana karşı tavırları başarıma göre değişir.					
2.Evdeyken kendimi baskı altında hissederim.					
3.Ailem kendi başıma karar vermemde kısıtlayıcı davranışlar sergiler.					
4.Başarısızlığında aileme sığınırım.	Ters puanlanacak madde.				
5.Tercihlerimi ailem belirler.					
6. Ailemden habersiz alışveriş yapmaktan çekinirim.					
7. Karşı cinsle olan ilişkilerime anlayış gösterirler.	Ters puanlanacak madde.				
8. Kitle iletişim araçlarını onların belirlediği saatlerde kullanmam konusunda kısıtlandığımı hissediyorum.					
9. Özgür olmadığımı hissederim.					
<i>Not: Ölçeğin tek faktör olarak kullanılması uygundur. İki faktörlü yapısındaki alt faktörler "Baskı Hissi ve "Kısıtlanma" olarak isimlendirilmiştir. 3., 6. ve 8. maddeler ikinci alt faktöre ait maddeler olarak ele alınabilir.</i>					

KAYNAKÇA

- Aktürk F. M. (2015) Çocukları Okul Öncesi Eğitime Devam Eden (5 Yaş Grubu) Ebeveynlerin Ana-Baba Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Aydın, M. (1997) Kurumlar Sosyolojisi, Vadi Yayınları, 2. Baskı, Ankara.
- Bilge K. (2016), Aile ve Ailenin Korunması (Yüksek Lisans Tezi). A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çağdaş, A., & Seçer, Z. (2011). Anne baba eğitimi [Parent education]. *Ankara: Eğiten Publications*.
- Yaşar Ekici, F. (2014). Türk aile yapısının değişim ve dönüşümü ve bu değişim ve dönüşüme etki eden unsurların değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*.
- Hökelek H."Çocuk ve Gençlerde Şiddet Olgusu ve Önlenmesine Yönelik Öneriler", *Değerler Eğitimi Dergisi*, Sayı:14
- İbiloğlu A. (2012), Aile İçi Şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 4 (2): 204-222
- Karasan S. (2015), Bireyin Ebeveynlerinin Göstermiş Oldukları Ebeveyn Tutumları İle Sahip Oldukları Düşünme Stilleri Arasındaki İlişki (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- MacIver, R. M., & Page, C. H. (1961). Society: An introductory analysis.
- Minuchin, P. (1985). Families and individual development: Provocations from the field of family therapy. *Child development*, 289-302.
- Saçan, S. (2015). Türkiye’de aile eğitimi konusunda yapılan tez çalışmalarının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 123-145.
- Schwartz, H. R., Nichols, D. K., & Johnston, A. H. (1997). Single-event upset in flash memories. *IEEE Transactions on Nuclear Science*, 44(6), 2315-2324.
- Sumner, W. G., Keller, A. G., & Davie, M. R. (1927). *The science of society* (Vol. 4). Yale University Press.
- Tuzgöl, M. (1998). *Ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Yavuzer, H. (1986). Ana-baba ve çocuk: ailede çocuk eğitimi. (No Title).
- Yılmaz, H. (2010). Aile İçi Şiddet ve Huzur/Din Eğitimi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(1), 93-124.
- Zencirkıran, M. (2016). Sosyoloji (4. Baskı). *Bursa: Dora Yayınevi*.

AİLEYE BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ

ÇALIŞMA GRUBU

Selma CANBOLAT

Yaşar İSTİK

Pelin KOÇ

Aygül YILDIZ

Şehriban ÜNLÜ

Hayriye YILDIRIM

Özet

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencileri arasında 18-22 yaş grubunun aile bağımlılık düzeyini belirlemeye yarayacak bir ölçek geliştirmektir. İlk olarak kapsamlı bir literatür taraması sonucunda elde edilen bilgilere göre 100 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Maddelerin oluşturulmasından sonra grup üyeleri ile bir araya gelinerek yapılan eleme sonucunda 29 maddeye düşürülmüştür. 29 maddelik taslak ölçek, içerik geçerliliği için uzmanlardan görüş alınmış ve bu görüşler değerlendirilerek 25 maddelik uygulama ölçeği haline getirilmiştir. Ölçeğin analizine temel olacak veriler, 159 üniversite öğrencisinden toplanmıştır. Ölçeğin geçerliliğini test etmek için açımlayıcı faktör analizi tercih edilmiştir. Güvenirlik düzeyini belirlemek için Cronbach Alpha kat sayısı kullanılmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik işlemleri için SPSS 15.0 programında yararlanılmıştır. Analiz sonuçları ölçek maddelerinin güvenilirlik ve geçerlik düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin bireylerin aile bağımlılığını ölçmede yeterli olabileceği söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Aile, bağımlılık, anne, baba, anne-baba tutumu

FAMILY DEPENDENCE SCALE

Abstract

The aim of this study is to develop a scale that will help determine the level of family dependency among university students aged 18-22. First, a 100-item item pool was created based on the information obtained because of a comprehensive literature review. After the creation of the items, the group members came together and eliminated the items, which were reduced to 29 items. The draft scale consisting of 29 items was reduced to a 25-item application scale by obtaining opinions from experts for content validity and evaluating these opinions. The data that will form the basis of the analysis of the scale was collected from 159 university students. Exploratory factor analysis was preferred to test the validity of the scale. Cronbach Alpha coefficient was used to determine the level of reliability. SPSS 15.0 program was used for the validity and reliability operations of the scale. The analysis results show that the reliability and validity levels of the scale items are high. It can be said that the scale can be sufficient to measure the family dependency of individuals.

Keywords: Family, dependency, mother, father, parental attitude

GİRİŞ

Yaşamın İlk yılında fark edilen büyük değişim bağımsızlık yönündedir. Bağımsızlık, bağımlılıktan kazanılır ama bağımlılığın da tam bağımlılık denebilecek şeyden kazanıldığını eklemek gerekir. İlk başlarda, fiziksel ve duygusal çevreye mutlak bağımlılık vardır. En baştaki evrede bu bağımlılık zerre kadar fark edilmez, dolayısıyla, bağımlılık mutlaklıdır. Sonuçta, duyduğu dikkat edilme ihtiyacını çevresine bildirme kapasitesi edinen süt çocuğu bağımlılığı yavaş yavaş bir ölçüde öğrenir. Klinik açıdan, bağımlılığın, hatta tam bağımlılığın her zaman yeniden ortaya çıkmasıyla birlikte, bağımsızlığa doğru çok yavaş bir ilerleme görülür.

Bu çalışmanın temel amacı, lisans eğitimine devam eden Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik öğrencileri arasından 18-22 yaş grubunun ailelerine olan bağımlılığını tespit etmektir. Aynı zamanda çalışma konuyla ilgili literatürü de kapsamaktadır.

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacı, üniversite öğrencileri arasında 18-22 yaş grubunda bulunan öğrencilerin aileye bağımlılık düzeyini belirlemeye yarayacak bir ölçek geliştirmektir.

YÖNTEM

Bu çalışma tarama türünde betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubunu 159 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma evreni 18-23 yaş grubundan oluşmaktadır. Çalışmanın evrenini oluşturan 159 öğrencinin yaşa göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Örneklemede Yer Alan Öğrencilerin Yaşa göre Dağılımı

Yaş	Öğrenci Sayısı	%
18	8	5.0
19	16	10.1
20	33	20.8
21	72	45.3
22	23	14.5
23	7	4.4

Evreni oluşturan öğrencilerin 110'u erkek, 49'u kadın öğrencilerden oluşmaktadır ve grubun tamamı lisans eğitimine devam etmektedir.

İşlem

Bu çalışmada bireylerin ailelerine olan bağımlılığının hangi düzeyde olduğunu belirlemek amacıyla bir ölçek geliştirilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın tüm aşamaları aşağıda sunulmuştur.

- Literatür taraması sonucunda elde edilen bilgilere dayalı 100 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur.
- Maddelerin oluşturulmasından sonra grup üyeleri ile bir araya gelinerek yapılan eleme sonucunda 29 maddelik bir taslak ölçek belirlenmiştir.
- 29 maddelik taslak ölçek hakkında, içerik geçerliliği için uzmanlardan görüş alınmış ve bu görüşler değerlendirilerek 25 maddeye düşürülmüştür.
- Ölçekte bulunan maddelerin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri 159 öğrenci üzerinde yapılmıştır.
- Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik işlemlerinde SPSS 15.0 programından yararlanılmıştır.
- Ölçeğin güvenilirlik düzeyini belirlemek için Cronbach Alpha kat sayısı kullanılmıştır. Ölçeğin geçerliliğini test etmek için faktör analizi yapılmıştır.

PARAMETRİK BULGULAR

Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular:

Ölçek güvenirliliğinin hesaplanmasında Cronbach Alpha kat sayısı kullanılmıştır. Buna göre ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlilik değeri %85 çıkmıştır.

Ölçeğin Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin geçerliliğini belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi ölçekteki maddeler arasındaki kümelenme durumunu özetlemek amacıyla kullanılmaktadır. Aynı faktör altında toplanan maddelere, maddelerin içeriklerine göre bir ad verilmektedir

Ölçeğin faktör analizine uygunluğunu belirlemek için Kaiser Meyer Oklin Testi .794 olarak hesaplanmıştır. Bartlett's testi ise anlamlı sonuç vermiştir. Elde edilen bu değerler toplanan verilerin faktör analizine uygunluğunu göstermektedir. Yapılan analiz sonucunda Aile Bağımlılığı Ölçeğinin nihai

versiyonu dört faktörlü yapı olarak elde edilmiştir. Ölçek maddelerinin bu yapıdaki dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Ölçeğin 4 Faktörlü Dağılımı

	Component			
	1	2	3	4
m24	,709			
m18	,709			
m14	,657			
m20	,641			
m15	,634			
m7				
m16		,780		
m13		,699		
m8		,551		
m25		,506		
m3			,745	
m4			,690	
m5			,645	
m6				
m17				,752
m11				,646
m21				,602
m10				,523

Ölçek yapısında oluşan 4 alt ölçek şunlardır:

1. Aileye Bağımlılık: Beş maddeden oluşmaktadır. Bu alt ölçekten alınan yüksek puan bireylerin ailelerine daha fazla bağımlı olduğunu ifade etmektedir. Ailelerinden hiçbir şekilde ayrı duramayan bireyleri kapsamaktadır.

Maddeler:

- 1) Ailemden ayrı duramıyorum.
- 2) Her şeyimi aileme anlatmak zorunda hissediyorum.
- 3) Ailemden bağımsız karar veremem.
- 4) Ailemin onayı olmadan sorumluluk alamam.
- 5) Evleneceğim insana ailem karar verir.

2. Onay İhtiyacı: Dört maddeden oluşmaktadır. Bu alt ölçekten alınan yüksek puan bireylerin karar alırken aileyi merkez aldığını ifade etmektedir. Tek başına karar alamayan bireyleri kapsamaktadır.

Maddeler:

- 1) Kararlarımı ailemin isteğine göre değiştiririm.

- 2) Ailemin onaylamadığı biriyle yakın arkadaşlık kurmam.
- 3) Geleceğe yönelik planlarım için ailemin onayını almam gerekir.
- 4) Ailemin kabul etmeyeceği kararları almaktan çekinirim.

3. Aile Güdümü: Üç maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler bireyin özerk davranmadığı ve tek başına kendini yetersiz hissettiğini ifade etmektedir.

Maddeler:

- 1) Ailem yanımda değilken kendimi güçsüz hissedirim.
- 2) Ailemin isteklerini kabullenirim.
- 3) Beni, ailem yönlendirir.

4. Aileye Düşkünlük: Dört maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler ailesini hayatında ilk sıraya yerleştiren bireyleri kapsamaktadır.

Maddeler:

- 1) Ailem önceliklerim arasında ilk sıradadır.
- 2) Aileme telefonla ulaşamayınca telaşlanırım.
- 3) Kişisel sorunlarımı çözmeye ailemin kararlarını dikkate alırım.
- 4) Ailemle olan ilişkilerimde onlarla arama belli bir mesafe koymayı tercih ederim.

*Tablo.3 Faktör Analizi Sonucu Maddelerin Faktörlere Dağılımları,
Maddelerin Açıkladıkları Varyanslar*

Faktör Numarası	Madde Numaraları	Faktörün Adı	Açıklanan Varyans
1	m24,m18,m14,m20,m15	Aileye Bağımlılık	%29,022
2	m16,m13,m8,m25	Onay İhtiyacı	%11,768
3	m3,m4,m5	Aile Güdümü	%7,293
4	m17,m11,m21,m10	Aileye Düşkünlük	%6,464
Açıklanan Varyans Toplamı			%54,547

SONUÇ

Araştırma kapsamında elde edilen ölçek lisans eğitimine devam eden üniversite öğrencilerinin ailelerine olan bağımlılık düzeyini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik işlemleri 159 kişiye yapılan uygulama sonucunda test edilmiştir. Çalışma 6 aşamada gerçekleşmiştir. Literatür taraması sonucunda elde edilen bilgilere göre 100 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Maddelerin oluşturulmasından sonra grup üyeleri ile bir araya gelinerek yapılan eleme sonucunda 29 maddeye düşürülmüştür. 29 maddelik taslak ölçek, içerik geçerliliği için uzmanlardan görüş alınmış ve bu görüşler değerlendirilerek 25 maddeye düşmüştür. Ölçekte bulunan maddelerin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri 159 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik düzeyini belirlemek için Cronbach Alpha kat sayısı kullanılmıştır. Ölçeğin geçerliliğini test etmek için faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçek; Aileye bağımlılık, Onay ihtiyacı, Aileye yönelim, Aileye düşkünlük olmak üzere 4 alt ölçekli bir yapı ortaya koymuştur.

Nihai sonuç olarak bu çalışmada bireylerin ailelerine olan bağımlılığını ölçebilecek on sekiz maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Ölçekte yer alan her bir maddenin derecesini ölçmek için 5'li Likert kullanılmıştır. Maddeler kesinlikle katılıyorum seçeneğinden kesinlikle katılmıyorum seçeneğine doğru 5'ten 1'e doğru puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek minimum puan 18, maksimum puan 90'dır. Ölçekten alınan yüksek puan bireylerin ailelerine bağımlılığının yüksek olması olarak kabul edilmiştir. Bireylerin ailelerine olan bağımlılıklarının düzeylerini fark etmesi ve kendi düşünceleri ile birey olma eğiliminde gelişmeler göstermeleri açısından yarar sağlamasına katkı getireceği düşünülmektedir. Bu açıdan da Aile Bağımlılığı Ölçeğinden yararlanılması önerilmektedir. Ölçeğin bireylerin aile bağımlılığının belirlenmesi üzerine yapılacak araştırmalarda kullanılabilir bir araç olduğu düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda geçerlik ve güvenilirlik değerleri hesaplanmalıdır.

AİLEYE BAĞIMLIK ÖLÇEĞİ

Cinsiyetiniz: K ( ) E ( )

Yaşınız: .....

Açıklama: Değerli katılımcı;

Lütfen, aşağıdaki maddeleri dikkatlice okuyunuz ve bu maddelerden sizin için uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Her bir maddeyi doldurmanız bizim için önemlidir. Katılımınız ve zamanınızı ayırdığınız için teşekkür ederiz☺

SIRA	MADDELER	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
1	Ailem yanımda değilken kendimi güçsüz hissedirim.					
2	Ailemin isteklerini kabullenirim.					
3	Beni, ailem yönlendirir.					
4	Acil durumlarda bile ailemin onayını beklerim.					
5	Ailemle aynı fikirde olmak zorunda değilim.	Ters puanlanacak madde.				
6	Geleceğe yönelik planlarım için ailemin onayını almam gerekir.					
7	Kişisel sorunlarımı çözmeye ailemin kararlarını dikkate alırım.					
8	Aileme telefonla ulaşamayınca telaşlanırım.					
9	Ailemin onaylamadığı biriyle yakın arkadaşlık kurmam.					
10	Ailemden bağımsız karar veremem.					
11	Evleneceğim insana ailem karar verir.					
12	Kararlarımı ailemin isteğine göre değiştiririm.					
13	Ailemle olan ilişkilerimde, onlarla arama belli bir mesafe koymayı tercih ederim.	Ters puanlanacak madde.				
14	Her şeyimi ailem anlatma zorunda hissediyorum.					
15	Ailemin onayı olmadan sorumluluk alamam.					
16	Ailem önceliklerim arasında ilk sıradadır.					
17	Ailemden ayrı duramıyorum.					
18	Ailemin kabul etmeyeceği kararları almaktan çekinirim.					

KAYNAKLAR

- Erzeybek B. (2015) *Anne-babaların Çocuklarını Yetiştirirken Benimsedikleri Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları*, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
<http://www.bagimlilik.biz>
<http://www.doktoramcam.com>.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010) *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi Kültürel Psikoloji*, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Özyurt,S., Boztoprak, G. ve Doğan, M.(2009) *Sosyoloji Çarşısı*, Yazı Yayınları, Ankara.
- Winnicott, D. (2016) *Bireyin Gelişimi ve Aile*, Pinhan Yayıncılık, İstanbul.
- Yağmurlu, B.ve Sayıl, M. (2012) *Ana Babalık; Kuram ve Araştırma*, Koç üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Yavuzer H. (2000) *Ana-Baba ve Çocuk*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

EBEVEYN BEKLENTİ ÖLÇEĞİ

ÇALIŞMA GRUBU

Ömercan ACAR

Seyfi AVCI

Ebubekir KOCA

Hasan BULUT

Coşkun BİNGİLİ

Ahmet DOĞAN

Özet

Bu çalışma, öğrencilerin aileye bağımlılık düzeylerin belirlenmesini sağlayacak bir ölçeğin geliştirilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 150 adet RPD öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmaya kapsamlı bir literatür taraması ile başlanmıştır. Literatür bilgilerine dayalı bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundan hazırlanan taslak ölçek uzman görüşlerine sunulmuş ve gerekli dönüt ve düzeltmelerden geçirilerek uygulama ölçeği haline dönüştürülmüştür. Uygulama sonrası yapılan analizler sonucunda 20 maddelik bir Ebeveyn Beklenti Ölçeği geliştirilmiştir. İstatistiksel olarak Cronbach Alpha Güvenirlik ve Açıklayıcı Faktör Analizi ve analizi kullanılmıştır. Yapılan uygulama ve analizler sonucunda geliştirilen ölçeğin açıklanan varyans düzeyi 59,432 olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn, öğrenci, beklenti

Parental Expectation Scale

Abstract

This study was conducted to develop a scale that would determine the level of dependency of students on their families. The study group consisted of 150 RPD students. The study began with a comprehensive literature review. An item pool was created based on literature information. The draft scale prepared from the item pool was presented to expert opinions and transformed into an application scale after the necessary feedback and corrections. As a result of the analyses conducted after the application, a 20-item Parental Expectation Scale was developed. Cronbach Alpha Reliability and Exploratory Factor Analysis and analysis were used statistically. As a result of the application and analyses, the explained variance level of the developed scale was found to be 59.432.

Keywords: Parent, student, expectation

GİRİŞ

Türü ne olursa olsun, ebeveynler öyle ya da böyle çocuktan bir beklenti içinde bulunurlar. Beklenti türleri; başarı, aşırılık, mükemmeliyet ve meslek beklentileri şeklinde olabilir.

Çocuk için ebeveynlerini hayal kırıklığına uğratmak ve buna bağlı olarak aile tarafından yargılanmak önemli bir korku kaynağıdır. Bu tür korkular, çocukların ebeveynleri ile olan ilişkilerini oldukça etkiler. Bu konuda yaşanan anlaşmazlıklar, çocuk ve aile arasında bir çatışmaya yol açabilir ve bu da hem çocuğun hem de ebeveynlerinin hayatının hemen her alanına yansyarak büyük sorunlara neden olabilir.

Ebeveyn beklentileri çocuğun arkadaşlarıyla olan ilişkileri üzerinde de etkilidir. Çocuk ve ebeveyn arasındaki beklenti anlaşmazlıkları sosyal bunalımlara davetiye çıkarabilir. Ebeveyn beklentilerini karşılayabilmek bazı çocuklar için oldukça zordur. Ebeveynler bu beklentilerin farkında olmalı, beklentilerini yönetmeyi bilmeli ve hem çocuklarını hem de kendilerini zora sokacak isteklerden kaçınmalıdır.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı ebeveynlerin çocuga yönelik beklentilerinin çocukta oluşturduğu baskıyı ortaya koyan bir ölçme aracı geliştirmektir.

YÖNTEM

Çalışma tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubunu Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan 150 adet gönüllü öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Bunu, literatür bilgilerine dayalı madde havuzu oluşturma süreci izlemiştir. Madde havuzundan oluşturulan bir taslak ölçek uzman görüşlerine sunulmuş ve 20 maddeli bir uygulama ölçeği elde edilmiştir. 150 adet üniversite öğrencisi üzerinde yapılan uygulamalar SPSS 15 paket programı ile analiz edilmiştir. Bu kapsamda ölçeğin güvenirlik analizi belirlenmiş ve elde edilen faktör yapısı incelenmiştir.

PARAMETRİK BULGULAR

Ölçeğin Güvenirlik Analizine İlişkin Bulgular:

Yirmi maddeli uygulama ölçeğinin ilk güvenirlilik analizi sonuçları .742 olarak bulunmuştur. Ölçekte madde yükü düşük olan iki maddenin çıkarılması sonucunda güvenirlilik düzeyi ,766'ya yükselmiştir.

Tablo 1: Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Cronbach's Alpha	N of Items
,766	18

Faktör Analizine İlişkin Bulgular:

Ölçeğin faktör analizine uygunluğu KMO ve Bartlett testi yardımı ile karar verilmiştir. Bu testlere ilişkin sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: KMO and Bartlett's Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,743
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	740,759
	Df	190
	Sig.	,000

Açımlayıcı faktör analizi 18 maddeyi iki faktör altında toplanmıştır. 1. faktöre “Ebeveyn İsteklerine Dönük İlgi” ismi verildi 2. faktöre “Öğrenci Gelişimine Dönük İlgi“ ismi verilmiştir.

Tablo 3: Maddelerin Faktörler Dağılımı

Madde	1	2
m1ters	,429	
m2ters	,501	
m4ters	,707	
m8ters	,382	
m9ters	,277	
m10ters	,565	
m11ters	,455	
m12ters	,603	
m14ters	,201	
m15ters	,431	
m16ters	,506	
m17ters	,692	
m19ters	,032	
m20ters	,719	
M3		,286
M5		,271
M6		,248
M7		-,063
M13		,365
M18		,370

SONUÇ

Bu çalışmada öğrencilerde ebeveyn beklentisini ortaya koyabilecek 18 maddelik bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçeğin Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı .766 olarak bulunmuştur. Açımlayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin iki faktör olduğunu ortaya koymuştur. Birinci faktör “Ebeveyne İlgisine Dönük Beklenti” ikinci faktör ise “Öğrenci Gelişimine Dönük Beklenti” olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin faktör geçerliğinin daha büyük örneklemelerde kontrol edilmesi önerilebilir.

EBEVEYN BEKLENTİ ÖLÇEĞİ

Aşağıda ebeveynlerinizin sizlerden beklentilerinin duygularınıza, düşüncelerinize etkileri ve yansımalarının yer aldığı bir takım değerlendirme sorularına yer verilmiştir. Lütfen dikkatli okuyun. Sizin için en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

Cinsiyet: Kadın ( ) Erkek ( ) Sınıf: ( )

Değerlendirme Soruları	Değerlendirme				
	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Ailem ders çalışmamı sosyal hayatıma tercih eder.					
2. Ailem kendilerinin övünebileceği bir meslek sahibi olmamı ister.					
3. Ailem mutlu olabileceğim bir meslek sahibi olmamı ister.					
4. Ailem beni başkalarıyla kıyaslar.					
5. Ailem zorluklarla kendimin mücadele etmem gerektiğini düşünür.					
6. Ailem hayatımı yönlendirmemi ister.					
7. Vereceğim kararlarda aile desteği beni olumlu etkiler.					
8. Eğitim hayatıma aile kayıtsız kalır.					
9. Ailemin benden bir beklentisi yoktur.					
10. Ailemin beklentileri beni strese sokar.					
11. Ailem sınav sonuçlarımla yeterli kadar ilgilenmiyor.					
12. Ailemin üzerime düşmesi beni boğuyor.					
13. Ailemin derslerime çalışmam konusunda üzerime düşmesi bana güven verir.					
14. Ailemin benden beklentileri konusunda kendimi sorumlu hissederim.					
15. Ailem kendi istedikleri mesleği yapmamı ister.					
16. Ailemin istekleri kendi isteklerimden daha önemlidir.					
17. Ebeveynlerim beni arkadaşlarımla kıyaslar.					
18. Ailemin ilgisi beni ders çalışmamda güdüler.					
19. Ailemin beklentilerini karşılamak için çabalarım.					
20. Ailemin beklentileri beni sınırlandırır.					

Not: 3., 5., 6. 7., 13. ve 18. maddeler “Öğrenci Gelişimine Dönük Beklenti” alt faktörüne ait maddeler, diğer maddeler “Ebeveyne İlgisine Dönük Beklenti” faktörüne ait maddelerdir.

KAYNAKÇA

- Brown, M.T., Fukunaga, C., Umemoto, D., & Wicker, L. (1996). Annual Review, 1990-1996: Social class, work, and retirement behavior. *Journal of Vocational Behavior*, 49, 159-189.
- Chope, R. C. (2006). *Family matters: The influence of the family in career decision making*. Austin, TX: Pro-Ed.
- Çelik M. (2015) <https://www.mynet.com/15-ebeveynlik-turu-siz-hangisisiniz-1182827-mykadin>)
- Jacobsen, M. H. (1999). *Hand-me-down dreams: How families influence our career paths and how we can reclaim them*. New York, NY: Harmony Books.
- Kniveton, B. H. (2004). The influences and motivations on which students base their choice of career. *Research in Education*, 72, 47-59.
- Li, C., & Kerpelman, J. (2007). Parental influences on young women's certainty about their career aspirations. *Sex Roles*, 56, 105-115.
- Simpson, J. C. (2003). Mom matters: Maternal influence on the choice of academic major. *Sex Roles: A Journal of Research*, 48(9110), 447-460.
- Rathunde, K., Carroll, M. E., & Huang, M. P. (2000). Families and the forming of children's Occupational future. In M. Csikszentmihalyi & B. Schneider (Eds.), *Becoming adult: How teenagers prepare for the world of work* (pp. 113-140). New York: Basic Books.
- Roe, A. (1957). Early determinants of vocational choice. *Journal of Counseling Psychology*, 4(3), 212-217.
- Taylor, J., Harris, M. B., & Taylor, S. (2004). Parents have their say... about their college-age children's career decisions. *NACE Journal*, 64(2), 15-20.

EVDEKİ LİDER KİM TESTİ

ÇALIŞMA GRUBU

Merve İNAN

Ebru ÖNAL

Muhammed Emin MARAŞLI

Savaş Recep DEMİR

Hakan KAPUSUZ

Emrah ÖZDEMİR

Osman Emre DEMİR

Özet

Bu çalışma, ailelerdeki lideri belirlemek amacıyla geliştirilen bir test çalışmasını içermektedir. Araştırmanın çalışma grubunda eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan ve çalışmaya gönüllü olarak katılan toplam 138 öğrenci yer almıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Verilerin toplanması işleminden sonra elde edilen bilgiler istatistik işlemlere tabi tutulmuştur. Veriler SPSS 15 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında Cronbach Alpha Güvenirlilik Analizi ve Açımlayıcı Faktör Analizi teknikleri kullanılmıştır. Güvenilirlik analizi sonucunda faktör yükü ,70'ten yüksek çıkan maddelere ölçek maddesi olarak yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Aile, aile lideri, test

Abstract

This study includes a test study developed to determine the leader in families. The study group of the study consisted of a total of 138 students who were continuing the guidance and psychological counseling program at the faculty of education and who volunteered to participate in the study. The survey technique was used as the data collection tool in the study. The information obtained after the data collection process was subjected to statistical processes. The data was analyzed using the SPSS15 package program. Cronbach Alpha Reliability Analysis and Exploratory Factor Analysis techniques were used within the scope of the study. As a result of the reliability analysis, items with factor loadings higher than .70 were included among the scale items.

Keywords: *Family, family leader, test*

GİRİŞ

Aile yaşadığımız dünyanın bir gerçeği ve toplumun özüdür. İnsanlar aile kavramına farklı anlamlar yükleyebilir ve farklı tanımlar yapabilirler. Aile ana-baba ve çocuklardan oluşan temel toplumsal birim olarak görülebilir. Bir arada yaşayan, aynı değer ve hedefleri paylaşan en az iki insanın birlikteliği de aile tanımına uyar. Bunlardan farklı olarak kan bağı, evlilik bağı, evlat edinme veya aralarında akde bağı karşılıklı ilişkiler bulunan sosyal birimde aile olarak tanımlanabilir. (Sutcliffe, Dunbar, Binder ve Arrow (2012:151 Akt. Baloğlu, 2016)

İnsanlar için dört çeşit ilişki söz konusu olabilir. İlk tür ilişkide bireyin ailesi vardır. Bu ilişki diğer ilişkilere göre daha uzun sürelidir, karşılıklı güven ve fedakârlık anlayışına dayanır. İkinci tür ilişki komşuluk ilişkileridir. Bu tür ilişkiler büyük oranda değiş-tokuş anlayışı temelinde gelişir. Akriba ve hısımlarla olan ilişkiler üçüncü, dost, ahbap ve tanıdıklarımızla olan ilişkilerimiz de dördüncü tür ilişkiler içerisinde yer alır. Aile, sürekliliği olan bir yapıdır. Bu süreklilik yeni doğumların ölümlerle ortaya çıkan boşlukları doldurması yolu ile gerçekleşir. Bu bakış açısıyla ailenin dört temel işlevi vardır. Bunlar: cinsellik, yeniden üretim, ekonomiklik ve eğitim olarak sıralanır. Aile, insanın içinde doğduğu en küçük gruptur. İnsan grup halinde yaşamayı aile içinde keşfeder ve ait olmanın ilk duygusunu burada yaşar. Aile içinde tattığı duyguları ve değerleri geliştirerek diğer insanlarla ve diğer gruplarla olan ilişkilerinde kullanır. Ailenin kabul edilen en önemli özelliği, insan yaşamını şekillendirmesidir (Günhan, 2015 akt. Baloğlu, 2016).

En yaygın biçimiyle liderlik, belirli amaçlar ve hedefler doğrultusunda başkalarını etkileyebilme ve eyleme sevk edebilme gücü olarak tanımlanabilir. Liderlik hakkında yapılan tanımlar incelendiğinde bireysel özellikler ve davranışlar, diğer insanlar üzerindeki etkileme gücü, diğer insanlarla etkileşim biçimi ve rol ilişkileri, yönetim pozisyonuyla ilgili görev, etki, yetki ve gücün meşrulaştırılmasına ilişkin olarak izleyenlerin algıları gibi hususların vurgulandı görülmektedir (Yukl, 1981).

Demokratik toplumlarda liderlik, yöneticilikten farklı olarak sadece yönetici konumunda bulunan bazı insanlarla ilgili olmayıp sosyal yaşamın bütün alanlarını (askerlik, siyaset ve politika, ekonomi, aile, eğitim, medya vb.) ve bütün bireyleri kuşatacak biçimde ele alınmaktadır.

Bireyin ailesiyle olan ilişkileri onun yaşamındaki en uzun süreli ilişkilerini oluşturur. Bu nedenle değişime en çok uğrayan ilişki türü aile ilişkileridir. Ailedeki ilişkilerin değişimi, toplumsal yapı ve sosyo kültürel faktörlerden de

etkilenir. Dini inançlar, politik ideolojiler, sosyal ve ekonomik olaylar aileyi ve aile ilişkilerini etkiler ve değiştirir. (Hortaçsu, 2015:37 Akt. Baloğlu,2016)

Ailede ana babalık rolleri de durağan değildir. Ana babalık rolü, ailenin içinde bulunduğu ortamdan veya toplumdaki etkilenir. Bu etkilenme süreci değer, inanç, gelenek ve normlar yoluyla çocukları da etkiler (Kağıtçıbaşı, 2012:184 Akt. Baloğlu, 2016).

Aile yapıları sosyal, ekonomik, kültürel ve diğer faktörler açısından birbirinden farklıdır. Aluş (2015) tarafından yapılan bir çalışmanın bulgularına göre geleneksel Türk aile yapısı Türk-İslam sentezine dayalı bir anlayışı yansıtır. Bu aile şekli, ağırlıklı olarak üyelerinin dayanışma, sıcaklık, samimiyet, güven ve sevgi gibi manevi ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir.

Wilhelm Stekel'e göre "Aile, her türlü iyilik ve kötülüğün öğretildiği bir okuldur." Thomas Scott "Hiçbir insan, iyi eğitilmiş bir aile kadar önemli bir miras bırakamaz" demektedir. Montaigne göre, "Bir aileyi idare etmekle, bir ülkeyi idare etmek arasında çok fark yoktur."

Galbraith (2000)'in aile liderliği üzerine yaptığı bir araştırmaya göre aile içinde etkin liderlik stiline sahip olan çiftlerin aile refahlarını olumlu yönde etkiledikleri ortaya konmuştur. Aile Liderliği kavramının ailenin refahı konusunu daha da ileriye taşıyacağı söylenebilir. Çünkü ailesindeki liderlik stili ve yönelimini bilen bireylerin, potansiyellerini daha iyi kullanabilecekleri söylenebilir.

Özetle, ailedeki lideri belirlemek bir anlamda, toplumun güç kaynağını belirlemektir. Bir ülkenin aile yapısını anlamak aileye liderlik yapan kişiyi belirlemekle sağlanabilir.

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacı aile yapısında evde lider kimdir sorusuna yanıt verebilecek bir ölçme aracı geliştirmektir.

YÖNTEM

Çalışma tarama türünde betimsel bir araştırmadır. Çalışmaya kapsamlı bir literatür incelemesi ile başlanmıştır. Literatür temelli oluşturulan madde havuzundan hazırlanan taslak ölçek uzman görüşlerine sunulurken gerekli dönüt ve düzeltmeden geçirilerek "Evdeki Lider Kim?" adıyla bir uygulama ölçeğine dönüştürülmüştür. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik analizleri Üniversite öğrencilerinin görüşlerine dayalı olarak yapılmıştır. Araştırmanın çalışma

grubunda 138 üniversite öğrencisi yer almıştır. Verilerin analizi bilgisayar üzerinden SPSS 15 paket programı kullanılarak yapılmıştır.

PARAMETRİK BULGULAR

“Evde Lider Kim?” testinde yer alan maddelerin güvenirlik analizler Cronbach Alpha testi ile belirlenmiştir. Alpha Güvenirlik Katsayısı .759 olarak bulunmuştur.

Tablo 1: Ölçeğin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Cronbach's Alpha	N of Items
,759	13

Ölçeğin Faktör Analizi Sonuçlarına İlişkin Bulgular:

Ölçek maddeleri üzerinde yapılan KMO ve Bartlet testleri sonuçları ölçeğin faktör analizine uygunluğunu ortaya koymuştur. Bu analizlere ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Ölçeğin KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,733
	Approx. Chi-Square	420,630
Bartlett's Test of Sphericity	Df	78
	Sig.	,000

Ölçeğin faktör analizi üzerine yapılan araştırma sonuçları Evde Lider Kim? Testi için en uygun dağılımın 6 maddeli ölçek yapısı olduğunu göstermiştir. Bu yapıya ilişkin madde dağılımı Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3: Maddelerin Faktörlere Dağılımı

	Component	
	1	2
m3	,806	
m4	,791	
m6	,581	
m2		,802
m1		,682
m7		,621

SONUÇ

Bu çalışmanın temel amacı ailede lideri öğrenci görüşleriyle tespit etmektir. 138 öğrenci üzerinde uyguladığımız test sonucunda güvenilirlik ve faktör analizi yaptık. Maddelerin güvenilirliğinde yüksek, faktör analizi sonucunda ise anlamsız bir sonuç çıkmıştır. Bunun nedeni olarak öğrencilerin yaşadığı çevre ve anketi yanlı ve önemsemeyen cevaplandırmış olabilecekleri düşünülmüştür. Bu araştırmanın sınırlılığı bağımsız değişkenin sadece üniversite üçüncü sınıf öğrencilerine uygulanmış olmasıdır. Bu araştırmaya benzer daha geniş evren ve örnekleme çalışmaları yapılabilir. Daha fazla sayıda eğitim fakültesinin katılımıyla ortaya çıkan farklılığın sebebi araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Aluş, Y. (2015). 'Kültürel ve Toplumsal Gerekliğimiz Açısından Aile Anlayışlarının ve Türk Ailesinin Değerlendirilmesi', *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 1(1), s.15-24
- Baloğlu, N. Ve Bulut, M. B. (2015). 'Aile Liderliği' *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, s.185-197.
- Bennis, W. Ve B. Nanus. (1985). *Leaders the strategies for taking charge*. New York: Harper & Row.
- Duke, D.L. (1987). *School Leadership and Instructional Improvement*. New York: Random House.
- Erçetin, ř. ř. (1998). *Lider sarmalında vizyon*. Ankara: nder Matbaacılık.
- Galbraith, K. A. (2000). Family Leadership: Constructingandtesting a theoretical model offamilywell-being, Doctoral Dissertation, Salt Lake City: Universty of Utah.
- Günhan, K. (2015). http://www.kemalegunhan.com/aile_olmak_ve_aileyi_korumak
- Hortaçsu, N. (2015). *Zamanda Aile Zaman*, Ankara: İmge.
- Kağıtçıbaşı, . (2012). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi*, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Murdock, G.P. (1949). *SocialStructure*, New York: TheMacmillanCompany.
- Scott, W.R. (2003). *Organizations: Rational, natural, andopensystems*. UpperSaddleRiver: PrenticeHall.
- Stogdill, R. (1974). *Handbook of Leadership*. New York: The Free Press.
- Stone, A. G., Russel, R. F. ve Patterson, K. (2004). 'Transformationalversusservantleadership: A difference in leaderfocus. *Leadership&Organization Development Journal*,
- Ukpo, E. E. (2008). Familyleadership: Development of a Parental Leadership Model forSub-SaharanAfrica, DoctoraalDissertation, Tempe: Universty of Phoenix.
- Yukl, G. A. (1981). *Leadership in Organizations*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- www.turkpdr.com/makale/yetişkinlik_psikolojisi/aile-ve-yapilari.htm

EVDE LİDER KİM?

Bu ölçek öğrencilerin ailesindeki lideri belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Lütfen size uyan seçeneği işaretleyiniz.

Okulunuz: .....

Sınıfınız: .....

	ANNE	BABA	ANNE/BABA	DEDE/NİNE	DİĞER
1.Evinizde kimin sözü geçer?					
2.Evde nihai kararı kim verir?					
3.Evde ondan izinsiz bir şey yapılmaz?					
4.Aileyi bir arada tutan kişi kimdir?					
5.Evden çıkarken kimden izin alırsın?					
6.Evin ekonomisini kim tutar?					
7.Aile bireyleri arasında bir sorun olduğunda orta yolu kim bulur?					
8.Evde en fazla sorumluluğu kim yüklenir?					
9.Evdeyi uyumu, dengeyi kim sağlar?					
10.Bir sorunuz olduğunda evde ilk kime danışsınız?					
11.Evde son sözü kim söyler?					
12.Önemli etkinliklerin tarihini kim belirler?					
13.Akşam yemeğinin ne olacağını kim belirler?					

AİLE DANIŞMANLIĞINA YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ

ÇALIŞMA GRUBU

Harun ÇİÇEK

Tuncay TÜRKMEN

Sümeyye KIZILTEPE

Selin DAĞHAN

Rukiye GÜRER

Nur ÇOLAK

Özet

Bu çalışmanın amacı aile danışmanlığına yönelik tutumları ölçmeye yarayacak bir ölçme aracı geliştirmektir. Aile danışmanlığına yönelik tutumları belirlemek amacıyla önce kapsamlı bir literatür taranması yapılmıştır. Literatüre dayalı olarak 100 maddelik bir madde havuzu hazırlanmıştır. Madde havuzundan puanlama yoluyla 35 maddelik bir taslak ölçek belirlenmiştir. Taslak ölçek uzman görüşlerine sunulmuştur. Uzmanların dönüt ve düzeltmelerinden geçirilmiştir. Dönüt ve düzeltme sonucu 20 maddeye düşürülerek uygulama ölçeği elde edilmiştir. 20 maddelik uygulama ölçeği 150 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Uygulama sonuçları SPSS programına yüklenmiştir. SPSS programında güvenilirlik ve geçerlik analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları örnek ölçeğin toplam Cronpha Alpha sonuçlarının 0,86 olduğunu göstermiştir. Faktör analizi sonuçları ölçeğin 3 bileşen olduğunu ortaya koymuştur. Madde faktör yükleri 46 ve en yüksek değer arasında değişmektedir. Elde edilen faktörlerden 1. faktöre Yarar Sağlama, 2. Faktöre Yeterlilik ve 3. Faktöre Güven adı verilmiştir. Ölçeğin 13 maddelik son şekli çalışmada sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Aile, aile danışmanlığı, tutum

ATTITUDE SCALE TOWARDS FAMILY COUNSELING

Abstract

The purpose of this study is to develop a measurement tool that will measure attitudes towards family counseling. To determine attitudes towards family counseling, a comprehensive literature review was first conducted. A 100-item item pool was prepared based on the literature. A 35-item draft scale was determined from the item pool through scoring. The draft scale was presented to expert opinions. It was subjected to feedback and corrections by experts. The implementation scale was obtained by reducing it to 20 items because of feedback and correction. The 20-item implementation scale was applied to 150 students. The implementation results were loaded into the SPSS program. Reliability and validity analysis were performed in the SPSS program. The analysis results showed that the total Cronpha Alpha results of the sample scale were 0.86. The factor analysis results revealed that the scale had 3 components. The item factor loadings varied between 46 and the highest value. Of the obtained factors, the 1st factor was called Benefit, the 2nd factor was called Competence, and the 3rd factor was called Trust. The final form of the scale with 13 items was presented in the study.

Key Words: Family, family counseling, attitude

GİRİŞ

Aile, geçmişten günümüze kadar varlığını sürdürmüş bir yapıdır. Toplumun en küçük yapı taşı olarak kabul edilmiştir. Zaman içinde dünyada meydana gelen değişiklikler aileyi temelden etkilemiştir. Değişikliklerle beraber gelen yeni yaşam düzeni, kadınların, iş hayatına katılması, evlilik ve boşanmalar, çocuklar ve çocuk bakımı, kişilerarası ilişkilerde ve mali düzenlemelerde yaşanan sıkıntılar aile danışmanlığı hizmetini gerekli kılmıştır.

Aile Danışmanlığı

Aile danışmanlığı veya aile terapisi, aile sorunlarına neden olan psikolojik, davranışsal ve duygusal sorunları ele almayı amaçlar. Aile üyeleri, sağlıklı bir ilişki geliştirmek ve sürdürmek için bir terapist veya danışmanla birlikte çalışır.

Türkiye’de aile danışmanlığı ve terapisinin seyri batı ülkelerine göre daha geç başlamıştır. İlk kez 1980’lerde aile terapisine duyulan ilginin bir sonucu olarak, “Aile Terapisi” adında üniversitelerde bir ders olarak okutulmaya başlatılmıştır (Korkut, 2001, Algan, 2016). 1983 yılında ise Türkiye Aile Planlaması Derneği’nin Mayıs 1983’te başlattığı “Aile Danışmanlığı” hizmeti bu alanlardaki ilk denemeler/girişimlerdir (Güran, 1983, s. 20; akt: Algan).

Türkiye için Aile Danışmanlığının özellikle okul çağı çocuk ve gençlerin bulmaya ihtiyaç duyacakları yeni ve önemi giderek artan bir alan olduğu konuşulmaktadır. Aile Terapisi ve Aile Danışmanlığı uygulamaları üzerine Türkiye’de yapılmış çok az sayıda çalışma vardır. Okullarda ve özel psikolojik danışma merkezlerinde çalışan danışmanların, 'Aile Danışmanlığı' ya da 'Aile Terapisi' yaptıklarını bilmekteyiz. Ancak bu çalışmaların niteliği hakkında da bir bilgimiz yoktur (Korkut, 2001, s. 115; akt: Algan).

Aile danışmanlığı veya aile terapisi, sağlıklı ve işlevsel aile ilişkileri geliştirmek ve sürdürmek için bir yöntemdir. Amaç, ailedeki sorunları belirlemek ve ele almaktır. Bu sorunlar duygusal, psikolojik veya davranışsal olabilir.

Aile terapisine yönelik birçok yaklaşım, aile sistemleri teorisinden kaynaklanmaktadır. Bu, ailelerin birbirlerinden bağımsız olarak işlev gören insan grupları yerine sistemler halinde çalıştığını öne sürmektedir. Aile sistemleri teorisine göre, bir aile üyesindeki değişiklikler, ailenin diğer bölümlerindeki değişiklikleri etkileyecektir.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı aile danışmanlığına yönelik tutumları belirleyecek geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir.

YÖNTEM

Çalışma tarama türünde betimsel bir araştırmadır. Çalışmaya kapsamlı bir literatür taraması ile başlanmıştır. Literatür bulgularına dayalı olarak oluşturulan madde havuzunda 100 madde yer almıştır. Bu maddeler üzerinde yapılan beyin fırtınası sonucu bir taslak ölçek belirlendi ve üç uzman öğretim elemanının görüşlerine sunuldu. Uzman görüşleri üzerinde yapılan değerlendirme sonucunda 20 maddelik bir uygulama ölçeği oluşturuldu. Ölçek 150 adet üniversite öğrencisi üzerinde uygulandı. Elde edilen veriler SPSS 15 paket programına yüklenerek analiz edildi.

PARAMETRİK BULGULAR

Ölçeğin Güvenirlik Analizine İlişkin Bulgular:

Ölçeğin güvenirlik analizi için Cronbach Alpha Güvenirlik Analizi Tekniği tercih edilmiştir. 150 katılımcıdan toplanan verilerle yapılan Güvenirlik Analizi istatistikleri kapsamında madde eksiltme yolu ile madde sayısı 13'e düşürülmüş ve güvenirlik düzeyi ,866 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 1: Güvenirlik Analizi Sonuçları

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,866	,870	13

Faktör Analizi Sonuçlarına İlişkin Bulgular:

Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için Açımlayıcı Faktör Analizi tekniğine baş vurulmuştur. Faktör analizi öncesinde yapılan KMO ve Bartlett test sonuçları ölçeğin faktör analizine uygunluğunu ortaya koymuştur. Faktör analizi araştırması sonucunda ölçeğin yapı geçerliği en yüksek versiyonunun 13 maddeli ve tek faktörlü ölçek yapısı olduğunu ortaya koymuştur. Bu yapıda açıklanan

varyans düzeyi .57 olarak bulunmuştur. Ölçeğin KMO ve Bartlett testi sonuçları ile Temel Bileşenler Analizi Sonucu Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Ölçeğin KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,876
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	653,358
	Df	78
	Sig.	,000

Tablo 3: Ölçeğin Temel Bileşenler Analizi Sonuçları

	Initial	Extraction
M2	1,000	,688
M3	1,000	,815
M4	1,000	,479
M6	1,000	,666
M7	1,000	,421
M11	1,000	,604
M12	1,000	,563
M13	1,000	,451
M14	1,000	,628
M15	1,000	,561
M16	1,000	,399
M17	1,000	,604
M20	1,000	,552

Tablo 4: Ölçeğin Maddelerin Faktör Yükleri

	Bileşenler		
	1	2	3
M2	,705		
M3		,494	,623
M4	,657		
M6	,703		
M7	,634		
M11	,542		
M12	,675		
M13	,642		
M14	,704		
M17		-,479	
M20	,700		
Y	,704		
B	,559		

SONUÇ

Aile danışmanlığına yönelik tutumlar kişiden kişiye ve aileden aileye değişebilmektedir. Bu konuda bir ölçeğin geliştirilmesi önemli görülmüştür. Çalışma sonucunda 13 maddeden oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin faktör yapısına ilişkin dağılım kısmi sorunlar içermektedir. Çoklu faktör yapısının daha geniş çalışma gruplarında araştırılması gerekmektedir. Bu çalışma kapsamında elde edilen tek faktörlü ölçeğin bilimsel amaçlı olarak kullanılması uygun olmakla birlikte ölçeğin faktör yapısının da araştırılması uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

- Algan, T. (2016). Aile danışmanlığı uygulaması: Dünü, bugünü ve yarını. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 2208-2217.
- Bağatarhan, U. P. D. T., & Nazlı, S. (2013). Ebeveyn eğitim programının annelerin ebeveynlik öz-yeterliklerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7 (31), 67-88.
- Korkut, Y. (2012). Aile Danışmanlığı ve Aile Terapisi Hizmetleri. *Studies in Psychology*, 22, 111-133.
- Nazlı, Serap (2012), Aile Danışmanlığı.
<https://www.scribd.com/document/663158693/Aile-Dan%C4%B1%C5%9Fmanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-Serap-Nazl%C4%B1>
- Üstündağ, U. Ç. G. A. (2015). Yapısal aile danışmanlığı ve bir olgu örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (33).
- Yılmaz, D. (2016). Evli Bireylerin Yaşadığı Sorunların ve Aile danışmanlığından beklentilerinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

AİLE DANIŞMANLIĞINA YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki maddeler aile danışmanlığına yönelik tutumları belirlemek için hazırlanmıştır. Lütfen, kendinize uygun olanı işaretleyerek cevabınızı belirtiniz.

Cinsiyetiniz: K ( ) E ( )

Yaşınız: ....

Sınıfınız: ...

M A D D E L E R	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılmıyorum Ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Aile danışmanlığının gereksiz olduğunu düşünüyorum.					
2. Bir aile danışmanının ailedeki problemleri çözebileceğini düşünmüyorum.					
3. Aile danışmanlığı özel hayatı yok eder.					
4. Aile içinde yaşadığım problemleri aile danışmanı ile paylaşmam.					
5. Aile problemlerimizin sadece aile içinde çözülebileceğine inanırım.					
6. Aile içi çatışmaları üçüncü bir şahsa aktarmanın aile mahremiyetini zedeleyeceğini düşünürüm.					
7. Aile danışmanlığına gittiğimde insanların tepkisinden çekinirim.					
8. Sadece sorunlu insanların aile danışmanlığına gittiğini düşünüyorum.					
9. Aile danışmanına güvenmem.					
10. Aile danışmanlığında anlattıklarımın gizli kalacağına inanmıyorum.					
11. Ailedeki sorunları aile büyüklerinin çözmesini tercih ederim.					
12. Aile danışmanlığı hizmeti alınanın aile içi ilişkileri güçlendireceğini düşünürüm.					
13. Bir uzmanın aile yaşantımızla ilgili tavsiyeler vermesinde herhangi bir sakınca görmem.					

Not: Ölçekten alınan yüksek puan yüksek negatif tutum anlamına gelmektedir.

BÖLÜM IV

ÖĞRENCİ ÖZELLİKLERİ

Günümüz sınıflarında, öğretmenler öğrencilerini yalnızca sınavlara hazırlamıyor, aynı zamanda onların duygusal ihtiyaçlarını başarılı olarak yönetmeleri ve gerektiğinde bazı duygularla başa çıkabilmeleri için de uğraşüyor. Hangi eğitim kademesinde olursa olsun, bugün öğrencilerin zorlu durumlarla nasıl başa çıkacaklarını bilmeleri dünden daha iyi bilmeleri gerekmektedir.

Arkadaşlarının güvenini kazanmak, seni üzen birini affetmek, paylaşmak ve hayal kırıklığına uğradığında yardım istemek gibi durumlar, beyin gelişimleri tamamlanmış yetişkinler için basit görünebilir, ancak daha önce bu durumlar için başa çıkma becerileri öğretilmemiş öğrenciler için başa çıkmayı öğrenmek oldukça zordur.

İşte tam bu noktada, öğrencilerinin akademik ihtiyaçları kadar sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını da karşılamalarının önemini bilen ve buna inanan öğretmenler eğitim ve öğretimde fark yaratmaya da başlamaktadırlar.

Eğitim kurumlarında öğrencilerin sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamanın çok fazla yolu vardır. Bu tür faaliyetler öğretmen tarafından bilinçli ve tutarlı bir şekilde uygulanıp kullanıldığında, öğrenciler için okul ve sınıf yaşamı tamamen değişebilir ve pek çok konuda başarı da bunun hemen ardından gelir.

Bu bölümde öğrencilere ait bazı sosyal ve duygusal özellikleri ortaya çıkarabilecek ölçek geliştirme örneklerine yer verilmiştir. Bu tür ölçekler, öğrencilerin bireysel özellikleri kadar grup özelliklerini de ortaya koyabilirler. Bu yönüyle ölçeklerin öğretmenlerin öğretim faaliyetlerinde yeni stratejiler oluşturabilmelerine katkı sağlayacağı söylenebilir.

HAYAL EDEBİLME KAPASİTESİ ÖLÇEĞİ

ÇALIŞMA GRUBU

Hamdi Şahin ÇELİK

Oğuzhan YALÇINER

Sevilay GÜRCAN

Gürkan ALTINÖZ

Şeyma ALTUNOK

Özet

Bu çalışmada öğrencilerin hayal edebilme kapasiteleri hakkında bir ölçek geliştirilmeye çalışılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmasına başlamadan önce hayal edebilme konusunda kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen literatür bulgularına dayalı olarak 100 soruluk bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundaki sorular üzerinde yapılan beyin fırtınası yardımıyla 30 maddelik bir taslak ölçek elde edilmiştir. Taslak ölçek 3 adet uzman görüşüne sunularak gerekli düzeltmeden geçirilmiş ve 25 maddelik bir uygulama ölçeği elde edilmiştir. Uygulama ölçeği üniversite öğrenimine devam etmekte olan 120 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programına yüklenerek güvenirlik ve geçerlik analizlerine tabi tutulmuştur. Analizler sonucunda elde edilen 20 maddeli son ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,90 bulunmuştur. Faktör analizi sonuçları ölçek yapısının 4 adet alt faktörden oluştuğunu ortaya koymuştur. Ölçeğin alt boyutları Hayal Edebilme Kapasitesinin; hayal sevgisi, geleceğe yönelik hayal, hayalin potansiyeli ve hayal gücü şeklinde isimlendirilmiştir isimleri verilmiştir. Ölçeğin alt boyutlarındaki madde yükleri 0,481 ile 0,859 arasında değişmektedir.

Anahtar Sözcükler: Öğrenci, hayal edebilme, bilişsel kapasite

SCALE OF IMAGINATION CAPACITY

Abstract

In this study, a scale was tried to be developed about the capacity of the students to imagine. A comprehensive literature screening was made to start the scale development study. A pool of 100 questions was created based on the literature findings obtained. A 30 -item draft scale was obtained with the help of a brainstorming on the questions in the pool of matter. The draft scale was submitted to 3 expert opinions and a 25 -item application scale was transformed. The application scale was applied on 120 students continuing university education. The data obtained were uploaded to the SPSS program and was subjected to reliability and validity analyzes. The Cronbach Alpha reliability coefficient of the 20 -item scale was found to be 0.90. Factor analysis results showed that the scale structure consists of 4 sub -factors. The capacity of the scale to imagine the sub -dimensions; The names of imagination, the future of the future, the potential of the dream and the accessibility of dreams are called names. Factor loads in the lower dimensions of the scale range from 0.481 to 0.859.

Key Words: Student, imagination, cognitive capacity

GİRİŞ

İnsanın varoluşundan itibaren hayalin de varlığından bahsedilebilir. Doğa ile baş etmede daha iyi koşullara ulaşma gibi amaçlarla insanoğlu daima hayal etmiştir. Bunun da ötesinde insan doğası gereği kendini daha iyi bir yerde görme isteği ile hayal kurmuş ve bu şekilde geleceğini şekillendirmek istemiştir. Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre hayal kavramı; “Zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi özlenen şey, imge, hülya”, “Belli belirsiz görülen şey, gölge”, “Aydınlatılan bir perde arkasında deri veya kartondan yapılmış, hareket edebilen resimler ve bunlarla oynatılan oyun” dur.

Günümüzde sürekli değişen hayat şartlarının da etkisiyle insanlık bir sonrasını hayal etme uğraşına girmektedir. Bunun sonucu olarak teknolojik gelişmelerin hızla ilerlediği on yıllarda hayal edebilme de buna paralel olarak önem kazanmıştır.

Hayal etme, bireyin gerçek dünya ya da algılanan dünya ile sınırlı kalmadan bulunduğu ortamda var olmayan bir nesneyi, durumu vb. şeyleri zihnin de tasarlayabilme olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla bu noktada yaratıcılık da hayal edebilmede önemli bir yer tutar. Bu bağlamda kişinin yaratıcılık düzeyi ile hayal edebilme kapasitesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ifade edilebilir.

Kapasite “Bir organizasyonun varlığını sürdürebilme yeteneği diğer bir ifadeyle kendi kendini idame ettirebilme yeteneği” olarak ele alındığında, hayal edebilme kapasitesi kişiden kişiye, durumdan duruma, olaydan olaya farklılık gösterebilir.

Hayal Gücü

Yaratıcı düşünme sürecinin belirleyicileri olarak değişime açıklık ve hayal gücü karşımıza çıkmaktadır. Hayal gücü, bireyin beden, duygu ve düşüncelerini bir noktaya odaklayarak bu unsurların birbirleriyle ilişkilendirmeleri olarak tanımlanabilir. Değişime açık olmak ise, bir kişinin ya da örgütün değişime yatkın, uygun veya istekli olmasıdır (Çankaya ve ark, 2012).

Hayal Gücü ve Eğitim

Geçmiş zaman şimdiki zamanı, şimdiki zaman geleceği belirler. Yaratıcılığın toplumsal ilerlemenin vazgeçilmezi olduğu, hayal gücünün de yaratıcılığın dürtüsel gücü olduğu göz önüne alındığında eğitimde hayal gücüne yer verme çabaları ne kadar erken başlatılırsa toplumun geleceği de o kadar parlak olur. Eğitimde, hayal gücü genellikle arzu edilen bir şeydir. Ancak hayal gücünün gelişiminin nasıl uyarılacağı ve onun doğasının açık bir şekilde bilinmemesi,

eğitimde hayal g¼c¼n¼n belirsiz bir konu olarak kalmasına neden olmuştur (G¼ndođan, 2011).

Yaratıcılık

Yaratıcılık, bireyin farklı bilgi ve eylem öğelerini yeni ve etkili bir şeyin içine birleştirmesi olarak tanımlanabilir (G¼ndođan, 2011). Mellou (1995) yaratıcılık ve hayal g¼c¼n¼n birbiriyle ilişkili olduğunu, aralarındaki temel ilişkinin, yenilik ve orijinal değişimler için alternatif ve olasılıklar sağlamada her ikisinin de gerçeklik temeline dayalı olduğunu belirtmektedir. Yaratıcılık, insan yaşamının ve gelişiminin tüm yönlerinin temelini meydana getirmektedir. (Aral ve Yaşar, 2010).

Kapasite kavramının farklı boyutlarına dikkat çekilerek birçok araştırmacı tarafından tanımlandığı ve bu farklılığa bu kavrama ilişkin farklı bakış aııların neden olduğu belirtilmekle birlikte; kapasite kavramı “Bir organizasyonun varlığını sürdürme yeteneği, diğer bir ifadeyle kendi kendini idame ettirebilme yeteneği” olarak tanımlanmıştır. Kapasitenin tanımı güçlendirme kavramıyla da ilişkilendirildiği açıklanmakla birlikte; bu bakış açısına göre kapasitenin varsa orada sosyal hedefleri başarma g¼c¼n¼n de olduğu belirtilmiştir (Honadle, 1981; Akt , Kocaoğlu , 2013).

Hayal Edebilme Kapasitesi:

Herhangi bir eylem yapmadan sadece zihinde canlandırarak bir hareketin ya da becerinin öğrenilmesi veya bunların m¼kemmelleřtirilmesi sürecindeki kaynakları çekebilme ve kullanabilme yeteneği olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda çevrenin etkisi ile bireyin içindeki g¼ç ve potansiyeli kullanarak, yalnızca zihninde tasarladığı yaşantısının ötesindeki kurgulayabilme düzeyidir.

Hayal edebilme kapasitesi; bireyin gerçek dünya ya da algılanan dünya ile sınırlı kalmadan bulunduğu ortamda var olmayan bir nesneyi, durumu vb. şeyleri zihnin de tasarlayabilme, canlandırabilme düzeyini ifade etmekle birlikte aynı zamanda bireyin bu zihinsel etkinlik sürecinin sürekliliğini sağlayabilme yeteneğidir.

AMAÇ

Bu çalışmanın genel amacı bireylerin hayal edebilme kapasitesinin farkına varmalarını sağlayacak bir ölçme aracı geliştirmektir.

YÖNTEM

Araştırma, nicel araştırma niteliğindedir. Nicel araştırma sürecinde üniversite öğrencilerinin Hayal Edebilme Kapasitesinin tanımlanması amacıyla betimsel yöntem işe koşulmuştur. Betimleme süreci Hayal Edebilme Kapasitesi ölçeğini oluşturan maddelerle sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Orta Anadolu'daki bir üniversitede bulunan 120 lisans öğrencisi oluşturmaktadır.

Hayal Edebilme Kapasitesi Ölçeği'nin geliştirilmesine başlanılmadan önce konu ile ilgili literatür taranmıştır. Kuramsal çerçeve dikkate alınarak öğrencilerin Hayal Edebilme Kapasitesini açığa çıkaracak şekilde 100 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundan 25 madde seçilerek bir taslak ölçek hazırlanmıştır. Taslak ölçeğin maddeleri bakımından yeterli olup olmadığının belirlenmesi için uzman görüşleri alınmıştır. Ölçek maddeleri uzmanların görüşleri doğrultusunda tekrar düzenlenmiştir.

Hayal Edebilme Kapasitesi Ölçeği'nde yer alan ifadelerin belirlenen özelliklerin ne derecede güvenli ve geçerli olarak ölçtüğünün belirlenebilmesi amacıyla Cronbach Alpha Güvenirlik Analizi, Madde Toplam Korelasyon Analizi ve Açımlayıcı Faktör Analizi yapılmıştır.

PARAMETRİK BULGULAR

Güvenirlik Analizi İlgiline İlişkin Bulgular:

Hayal edebilme kapasitesi ölçeği 120 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Uygulama ölçeğinde elde edilen sonuçlar SPSS paket programına yüklenmiştir. Cronbach Alpha Güvenirlik Testi sonuçları aşağıdaki Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Güvenirlik Analizi Sonuçları

Cronbach's Alpha	N of Items
,902	25

Tabloda görüldüğü gibi "Hayal Edebilme Kapasitesi" ölçeğinin Alpha güvenirlik analizi ,902 olarak bulunmuştur.

Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular:

Araştırmada toplanan veriler ile örneklem büyüklüğünün faktör analizine uygunluğunu kontrol etmek için yapılan KMO ve Bartlett testleri sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,884
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1342,273
	df	190
	Sig.	,000

Hayal Edebilme Kapasitesi Ölçeği'ne ilişkin KMO ve Bartlett's Testi sonuçları ölçeğin faktör analizi için uyguladığını göstermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak yapılan faktör analizi sonuçları ölçeğin öz değeri 1'den yüksek olan toplam dört faktörlü bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Ölçeğin dört faktörlü yapısında Açıklanan Varyans Düzeyi 62,965 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin Faktör Yapısı

Toplam açıklanan varyans ile ilgili bulgular yukarıda verilmiştir. Analize alınan 20 maddelik Hayal Edebilme Kapasitesi Ölçeğinde 4 Faktörlü bir yapı elde edilmiştir. 4 Faktör toplam varyansın 62,965'ini açıklamaktadır. Maddelerin faktörlere göre dağılımı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Dört Faktörlü Yapının Madde Dağılımı

Maddeler	Alt Faktörler			
	1	2	3	4
mad2	,859			
mad1	,812			
mad20	,700			
mad8	,659			
mad3	,630			
mad22	,611			
mad16	,584			
mad17	,517			
mad21		,745		
mad6		,695		
mad13		,671		
mad24		,669		
mad23		,654		
mad11			,831	
mad10			,744	
mad9			,537	
mad12	,481		,498	
mad19				,678
mad18	,534			,580
mad14				,496

Ölçeğin Faktörel Boyutları

FAKTÖR 1 (Hayal Sevgisi)

- M1 Hayal kurmaktan hoşlanırım.
- M2 Hayal kurarım.
- M3 Yeniliklere açığımdır.
- M8 Yaratıcılığın en önemli ölçütü hayal edebilmektir.
- M16 Her şartta hayal kurabilirim.
- M17 Hayal kurmak ilerlemektir.
- M18 Olmayacak şeyleri hayal edebilirim.
- M20 Hayallere inanıyorum.
- M22 Yeni şeyler hayal etmek hoşuma gider.

FAKTÖR 2 (Gelecek Hayali)

- M6 Hayal kurabildiğın şey imkânsız değildir.
- M13 Hayallerimin peşinden koşarım.
- M21 Hayal ederek dünyayı değiştirebilirim.
- M23 Problemlerimi çözerken hayal gücümü kullanırım.
- M24 Geleceğimi hayallerim şekillendirir.

FAKTÖR 3 (Hayal Potansiyeli)

- M9 Hayal ettiğim ölçüde gelişirim.
- M10 Yaratıcılığın koşulu hayal edebilmektir.
- M11 Geleceğın dünyasıyla ilgili hayallerim vardır.
- M12 Hayal kapasitem geniştir.

FAKTÖR 4 (Hayal Gücü)

- M14 Uzay tatillerinin rutinleşeceğine inanıyorum
- M18 Olmayacak şeyleri hayal edebilirim.
- M19 Başkasının hayallerinden etkilenirim.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma üniversite öğrencilerinin hayal edebilme kapasitesini belirlemek için geliştirilen bir ölçek çalışmasını içermektedir. Çalışma kapsamında öğrencilerin Hayal Etme Kapasitelerine belirlemeye yarayacak 20 maddeli bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,902 bulunmuştur. Faktör analizi sonuçları ölçek yapısını 4 adet alt faktörden oluştuğunu ortaya koymuştur.

Sonuç olarak şunlar söylenebilir. Bireylerin hayal edebilme kapasitesi onların doğasında vardır. Ancak bunun düzeyi kişilerarası farklılıklara göre değişmektedir. Yapılması gereken var olan potansiyeli bilinçli bir şekilde yaratıcılıklarını kullanarak gelecekle ilgili hayallerini geliştirmek ve gelişmelerini takip etmek amacıyla kullanılabilir. Bu ölçek geliştirme çalışmasının da bu amaca hizmet etmesi umulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aslan, A.E. (2001) , Kavram Boyutunda Yaratıcılık .*Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*,sayı16 ,cilt 2 ,s.15-21.
- Arı, M. ve ark. (2013), Yaratıcı Hayal Gücü Testi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (Educational Sciences)*.c.13 , s.1 ,sayfa 7-20.
- Bal, Ö., Temel F.Z. (2014), Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Çocuklarının Kişiler Arası Problem Çözme ve Bakış Açısı Alma Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. c.4 ,s.1 ,sayfa.156-169.
- Bıyıklı, N., Gülen L.A. (2018), Hayal Gücü ve Yaratıcılık Kavramlarının Tasarım Sürecine Etkisi. *İdil Dergisi*. c.7, s.50, sayfa.1273-1277.
- Çankaya, İ. ve ark. (2012), Öğretmen Adaylarında Yaratıcı Düşünmenin Yordayıcısı Olarak Değişime Açıklık ve Hayal Gücü. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c.5 , s.2 ,sayfa 46-62.
- Elmas, L., Birol,Ş.(2018) , Sportif Rekreasyon Etkinliklerine Katılan Erken Dönem Ergenlerin Hayal Etme Düzeylerinin Başarı Algısı Üzerine Etkisi. *The Journal Of International Anatolia Sport Science*. Vol3, No1.s.249-259.
- Gök, C. (2007) , Sinema ve Gerçeklik. *Sosyal Bilimler Dergisi*, s.112-123,c.1(2).
- Gündoğan, A.(2011),*Yaratıcı Hayal Gücü Testinin Türk Çocuklarına Uyarlanması Ve Dramanın Farklı Yaş Gruplarındaki Çocukların (10-13) Yaratıcı Hayal Güçleri Üzerindeki Etkisi* (Doktora Tezi).Hacettepe Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü , Ankara.
- TürkDilKurumu(TDK)(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c98a8e6082da2.01172084 adresinden elde edildi.
- Yaşar, M.C. ve Aral, N.(2010), Yaratıcı Düşünme Becerilerinde Okul Öncesi Eğitimin Etkisi. *Kurumsal Eğitim Bilim*.c.3 , s.2 , sayfa 201-209.

EK-1

MADDE HAVUZU

1. Hayal kurmaktan hoşlanırım/severim.
2. Yeni şeyler hayal etmek hoşuma gider.
3. Yenikliklere açığımdır.
4. Hayal kapasiteme güvenirim.
5. Hayal kurmaya uzun zaman ayırırım.
6. Hayal etmek yaşam tarzıdır.
7. Başarılı olmak için hayallerimin peşinden koşarım.
8. Her plan ve proje aynı zamanda bir hayaldir.
9. Hayal kurmak üretmektir.
- 10.Kendimle ilgili hayallerim vardır.
- 11.Çevremle ilgili hayallerim vardır.
- 12.İmkânsız diye bir şey olduğuna inanmıyorum.
- 13.Hayal etmenin sınırı yoktur.
- 14.Gerçekleşmeyecek bile olsa hayal kurmaktan zevk alırım.
- 15.Uç sınırlarda hayal kuran insanlar daima başarılıdır.
- 16.Hayal kurarken gerekçi olmak bana göre değil.
- 17.Gelişimlerin kaynağı hayaldir.
- 18.Ütopik hayal kuran insanlardan hoşlanırım
- 19.Yaratıcılığın en önemli ölçütü hayal etmektir
- 20.Belli sınırlara bağlı kalmadan hayal etmek beni mutlu eder
- 21.Hayal dünyası sınırlandırılmayacak kadar büyüktür
- 22.Çevremdekiler üst sınırlarda hayal ettiğimi söyler
- 23.Kişi ne kadar hayal edebiliyorsa o kadar başarılıdır
- 24.Hayal dünyası sınırlandırılmaz
- 25.Bir iş hayalsiz olmaz, önce hayal etmek gerekir
- 26.Hayal kurmak var olmaktır
- 27.Hayal kurmak zaman kaybıdır
- 28.Hayaller yapmak istediklerimizin bir taslağıdır
- 29.Hayal etmeyerek yeni gerçeklikler yaratabileceğimiz harika fırsatları kaçıırız
- 30.Hayaller olmasaydı hayatı tek düze yaşardık
- 31.Hayaller mutlu olmak için tek yoldur
- 32.Hayal ederek dünyayı değiştirebilirim.
- 33.Hayaller olmasa hayat anlamsız olurdu
- 34.Kırmızı bir deve olabileceğine inanıyorum

- 35.Uzay tatillerinin rutinleşeceğine inanıyorum.
- 36.Hayal kurmaya uzun zaman ayırıyorum
- 37.Her gün mutlaka hayal kurarım
- 38.Hayal kurarken zamanın nasıl geçtiğini anlamam
- 39.Bir gün zamanda yolculuk yapılabileceğine inanıyorum
- 40.Hayallerim yıkılsa da yeni hayaller kurabilirim
- 41.Hiçbir şey hayal kurmama engel değildir
- 42.Hayallerim anlattığım kişilere ulaşılmaz gelir
- 43.Hayallerim hedeflerimi çok fazla etkiler
- 44.Hayal kurmak beni geliştirir
- 45.Her konuda hayal kurarım
- 46.Hayallerim beni yansıtır
- 47.Hayallere inanmıyorum
- 48.Hayal etmek riski de getirir
- 49.Hayal etmek beni karamsar yapar
- 50.Hayal ettikçe gerçek dünyadan koparım
- 51.Hayal etmek bir Sonuca ulaştırmaz
- 52.Pembe bir fil olduğuna inanmıyorum
- 53.Hayal kurmak çocukçadır
- 54.Hayal kurarken eşekten düşülmez
- 55.Hayal kurmayan toplum geri kalmıştır
- 56.En çok üreten aynı zamanda en çok hayal kurandır
- 57.Küçük hayaller insanı harekete geçiremez
- 58.Hayallerim beni ele geçirir
- 59.Hayal ederek her şeye ulaşırım
- 60.Hayal kurmak beni canlı tutar
- 61.Hayallerim yapabileceklerimle sınırlıdır.
- 62.Hayal etmek dipsiz bir kuyu gibidir
- 63.Hayallerin olmazsa başkalarının hayallerini yaşarsın
- 64.Hayal ediyorum öyleyse varım
- 65.Dünyayı hayal gücü döndürür
- 66.Hayallerim geleceğimi şekillendirir
- 67.Hayal kurarken başkasının hayallerinden etkilenirim
- 68.Var olmayan şeyleri de hayal edebilirim
- 69.Daha önce görmediğim bir şeyi hayal etmem mümkün değildir
- 70.Hayal etmek insani yorar
- 71.Hayal etmek hayal etmeyi beraberinde getirir
- 72.Geleceği hayal etmek isterim.
- 73.1 yıl sonraki yaşamımı hayal etmekte zorlanırım

74. Hayal eden insan güne umutlu başlar
75. Hayalsiz bir hayat düşünemiyorum
76. Hayal etmenin gelişime fayda sağladığını düşünüyorum
77. Hayal etmek yaşantının önüne geçmektir
78. Her hayalin ardında bir gerçek vardır
79. Hayal etmek için yaratıcılık gerekir
80. Hayal kurmak vakit kaybıdır
81. Hayali olmayan kişilerle arkadaşlık kurmam
82. Bir gün ölümsüzlüğün gerçekleşeceğini düşünüyorum
83. Hayaller hedeflere ulaştıran köprüler gibidir
84. Hayal kurmayan kişi hayatı gözleri bağlı yaşar
85. Hayal kurmak sonu olmayan bir yolda ilerlemeye benzer
86. Hayalsiz ulaşılan mutluluk tesadüfi ulaşılan bir mutluluktur
87. Para olmadan hayal kurulamaz
88. Var olmayanı hayal etmekte zorlanırım
89. Kendi başıma hayal etmekte zorlanırım.
90. Hayal etmek gerçeğin kapılarını aralamaktır.
91. Hayal kurmak dünyamızı renklendirir.
92. Hayal kurmak bir adım önde olmaktır.
93. Hayal gücümün geniş olduğunu düşünmüyorum.
94. Hayallerimin kısıtlandığını düşünüyorum.
95. Hayaller mutluluğa götüren yollardır.
96. Hayallerimiz yaşadıklarımızın ötesine geçemez.
97. Hayal etmek bir gemiyi bir şişeye sığdırmaktır.
98. Pembe bir ayı olamaz.
99. Ben var oldukça hayallerim de var olacaktır.
100. Kısıtlı koşullara rağmen hayal kurabilirim.
101. Hayallerimle dünyayı kontrol edebilirim.
102. Bulduğum koşullar hayal kurmama engeldir.
103. Karşılaştığım problemleri hayal ederek çözebilirim.
104. Geleceği hayal etmek için çaba göstermem.

EK-2

HAYAL EDEBİLME KAPASİTESİ ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: Değerli Arkadaşım. Aşağıdaki maddeler Hayal Edebilme Kapasitesi ölçeğine aittir. Lütfen cevabınıza en uygun olan seçeneği (X) işareti koyarak belirtiniz.

SORU NO	SORULAR	Kesinlikle Katılmıyorum(1)	Katılmıyorum	Ne katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	Hayal kurmaktan hoşlanırım.					
2	Hayal kurarım.					
3	Yenikliklere açığımdır.					
4	Hayal kurabildiğin şey imkânsız değildir.					
5	Yaratıcılığın en önemli ölçütü hayal edebilmektir.					
6	Hayal ettiğim ölçüde gelişirim.					
7	Yaratıcılığın koşulu hayal edebilmektir.					
8	Geleceğin dünyasıyla ilgili hayallerim vardır.					
9	Hayal kapasitem geniştir.					
10	Hayallerimin peşinden koşarım.					
11	Uzay tatillerinin rutinleşeceğine inanıyorum.					
12	Her şartta hayal kurabilirim.					
13	Hayal kurmak ilerlemektir.					
14	Olmayacak şeyleri hayal edebilirim.					
15	Başkasının hayallerinden etkilenirim.					
16	Hayallere inanıyorum.					
17	Hayal ederek dünyayı değiştirebilirim.					
18	Yeni şeyler hayal etmek hoşuma gider.					
19	Problemlerimi çözerken hayal gücümü kullanırım.					
20	Geleceğimi hayallerim şekillendirir.					

Not: Ölçekten alınan yüksek puan yüksek hayal gücü anlamına gelmektedir.

İDEAL BENLİĞE YAKINLIK ÖLÇEĞİ

ÇALIŞMA GRUBU

Eminenur KARAMAN

Ömür ÖZYURT

Nesrin EYÜPOĞLU

Betül GENÇ

Esra Gül KOÇ

Zeynep Eda BOZKURT

Özet

Bu araştırmada kişilerin ideal benlikleri ile gerçek benlikleri arasındaki yakınlığı ölçülmeye yarayacak bir ölçme aracı geliştirilmeye çalışılmaktadır. Ölçek geliştirme çalışmasına başlamadan önce benlik ve ideal benlik konusunda kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen teorik temelden yola çıkılarak bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundan beyin fırtınası yapılarak seçilen maddelerle bir taslak ölçek oluşturulmuştur. Taslak ölçek uzman görüşlerine sunularak gerekli dönüt ve düzeltmelerden geçirilmiş ve 25 maddelik bir uygulama ölçeği elde edilmiştir. Uygulama ölçeği bir eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan PDR 3. Sınıf öğrencilerine uygulanarak SPSS paket programına aktarılmıştır. Güvenirlik ve geçerlik analizleri yapılan ölçeğin 4 alt faktörlü bir ölek yapışına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: ideal benlik, algılanan benlik, gerçek benlik

Abstract

In this study, a scale was developed on getting closer to the ideal self. Before starting to develop the scale, a comprehensive literature review was conducted on the ideal self. An item pool was created based on the theoretical basis obtained. A draft scale was created with the items selected from the item pool by brainstorming. The draft scale was presented to expert opinions and subjected to necessary feedback and corrections, and a 25-item application scale was obtained. The application scale was applied to 3rd-year PDR students studying at a faculty of education and transferred to the SPSS package program. It was determined that the scale, whose reliability and validity analyses were conducted, had a scale structure with 4 sub-factors.

Keywords: ideal self, perceived self, real self

GİRİŞ

İnsan kendi varlığının bilincinde olan tek varlıktır. Varlık bilinci kişiye "Ben kimim?" sorusunu sordurtmakta ve cevap olarak kişi kendine karşı samimi ise gerçek benliğini ortaya koymaktadır. Kendi varlığı üzerinde düşünen insan, kendini olmak istediği şekilde hayal ederek ideal benliğini ortaya çıkarmış olmaktadır.

Benlik psikoloji ve sosyoloji gibi alanlarda üzerinde sıkça durulan bir kavramdır. Benlik kişinin kendine dair olumlu veya olumsuz özgün yargılarından oluşur. Benliği kişinin içindeki yargı olarak ele alabiliriz. Benlik kişinin duygularına, düşüncelerine, davranışlarına ve isteklerine yön verir. Benlik kişinin çevresinden aldığı dönütlerden etkilenir.

Kişi kendini olmak istediği kişiye ulaşmak için şekillendirir ve bunun için çaba sarf eder. Kişi bu amaç uğruna birçok fedakârlık yapabilir, hatta istediği sonuca ulaşamadığında savunma mekanizmalarının kullanılmasına sıkça rastlanır. Kişinin olmak istediğini hayal ettiği benlik imajı ideal benliktir. Kişi olmak istediği benlik imajını gerçekçi olarak oluşturamazsa sağlıklı benlik gelişimi olur ve bireyin gerçek benliği ile ideal benliği arasındaki fark açılır. İdeal benliğine yakın olma durumunda ise kişi hayata, kendine, çevresindeki insanlara olumlu yaklaşır ve sağlıklı ilişkiler kurar, kendiyi barışık, potansiyelini ve sınırlarını bilir ve buna göre yaşar, hayattan doyum alır.

İdeal benliklerine yakın olan bireyler yine sağlıklı ilişki kurmaları nedeniyle sağlıklı kişilik geliştiren çocuklar yetiştireceklerdir. Gelecek yıllarda insanlığın daha ileri bir medeniyet seviyesine gelebilmesi için ideal benliklerine yakın sağlıklı bireylerin yetişmesi büyük önem taşımaktadır. Bu yüzyılın insanından beklentimiz kendini tanıyan ve sağlıklı ilişki kuran, kendisi ile barışık bireyler olup sağlıklı nesiller yetiştirmesidir.

Benlik

Benlik kim olduğumuza dair sahip olduğumuz genel fikirdir ve kendimiz hakkındaki bilişsel ve duygusal yargıları içerir; bu kavram çok boyutludur ve kendimize dair farklı yönler (örneğin, sosyal, dini, ruhsal, fiziksel, duygusal) açısından görüşlerimizi içerir.

İdeal Benlik

Eğer insanlar doğuştan getirdikleri potansiyelleri tam olarak gerçekleştirebilirlerse benlik imajları net bir şekilde kendi gerçeklerini yansıtır. Bununla birlikte nevrotik insanlar, uyuşmazlık ve aykırılık ile karakterize edilen uyumsuz davranış biçimleri arasında çatışma yaşayan kişiler olduklarından onlar

da normal insanların yaptığı gibi ideal benlik imajını kişilikleriyle birleştirmek isterler fakat onların girişimleri gerçekçi olmayan kişisel güçlü yanlar ve sınırlılıklar üzerine temellendirildiğinden başarısızlığa uğrarlar. Bu başarısızlığın sebebi bir yanılsama üzerine kurulmuş olmasından kaynaklanmaktadır (Gençtanırım-Kurt ve Çetinkaya-Yıldız,2017, s.282).

Nevrotik ve idealleştirilmiş benlik imajı gerçeği yansıtmamasına rağmen, onu oluşturan kişi bunu kendi gerçeği olarak yansıtır, bir başka ifadeyle bu kişinin kendi gerçeğidir.

Algılanan Benlik

Bireyin kendisini nasıl gördüğü, onun benlik kavramının çok önemli bir boyutunu oluşturur. Benlik algısı bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda oluşur. Çevreden alınan tepkiler açık seçik ve tutarlı olduğu zaman güçlü bir benlik algısı oluşur. Bulanık, eksik ve tutarsız tepkiler ise zayıf benlik algısına neden olur.

(<http://akanbayrakdar.blogcu.com/iletisim-ve-benlik-kavrami/940776>).

Gerçek Benlik

Gerçek, el ile tutulup göz ile görülecek şekilde tam anlamıyla var olan, varlığı hiçbir biçimde yadsınamayan bir durum, bir olgu, bir nesne ya da bir nitelik olarak var olandır.

Gerçeklik kavramı, felsefi bir kavram olarak, genel anlamda, düşüncede var olan ya da düşünülmüş şeylere karşıt anlamda var olan, düşünülmüş olanın dışında mevcut olan anlamındadır. Felsefe tarihinin en eski ve köklü tartışması bu gerçek kavramı üzerinde yürümüştür (www.felsefe.gen.tr).

Gerçeklik türleri

Ontolojik Gerçeklik: gerçeklik yapısını ve doğasını varlık, oluş, değişme, zaman, mekân, öz, zorunluluk, yokluk, edimseldik gibi kategorileri kullanarak, kapsayıcı bir tarzda açıklamaya çalışan felsefe türüne denir.

Kavramsal Gerçeklik: kavram, bir şeyin, bir nesnenin, zihindeki ve zihne ait, tasarımına; soyut düşünme faaliyetinde kullanılan ve belli bir somutluk ya da soyutluk derecesini sergileyen bir düşünce, fikir ya da ifadeye verilen ad

Bilimsel Gerçeklik: bilimsel teoride gözlenebilir olağanüstü şeylerin gerçek olduğunu açıklayabilmek için varsayılan, elektronlar gibi kuramsal varlıkların bağımsız olarak var olduğunu söyleyen görüş.

Şekilsel Gerçeklik: düşüncelerimizden ve dilimizden bağımsız ve gerçek olan şekilsel gerçeklerin olduğunu savunan görüş.

Anlamsal Gerçeklik: bizim için hangisi olduğunu bilmemizi sağlayacak bir yol olmamasına rağmen her ifade edici beyanat kesin bir gerçeklik değerine

sahiptir. Bu fikrin zıttı, basitçe anti realizm olarak tanımlanır ve buna göre de hiçbir şekilde doğruluğu kanıtlanmamış gerçekler hakkında konuşmanın bir mantığı yoktur; bir beyanat açıklamaları garanti edilerek anlamları mevcut olmadıkça doğru ya da yanlış olarak söylenemez (www.felsefeyat.net).

İdeal Benliğe Yaklaşmak

Gerçek benlik, kişinin kendisine ve çevresine, sosyal çevre nazarındaki kendisine dair algısıyla ilgilidir. İdeal benlikte ise ulaşılmak istenen değerler, sıfatlar, olması gerekenler, “-meli” –“malı” cümleleri, ahlaki yargılar mevcuttur. Kısacası, gerçek benlik kişinin olduğu, ideal benlik ise olmak istediği kişidir (Geçtan, 2002).

AMAÇ

Bu çalışmanın genel amacı öğrencilerin ideal benliklerine yakınlık düzeylerini inceleyecek bir ölçme aracı geliştirmektir.

YÖNTEM

Araştırma nicel araştırma niteliğindedir. Nicel araştırma sürecinde öğrencilerin ideal benliğe yakınlıklarının tanımlanması amacıyla betimsel yöntem işe koşulmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu 125 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. İdeal Benliğe Yakınlık Ölçeğinin geliştirilmesine başlanılmadan önce konu ile ilgili kapsamlı bir literatür taranmıştır. Elde edilen bilgi ve bulgular doğrultusunda İdeal Benliğe Yakınlık Ölçeğinin geliştirilmesine ortaya koyacak 140 madde oluşturulmuştur. Bu havuzdan hazırlanan 25 maddelik bir taslak ölçeğin nitelikçe yeterli olup olmadığının belirlenmesinde uzman görüşleri alınmıştır. Ölçek maddeleri uzmanların görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. İdeal Benliğe Yakınlık Ölçeğinde yer alan ifadelerin belirlenen özellikleri ne derecede ölçtüğünün belirlenebilmesi çeşitli istatistiki işlemlerle yapılmıştır. Bu aşamada Cronbach Alpha Güvenirlik Analizi ve Faktör Analizi teknikleri kullanılmıştır.

PARAMETRİK BULGULAR

Ölçeğin Güvenirlik Analizi Sonuçlarına İlişki Bulgular:

Uygulama ölçeğinde elde edilen sonuçlar SPSS paket programına yüklenmiştir. Alpha Güvenirlik testine tabi tutulmuştur. İdeal benliğe yaklaşma ölçeğinin Alpha Güvenirlik analizi ,870 olarak elde bulunmuştur.

Faktör Analizine İlişkin Bulgular:

İdeal benliğe yakınlık ölçeğine , değişkenlerin faktör analizine uygunluğunu gösteren KMO ve Bartlett's testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,824
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1068,214
	df	276
	Sig.	,000

KMO Testi ,824 ve Bartlett testi sonuçlarının yeterli olduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile her iki test ideal Benliğe Yakınlık Ölçeğinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin Faktör Yapısı

Analize alın 25 maddelik İdeal Benliğe Yakınlık Ölçeğinde 4 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. 4 faktör toplam varyansın %48,883'ünü açıklamaktadır. Maddelerin faktör yüklerinin 0.529 ile 0.726 arasında değişmektedir.

Ölçeğin Faktör Yükleri Dağılımı

Rotated Component Matrix^a

	Component			
	1	2	3	4
kendimi objektifolarak değerlendirebilirim	,655			
yeniliğe açığım	,637			
düşüncelerim ve davranışlarımtutarlıdır	,637			
kendim kabul düzeyi yüksektir	,612			
kendim kalıplaşmış davranışları göstermek zorunda hissetmem (örn statü için meslek seçmek)	,608			
kendim potansiyelim ne olduğu nubilirim	,574			
olduğumdan farklı davranırım				
her insanın banabirşeylerkatabileceğini düşünürüm				
yaşamımda oyumalırım		,726		
olmak istediğimkişiyim		,608		
herşeyi yapabileceğime inanırım		,600		
hedeflerim başardığım çokyaşantı oldu		,567		
duygularımı bastırmadanaçıkça yaşarım		,532		
kendimle yalnız kaldığımdakalitelizama geçirim		,529		
yaşamımda gerçekçi beklentileresahibim				
olumlu bir özbenlik kavramına sahipim				
şimdi ki halimden memnunum			,717	
karşılaştığım problemlere gereğince çözümler bulurum			,685	
geçmişimden memnunum			,598	
hatalarım için başkalarını suçlamam hatalarımı sorumlulukla rınalıırım				
başkalarının başarılarını kıskanmam				,705
başkalarından takdir beklemem				,620
başkalarını kıskanmam				,607
yersiz kaygıları yaşamam				
keşkelerim yoktur				

Analiz sonuçlarında İdeal Benliğe Yakınlık Ölçeği maddelerinin faktör yük değerlerinin 4 faktöre dağılımıyla birlikte maddeler arasında yapı geçerliğini düşürecek bir madde olmadığı görülmüştür.

Elde edilen faktörel yapıda;

1. Faktör altında yer alan m1 m2 m3 m4 m5 m6 özgüven yönünden gelişmeyle ilgili olduğu için ‘‘özgüven’’ adı verilmiştir.

2. Faktör altında yer alan m9 m10 m11 m12 m13 m14 farkındalıkla ilgili olduğundan ‘‘Farkındalık’’ adı verilmiştir.

3. Faktör altında yer alan m19 m20 m21 m22 m23 m24 m25 kendiyle barışıklıkla ilgili olduğundan ‘‘Kendisi ile Barışıklık’’ adı verilmiştir.

4. Faktör altında yer alan m7 m8 m15 m16 m17 m18 gelişmeye açıklıkla ilgili olduğundan ‘Gelişmeye Açıklık’ adı verilmiştir.

Ölçekteki Maddelerin Alt Faktörlere Göre Dağılımları

FAKTÖR 1 (ÖZGÜVEN)

- M1 Kendimi objektif olarak değerlendirip ifade edebilirim
- M2 Yeniliğe açığım
- M3 Düşüncelerim ve davranışlarım tutarlıdır
- M4 Kendimi kabul düzeyim yüksektir.
- M5 Kendimi kalıplaşmış davranışlar göstermek zorunda hissetmem
- M6 Kendi potansiyelim ne olduğunu bilirim

Faktör 2 (ÖZ FARKINDALIK)

- M7 Olduğumdan farklı davranırım
- M8 Her insanın bana bir şeyler katabileceğini düşünürüm
- M9 Yaşamımdan doyum alırım
- M10 Olmak istediğim kişiyim
- M11 Her şeyi yapabileceğime inanırım
- M12 Hedeflerimi başardığım çok yaşantım oldu

FAKTÖR 3 (KENDİSİ İLE BARIŞIKLIK)

- M13 Duygularımı bastırmadan açıkça yaşarım
- M14 Kendimle yalnız kaldığımda da kaliteli zaman geçiririm
- M15 Yaşamımdan gerçekçi beklentilere sahibim
- M16 Olumlu bir öz benlik kavramına sahibim
- M17 Şimdiki halimden memnunum
- M18 Karşılaştığım problemlere gerçekçi çözümler bulurum
- M19 Geçmişimden memnunum

FAKTÖR 4 (GELİŞMEYE AÇIKLIK)

M20 Hatalarım için başkalarını suçlamam hatalarımın sorumluluklarını alırım

M21 Başkalarının başarılarını kıskanmam

M22 Başkalarından takdir belemem

M23 Başkalarını kıskanmam

M24 Yersiz kaygılar yaşamam

M25 Keşkelerim yoktur

SONUÇ

Bireylerin ideal olma arzuları doğalarında vardır. Ancak bunu uygulamada gösterebilme kişiden kişiye değişmektedir. Yapılması gereken, var olan bu potansiyeli bilinçli bir şekilde ortaya çıkarmak ideale yakınlaşmaya çabalamaktır. Türkiye’de literatür kaynakları “İdeal Benliğe Yakınlaşma” adı altında bir ölçek bulunmadığını göstermektedir. Bu çalışmada böyle bir ölçeğin geliştirilmesi ve istatistiksel anlamda inceleme işlemleri yapılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmasına üç alan uzmanı ve 125 üniversite öğrencisi katılmıştır. Ölçeğin geçerliğini arttırmak için uzman görüşlerine baş vurulmuştur. 25 maddelik uygulama ölçeğindeki maddelerin Alpha güvenirlik katsayısı ,870 olarak elde edilmiştir. Faktör analizi sürecinde ölçekteki herhangi bir maddenin çıkarılması ya da değiştirilmesi işlemine gerek duyulmamıştır. Ölçeğin 25 maddeli ve dört faktörlü yapısı en uygun form olarak kabul edilmiştir. Maddelerin faktör yüklerinin 0.529 ile 0.726 arasında değiştiği gözlenmiştir.

KAYNAKÇA

Cüceloğlu, Doğan (1998). İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları. Remzi Kitabevi: İstanbul.

Gençtanırım-Kurt, Dilek (2017) Kişilik Kuramları Gerçek Yaşamdan Kişilik Analizi Örnekleriyle, Pegem Akademi Yayınları: Ankara

Gençtanırım-Kurt, Dilek ve Çetinkaya-Yıldız, Evrim (2017). Kişilik Kuramları. Pegem Akademi: Ankara

<http://akanbayrakdar.blogcu.com/iletisim-ve-benlik-kavrami/940776>

<http://www.kaynakdergisi.net/makaleler.asp?sayi=21&sira=229>

<http://adudspace.adu.edu.tr:8080/xmlui/handle/11607/2775>

Jung, Carl Gustav (2017), Keşfedilmemiş Benlik, Erasmus yayınları: İstanbul. Kağıtçıbaşı, Çiğdem ve Cemalcılar, İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş. Evrim Yayıncılık: İstanbul.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem(2010). İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş. Evrim Kitabevi: İstanbul.

Kaya, Mevlüt (1997). Ailede Anne Baba Tutumlarının Çocuğun Kişilik ve Benlik Gelişimindeki Rolü. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, cilt 9, sayı 9.

Kuzgun, Yıldız (1972). Kendini Gerçekleştirme. Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi, cilt 10, sayı 0.

Taşgit, Muhammet Sıddık (2012). Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Karar Verme Düzeylerinin İncelenmesi. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

www.felsefe.gen.tr

EK-1

MADDE HAVUZU

1. Kendimle barışığımıdır.
2. Gerçeği olduğum gibi kabul ederim.
3. Kendime ve yaşama gülebilirim.
4. Eksik ve kusurlu yanlarımın farkındayım.
5. Kusurlu ve eksik yanlarıma karşın kendimden hoşnut olurum.
6. Kendimi güçlü bir kişi olarak algılarıım.
7. Olumlu bir öz benlik kavramına sahibim.
8. Duygu arzu ve ihtiyaçlarıımı rahatça ifade edebilirim.
9. Duygularıımın farkında olurum.
10. İsteklerimin farkında olurum.
11. Geçmiş ve şimdiki halimden memnunum.
12. Olduğum gibiyim.
13. Başkalarına özenmem.
14. Kendimi kabul düzeyim tamdır.
15. Olmak istediğim yerdeyimdir.
16. Hayallerimin çoğunu gerçekleştirdim.
17. Yaşantımdan mutluyumdur.
18. Çevremle barışığımıdır.
19. Sevdiğim şeylerin farkındayımıdır.
20. Nelerden mutlu olduğumu bilirim.
21. Kendimi tanıyan biriyim
22. Duygularıımın farkında olurum.
23. Duygularıımı bastırmam.
24. Kendime güvenirim.
25. Seçimlerimde özgür olduğumun farkındayım.
26. Kararlarıımın sorumluluklarıını alabilirim.
27. Yaşamda gerçekçi beklentilere sahibim.
28. Kendi güçlü ve zayıf yönlerimi bilirim.
29. Kendime ve insanlara değer veririm.
30. İnsanları oldukları gibi kabul edebilirim.
31. Başarılarıımın farkındayım, takdir beklemem.
32. İçimden geldiği gibi spontan davranabilirim.
33. Kalıplaşmış davranışları göstermek zorunda hissetmem.
34. İnsanlarla ilgili problemlere duyarlıyım.
35. Toplumsal gelişim ve değişim için çabalarıım.
36. Kültür etkisini sorgularıım.

37. Duygusal yaşantılarım zengindir.
38. Başkalarına yardım etmeyi içten arzularım.
39. İnsanlığa derinden sempati duyarım.
40. İnsan ilişkilerim yoğun ve derindir.
41. İnsanlarla sağlıklı ilişkiler kurmak isterim.
42. Her insanın bana bir şeyler katabileceğini düşünürüm.
43. Kaba ve küçük düşürücü şakalardan hoşlanmam.
44. Kendimle barışığım ve kendimle eğlenebilirim.
45. Doğru ve yanlış arasında kararsızlık yaşamam.
46. Hatalarım için başkalarını suçlamam, sorumluluklarımı bilirim.
47. Hayata ve günlük yaşam problemlerine karşı yaratıcı olabilirim.
48. Hayatta yaptığım işlerden doyum alırım.
49. Yapabileceklerimin farkındayım ve bunları uygulamakta zorlanmıyorum.
50. Günlük rutin hayat etkinlikleri beni ciddi anlamda yoruyor.
51. İnsanlara hayır demekte zorlanırım.
52. İnsanların benim hakkımdaki görüşleri beni etkiler.
53. İnsanları kırmak beni gün boyu hatta bazen haftalarca etkiler.
54. Gerçekte sanki başka biriyim ama çevrem benim kendimi keşfetmeme engel gibi.
55. Okuluma aileme arkadaşlarıma karşı sorumlu olmalıydım.
56. Bazen olmadığım biri gibi davranıyorum ve karışımdakiler anlamıyor.
57. Ben yetenekliyim, alımlı ve sempatiğim.
58. Gün boyu çalışıp çabalasam da sanki boş yere uğraşmışım gibi hissediyorum.
59. Nasıl bir kişiliğe sahibim gerçekten anlamıyorum.
60. Beni ben olduğum için seven kimse yok.
61. İleriye dair amaçlarım ne gerçekten bilmiyorum.
62. Geleceğe dair kaygılarım var.
63. İnsanlardan geri çekilirim, iletişimden korkarım çünkü beni fark etmelerini istemem
64. Hedeflerime ulaşmak için çabalarım(yakın)
65. Bazen kendimi saklarım(uzak)
66. Kendimle çelişirim(uzak)
67. Kendimi tanırım(yakın)
68. Düşünce ve davranışlarım tutarlıdır(yakın)
69. Mutsuzum(uzak)
70. Hangi durumda ne tepki vereceğimi bilirim(yakın)
71. İlgi ve yeteneklerimin farkındayım(yakın)

72. Kendi potansiyelimin ne kadar olduğunu bilirim(yakın)
73. Fazla hayalperestim(uzak)
74. Model aldığım ve onlar gibi olmak istediğim çok kişi vardır(uzak)
75. Bana yapılan eleştirileri kabul etmem(uzak)
76. Başkasının beni eleştirmesine izin vermem(uzak)
77. Doğru kararlar verdiğime inanırım(yakın)
78. Yaptıklarımın hep pişman olurum(uzak)
79. Ulaşmaya çalıştığım işlerde hep başarısız olurum(uzak)
80. Karşılaştığım problemlere gerçekçi çözümler bulurum(yakın)
81. Her konuda başarılıyım(uzak)
82. Bilmediğim konularda bile biliyormuşum gibi davranırım(uzak)
83. Fazla hayal kırıklığı yaşarım(uzak)
84. Her ortamın en iyisi olmaya çalışırım(uzak)
85. Ne istediğimi bilirim
86. Olduğum gibiyimdir
87. Başkalarına özenmem idolüm yoktur
88. Olmak istediğim insan olduğumu düşünüyorum
89. Başarılarımın farkındayım
90. Başkalarından takdir beklemem
91. Kendimi kabul düzeyim tamdır
92. Kalıplaşmış davranışları gösterme ihtiyacı duymuyorum
93. Doğru ve yanlış arasında kararsızlık yaşamam
94. Yapabileceklerimin, gücümün farkındayım
95. Gerçekte başka bir insanımdır(ters)
96. Kararlarımın sorumluluklarını alamıyorum(ters)
97. Kendimi yetersiz hissediyorum(ters)
98. Hedeflerime ulaşmam kolaydır.
99. Hedeflerimi belirlerken kendimi zorlamam.
100. Kendimi tanımlarken daha çok olumlu ifadeler kullanırım
101. Amacıma yönelik hareket ederim
102. Düşüncelerim ve davranışlarım çelişmez tutarlıdır.
103. Hayallerim hayalde kalmaz.
104. Hedeflerim için çaba göstermekten kaçınmam.
105. Uygun kararlar alabilirim.
106. Kendimi aşağılamam ya da özelliklerimden şikayetçi olmam
107. Hayata ve kendime karamsar bir bakış açısıyla bakmam.
108. Topluluk önünde olduğum gibi davranabilirim.
109. Düşüncelerim dış etkenlerden etkilenmez.
110. Geçmişte hedeflerimi başardığım çok yaşantım oldu.

111. Memnuniyet duygusunu sıklıkla yaşıyorum.
112. Özgüvenim yüksektir.
113. Realistimdir.
114. Kararlarımın arkasında dururum.
115. Yersiz kaygılar yaşamam.
116. Olaylar karşısında sakinliğimi koruyarak umutla çözüm yollarını uygulayım.
117. Olmak istediğim gibi biriyim.
118. Kendimde değiştirmek istediğim bir şey yoktur.
119. Keşkelerim yoktur.
120. Kendimi abartmam.
121. Başkalarını kıskanmam.
122. Yapmacılıktan uzak dururum.
123. Kim olduğumun farkındayım.

EK-2

İDEAL BENLİĞE YAKINLAŞMA ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: Lütfen aşağıdaki maddeleri kendinize uygun bulduğunuz dereceye göre işaretleyiniz.

Maddeler	Katılım Düzeyi				
	-2 (1)	-1 (2)	0 (3)	+1 (4)	+2 (5)
1-Olumlu bir öz benliğe sahibim.					
2-Geçmişimden memnunum.					
3-Şimdiki halimden memnunum.					
4-Yeniliğe açığım.					
5-Duygularımı bastırmadan açıkça yaşarım.					
6-Her insanın bana bir şeyler katabileceğini düşünürüm.					
7-Hatalarım için başkalarını suçlamam, hatalarımın sorumluluklarımı alırım.					
8-Kendi potansiyelim ne olduğunu bilirim.					
9-Karşılaştığım problemlere gerçekçi çözümler bulurum.					
10-Başkalarına kıskanmam.					
11-Olduğumdan farklı davranırım.					
12-Başkalarından takdir beklemem.					
13-Kendimi kabul düzeyim yüksektir.					
14-Kendimi kalıplaşmış davranışları göstermek zorunda hissetmem.					
15-Kendimi objektif olarak değerlendirip ifade ederim.					
16-Düşüncelerim ve davranışlarım tutarlıdır.					
17-Hedeflerimi başardığım çok yaşantım oldu.					
18-Yaşamımdan doyum alırım.					
19-Yersiz kaygılar yaşamam.					
20-Olmak istediğim kişiyim.					
21-Keşkelerim yoktur.					
22-Başkalarının başarılarını kıskanmam.					
23-Kendimle yalnız kaldığımda kaliteli zaman geçiririm.					
24-Her şeyi yapabileceğime inanırım.					
25-Yaşamımda gerçekçi beklentilere sahibim.					

SOSYAL BÜTÜNLEŞME ÖLÇEĞİ

ÇALIŞMA GRUBU

Nesrin ÇEKEN

Fatma ŞENSİN

Neziha DOĞAN

Semiha SARAÇOĞLU

Sultan YAĞMUR

Ü. Feyza KARAKOÇ

Özet

Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin sosyal bütünleşme davranışlarını ölçebilecek bir ölçek geliştirmektir. Çalışmaya kapsamlı bir literatür taraması ile başlanmıştır. Literatüre dayalı bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundan bir taslak ölçek oluşturulmuş ve uzman görüşlerine sunulmuştur. Uzmanların dönüt ve düzeltilmesinden geçirilen ölçek 139 üniversite öğrencisi üzerinde uygulanmıştır. Veriler SPSS 15 paket programında analiz edilmiştir. 25 Madde ölçeğin Cronbach Alpha Güvenirlilik katsayısı ,867 olarak bulunmuştur. Ölçeğin öz değeri 1'den yüksek 6 faktörlü yapısında açıklanan varyans düzeyi yüzde 60.937 olarak bulunmuştur. Ölçeğin teorik temele uygunluğunu arttırmak için üç faktörlü yapısı son şekli olarak kabul edilmiştir. Bu yapıda madde yüklerinin ,423 ile ,730 arasında değiştiği görülmüştür. Faktör isimleri İletişim Kurmada Sosyal Bütünleşme, Uzak Çevrede Sosyal Bütünleşme Yakın Çevrede Sosyal Bütünleşme olarak adlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyalleşme, bütünleşme, sosyal bütünleşme, iletişim

SCALE of SOCIAL INTEGRATION

Abstract

The aim of this study is to develop a scale that can measure students' social integration behaviors. The study was started with a comprehensive literature review. An item pool based on the literature was created. A draft scale was created from the item pool and presented to experts for their opinions. The scale, which was subjected to feedback and correction by experts, was applied to 139 university students. The data were analyzed in the SPSS 15 package program. The Cronbach Alpha Reliability coefficient of the 25-item scale was found to be .867. The variance level explained in the 6-factor structure of the scale with an eigenvalue higher than 1 was found to be 60.937 percent. To increase the suitability of the scale to the theoretical basis, the three-factor structure was accepted as the final form. It was observed that the item loadings in this structure varied between .423 and .730. The factor names were named as Social Integration in Communication, Social Integration in the Distant Environment, and Social Integration in the Close Environment.

Keywords: Socialization, integration, social integration, communication

GİRİŞ

İnsan yaşamının en önemli özelliklerinden birisi, diğer bireylerle başarılı bir şekilde etkileşime geçmek ve iletişim kurabilmektir. Bireylerin gündelik yaşantıları içerisinde kurdukları ilişkilerde zaman zaman zorluklarla ve problemlerle karşılaşmaları son derece doğal karşılanmaktadır. Günümüzde, bireylerin bazı incelik isteyen davranış ve düşünme becerilerine sahip olmaları onların bu güçlükleri aşmalarında oldukça önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda kişiler arası problem çözme becerisi, yaşamın ilk yıllarından itibaren desteklenmesi gereken, tüm yaşam boyu süren becerilerden biri olarak kabul edilmektedir. Kişiler arası problemlerini becerili bir biçimde çözebilecek düşünme biçimini öğrenen çocukların, aldıkları bu eğitimin daha sonraki yaşamlarında sağlıklı ilişkiler kurmalarına katkıda bulunabileceği ifade edilmektedir (Bingham, 1983).¹

Sosyalleşme, bireyin içinde yaşadığı toplumun davranış kalıplarını, kurallarını, değerlerini kişiliğine mal ederek, o toplumun bir bireyi olması çabasıdır. Corsaro ve Molinari (2000) bireyin öğrendikleri yoluyla çocuğun sadece kültürünü ve toplumun özelliklerini içselleştirmedeğini, aynı zamanda o toplumun geleceğine ve değişimine de katkıda bulunduğunu ifade etmektedirler (Güven, 2006).²

Sosyalleşme ailede başlar, sonra arkadaş çevresi, okul çevresi olarak genişleyerek hayatın her döneminde devam etmektedir. Sosyalleşen birey diğer bireylerle ilişki kurarak sosyal bir grup meydana getirmektedir. Sanayi devrimiyle toplumların sosyal yapılarında meydana gelen büyük değişiklikler, kendilerini toplumların bilimsel olarak incelenmesine adanmış sosyologların dikkatini bütünlüşme üzerine çekmiştir (Dönmezer, 1984).

Sosyologlara göre bütünlüşme, grubun varlığını sürdürmesi, yani üyelerin grup içinde bir arda kalabilmeleri için etki yapan ve faaliyette bulunan kuvvetlerin tümüdür. Bütünlüşme, birbirinden ayrı parçaların tek bir birey haline gelmelerini sağlayan süreçtir. Bu açıdan bütünlüşme bir tür örgütlenme sürecidir. Toplumun çeşitli faaliyetlerinin birbiri ile ahenkli olma derecesidir (Dönmezer, 1978).

Bütünüyle toplumlarda tam manasıyla gerçekleşmesinin güç olduğu iddia edilse de sosyal bütünlüşme, derecesi ne olursa olsun toplum şeklindeki teşkilatlanmanın doğal bir özelliği olarak değerlendirilmektedir (Erkal, 1982).

---

¹ Bingham, A. (1983). Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Geliştirilmesi. (Çev. F. A. Oğuzkan) . 4. basım., İstanbul: MEB Basımevi.

² GÜVEN Yıldız, "Beş Yaş Çocukları İçin Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği'nin (Masdu-5 Yaş) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması" *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* s:23 (2006) s.125-144

Dönmezer, S. (1978). *Sosyoloji*. Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları.

Dönmezer, S. (1984). Çocuk düşürme ve düşürtmenin dünü ve bugünü. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 50(1-4), 3-11.

YÖNTEM

Bu çalışma tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Çalışmaya sosyal bütünleşme konusunda kapsamlı bir literatür taraması yapılarak başlanmıştır. Bunu literatüre dayalı 107 maddelik bir madde havuzu oluşturma süreci izlemiştir. Madde havuzundan beyin fırtınası yoluyla sosyal bütünleşmeyi en iyi temsil ettiği düşünülen maddelerin seçilmesi yoluyla bir taslak ölçek hazırlanmıştır. Uzman görüşlerine sunulan taslak ölçek gerekli dönüt ve düzeltmelerden geçirildikten sonra uygulama ölçeği haline getirilmiştir. Uygulama ölçeği 139 üniversite öğrencisi üzerinde uygulanmıştır. Toplanan veriler SPSS paket programına yüklenerek analiz edilmiştir.

PARAMETRİK BULGULAR

Güvenirlilik Analizine İlişkin Bulgular:

Ölçeğin güvenirlilik analizi için Cronbach Alpha Güvenirlilik testi tercih edilmiştir. Alpha Katsayısı ,867 olarak bulunmuştur. Bu analize ilişkin elde edilen bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,823	,867	25

Faktör Analizine İlişkin Bulgular:

Ölçeğin faktör analizine uygunluğunu belirlemek için yapılan KMO ve Bartlett's testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: KMO ve Bartlett Test Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,818
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1104,900
	Df	300
	Sig.	,000

Tabloda görüldüğü üzere KMO ve Bartlett testleri verilerin ve örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapılmaya uygun olduğunu göstermiştir.

Açımlayıcı faktör analizi sonuçları altı faktörlü bir ölçek yapısı ortaya koymuştur. Bu yapıda açıklanan varyans düzeyi yüzde 60.937 olarak bulunmuştur. Ölçeğe ilişkin üç faktörlü yapının yapı sosyal bütünleşmeye ait teorik temeli daha uygun yansıtacağı düşüncesi ile faktör yapısı sabitlenerek üçe düşürülmüştür. Üç faktörlü ölçek yapısında açıklanan varyans 43.220 olarak bulunurken, madde faktör yüklerinin .423 ile .730 arasında değiştiği görülmüştür.

Tablo 3: Ölçeğin Açıklanan Varyans Düzeyi

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	4,965	26,133	26,133	4,965	26,133	26,133	2,925	15,392	15,392
2	1,808	9,514	35,647	1,808	9,514	35,647	2,698	14,197	29,590
3	1,439	7,573	43,220	1,439	7,573	43,220	2,590	13,631	43,220
4	1,300	6,841	50,061						
5	1,057	5,561	55,622						
6	1,010	5,315	60,937						
7	,918	4,832	65,769						
8	,830	4,370	70,140						
9	,767	4,037	74,177						
10	,696	3,664	77,840						
11	,671	3,533	81,373						
12	,596	3,135	84,508						
13	,536	2,818	87,327						
14	,513	2,699	90,026						
15	,488	2,567	92,593						
16	,440	2,318	94,911						
17	,363	1,913	96,823						
18	,338	1,777	98,600						
19	,266	1,400	100,000						

Tablo 3’de Sosyal Bütünleşme Ölçeğinin öz değeri 1’den büyük olan 3 faktörlü yapısı görülmektedir. Ölçeğin madde faktör yükleri de aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4: Ölçeğin Üç Faktörlü Yapısı

	Component		
	1	2	3
m2	,730		
m5	,616		
m16	,569	,422	
m11	,559		
m22	,509		
m25	,487		
m3		,654	
m10		,633	
m18		,594	
m24		,543	
m15		,543	
m14		,439	
m19		,423	
m6	,514		,650
m1			,623
m12			,615
m21	-,450		,580
m7			,580
m9			,504

Faktör analizi sonucunda elde edilen faktörlere verilen isimler şunlardır:

1. Faktör: İletişim kurmada sosyal bütünleşme (2,5,16,11,22,25)
2. Faktör: Uzak çevreyle sosyal bütünleşme (3, 10,18,24,15,14,19)
3. Faktör: Yakın çevreyle sosyal bütünleşme (6 ,1,12,21,7,9)

SONUÇ

Sosyal bütünleşme insanlar ve kurumlar için önemlidir. İnsanın sosyal bir varlık olmasını temele alarak insan ilişkilerindeki bütünlük ve beraberliği konu etmektedir. Araştırma kapsamında geliştirilen üç faktörlü Sosyal Bütünlük Ölçeği özellikle öğrencilerin bütünleşme özelliklerine ilişkin bir fikir verebilecek yapıdadır. Ölçekten alınacak yüksek puan bireylerde girişken olma, yüksek iletişim ve yüksek özgüven özelliklerin bulunduğunu, düşük puan ise bu özelliklerin yeterli olmadığını bir göstergesi olarak yorumlanacaktır.

KAYNAKÇA

- Akıncı Buket, Nergiz Ahmet Ve Gedik Ercan, “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul” *Göç Araştırmaları Dergisi* s:2 (2015) s.58-83.
- Albayrak Ali, (2015) “Alevi - Bektaşî Ritüelleri Ve Temel Kurumlarından Hareketle Sosyal Bütünleşme”
- Ardıç Kadir Ve Polatçı Sema, “Tükenmişlik Sendromu ve Madalyonun Öbür Yüzü: İşle Sosyal Bütünleşme, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 32, (2009), s.21-46
- Arslan Yücel, “Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek ile Sosyal Problem Çözme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” (2009) Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Avcıoğlu Şevket, “Kriz Dönemlerinde Sosyal Bütünleşme: Milli Mücadele Örneği” *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* s:10 (2013)s.155-170
- Esra, C. (1999). Mesleki Sorun Düzeyleri Farklı Okul Rehber Öğretmenlerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*
- Erkal, M. (1982). Sosyal değişme ve sosyal gelişmeye çağdaş bir yaklaşım. In *Journal of Social Policy Conferences* (No. 31, pp. 297-328). Istanbul University.
- Gül Vahdet ve KOLB Semra “Almanya'da Yaşayan Genç Türk Hastalarda Kültürel Uyum, İki Kültürlülük ve Psikiyatrik Bozukluklar” *Türk Psikiyatri Dergisi*, s:20 (2009) s.138-143
- Güven Yıldız, “Beş Yaş Çocukları İçin Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği'nin (Masdu-5 Yaş) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması” *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* s:23 (2006) s.125-144
- ÖCEL H. ve Aydın O. (2006) “Grup Sargınlığı Ölçeği : Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”
- Kabasakal Zekavet ve ÇELİK Neslihan, “Sosyal Beceri Eğitiminin İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Uyum Düzeylerine Etkisi” *Elementary Education Online*, 9(1), 203-212, (2010)
- Yılmaz B. Karlı Ü Ve Yetim A. “Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği(SSBÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması” *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (Gazi BESBD)*, s: 4 (2006) s. 3 – 10
- Yaşare Aktaş,” Üniversite Öğrencilerinin Uyum Düzeylerinin İncelenmesi: Uzunlamasına Bir Çalışma” *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* s: 13 (1997) s: 107-110.

EK-1

MADDE HAVUZU

1. Arkadaş çevresi edinmek için çabalarım.
2. Tanıdığım birini üzgün gördüğümde onunla konuşmaya çalışırım.
3. Sınıfımdaki kişilerin hepsine adıyla hitap edebilme fırsatı buldum.
4. Adını bilmediğim veya hatırlayamadığım kişilerle uygun bir hitap sözcüğü (teyze, kardeşim, birader..) kullanarak iletişim kurabilirim.
5. Yeni ortamlara çabuk uyum sağlarım.
6. Tanımadığım insanlarla aynı ortamda bulunmak beni rahatsız eder.
7. Arkadaş çevresi edinmek için çabalamam kendiliğinden oluşmasını beklerim.
8. Sınıfımda adını bilmediğim arkadaşlarım var.
9. Arkadaşlarımla evde vakit geçirmeyi severim.
10. Sınıfça ya da arkadaşlarla yapılacak etkinliklere katılmak için çabalarım.
11. Apartmanda karşılaştığım kişilere selam veririm.
12. Farklı kültüre sahip arkadaşlarım vardır.
13. Yeni insanlarla tanışmayı severim.
14. Bir ortamda herhangi bir arkadaşım zor duruma düştüğünde duruma çaktırmadan müdahale eder konuyu değiştiririm.
15. Arkadaşlarımla ya da komşularıyla vakit geçirmek için etkinlikler düzenlerim.
16. Farklı siyasi görüşe sahip arkadaşlarım vardır.
17. Bulduğum ortamın kurallarına uyarım.
18. Farklı inanç/siyasi görüş/kültür sahibi kişilere saygı duyarım.
19. Farklı insanlara tahammülüm yoktur.
20. Bir ortamda sessizliği, durgunluğu sevmem.
21. Anlaşabildiğim insanlar olduğu sürece her etkinliğe katılırım.
22. Ortamlarda sevmediğim insanlar olsa bile bunu görmezlikten gelip anın tadını çıkarırım.
23. Sevmediğim birine diğer arkadaşlarımla hatırı için katlanabilirim.
24. Grup ödevlerini hep aynı kişileri tercih ederek yaparım.
25. Sınıfta hep aynı yere otururum.
26. Sınıfta farklı kişilerle birlikte oturabilirim.
27. Arkadaşlarımdan kendim için isteklerde bulunabilirim.
28. İnsanlardan kendim için isteklerde bulunabilirim.
29. Sınav öncesi arkadaşlarıma notlarımı veririm

30. Bir kişinin işine yarayabileceğini düşündüğüm eşyayı veya bilgiyi o istemeden onunla paylaşıyorum.
31. Ansızın komşumun kapısını çalıp ikramda bulunabilirim.
32. Tebessüm etmeyi severim.
33. Bir amaç için bir araya gelindiyse kişilerin kim olduğu hiç önemli değil.
34. Farklı şeyler her zaman ilgimi çekmiştir.
35. Farklı özelliklere saygı duyarım.
36. Yeni insanlarla tanışmayı severim.
37. Arkadaş ilişkilerim ve insanlarla iletişimim çok iyidir.
38. İnsanlara yardım etmeyi severim.
39. Üstesinden gelemediğim işlerde insanlardan yardım istemekten çekinmem.
40. Arkadaşlarımla sorunlarımı kolayca paylaşabilirim.
41. Arkadaşlarımla sorunlarımı dinlemek bana kendimi iyi hissettirir.
42. Aynı düşünceye sahip olmadığım insanlarla anlaşamam.
43. Arkadaş grubumda kendimi daha güçlü ve iyi hissederim.
44. Arkadaşlarımla vakit geçirmek bireysel faaliyetlerden daha çok keyif verir.
45. Kalabalık ortamlarda kendimi gergin hissederim.
46. Her insanın sevdiği şeyler farklı olduğu için grupta anlaşma sağlamak ortak karar vermek zordur.
47. Grup ödevlerinde iş bölümü dayanışmayı sağlar.
48. Grup ödevleri iş bölümü ve dayanışma demektir.
49. Ödevlerimi bireysel hazırladığımda kendimi daha iyi kanıtladığımı düşünürüm.
50. Grup ödevlerinde her zaman işini iyi yapmayan sorumsuz insanlar vardır ve bu işler hep birine yıkılır.
51. Bireysel yerine grup ödevlerinde daha iyi sonuçlar çıkar.
52. Bir iş konusunda arkadaşlarımla fikir alışverişi yapmanın bana çok şey katacağını bilirim.
53. Bir işi tek başıma yapmak her zaman daha kolayıma gelir.
54. Bir grubun içerisinde yer almak/ ait olmak bana kendimi güvende hissettirir.
55. Girdiğim ortama kolay uyum sağlarım.
56. Arkadaş edinmede ilk adımı ben atarım.
57. İnsanlarla çabuk kaynaşırım, tez arkadaşlık edinirim. İçine girdiğim topluma yabancılaşmıyorum.

58. Çevremdeki sosyal etkinliklere katılmakta istekli olurum.
59. Arkadaşlarımla sıklıkla vakit geçirmek isterim
60. Grup ödevlerinde kolay uyum sağlarım
61. Çevremdeki kültür ve adetlere kolay uyum sağlarım.
62. Çevremdeki değişimlere kolay uyum sağlarım.
63. Bir gruba katıldığımda onların bir parçası olduğumu hissederim.
64. Arkadaşlar arasında arabuluculuk etmeyi, işi tatlıya bağlamayı severim.
65. Zamanımı boşa geçirmeyi sevmem, bulunduğum ortamda hoşuma giden aktiviteler yaparım.
66. Başkalarının düşünce ve fikirlerine saygılı davranırım
67. Irk, köken, cinsiyet ayırmadan insanı insan olduğu için severim.
68. Farklı kültürlerin yaşayış biçimlerini öğrenmede istekliyim.
69. Kişilerin tercihlerine saygıyla yaklaşırım.
70. Bulduğum ülkenin verilmiş kurallarına saygı gösterir ve uyum gösteririm.
71. Yardıma ihtiyacı olan insanlara yardımcı olmaktan keyif alırım.
72. Yaptığım hataları kabul ederim.
73. Bir grup çalışmasında potansiyelimden en iyisini göstermeye çalışırım.
74. İnsanların görüş farklılıklarına saygı ile yaklaşırım
75. Girdiğim ortamlarda çok çabuk sikiırım.
76. Yeni bir ortama girdiğimde kendimi dışlanmış hissederim.
77. Çok sık sosyal etkinliklere katılım göstermem.
78. Çevremdeki değişimlere uyum sağlamakta zorlanırım.
79. Yaptığım hataları kabul etmekte zorlanırım.
80. Grup birliğine uyum sağlamakta zorlanırım
81. Yaptığım hatalar söylendiğinde kabul etmem ve sinirlenirim
82. Sosyal aktiviteler katılım göstermem
83. Fikir ayrılıklarına düştüğüm insanlardan uzaklaşırım.
84. İnsanlar fikirlerime katılmadıklarında çok çabuk sinirlenirim.
85. Tanımadığım insanların olduğu bir ortamda genellikle tedirginlik hissederim.
86. Sosyal ortamlara kolaylıkla uyum sağlarım.
87. İnsanlarla ilk tanışmada ve yeni ortamlara girme konusunda iyiyimdir.
88. Başka insanlarla geçinebilmekte zorlanırım.
89. Yeni tanıştığım insanlarla iyi ilişkiler kurmada başarılıyım.
90. Başkalarıyla konuşacak güzel sohbet konuları bulmakta çoğunlukla sıkıntı çekerim.

91. İnsanların yaptıklarına verdikleri tepkiler beni çoğunlukla etkiler.
92. Toplumda kurallara, iyi davranışlara ve nezakete dikkat ederim.
93. Etrafımdaki insanlara her zaman güvenirim.
94. İnsanlarla sıklıkla sözlü veya fiziksel kavga yaşarım.
95. Bir ortamda dikkatleri üzerimde toplamak beni rahatsız eder.
96. İlk tanıştığım insanlarla rahatlıkla göz teması kurarak konuşurum.
97. Grup ödevleri yapmayı severim.
98. Akrabalarla hep beraber vakit geçirmeyi severim.
99. Başkaları içerideyken bir odaya girmekten rahatsız olurum.
100. Otobüsle yolculuk yaparken yanımda kim olursa olsun muhabbet ederim.
101. Kalabalık içinde olsam bile kendimi yalnız hissettiğim olur.
102. Hastalandığımda doktora gitmekten çekinirim.
103. Grup tartışmalarında çekingen davranırım.
104. Yanıtını bildiğim halde sınıfta sorulan soruya karşılık vermek istemem.
105. Tanıdığım birisi ile karşılaşmamak için yolumu değiştiririm.
106. Kalabalık bir grubun önünde dans etmekten haşlanmam.
107. Kalabalık bir grubun önünde şarkı söyleyemem.

EK-2

SOSYAL BÜTÜNLEŞME ÖLÇEĞİ

Cinsiyetiniz: Erkek ( ) Kadın ( )

Bölümünüz .....Sınıfınız.....

SOSYAL BÜTÜNLEŞME: Bir toplumu meydana getiren fertlerin, farklı grupların ve daha geniş çeşitli ünitelerin karşılıklı bağımlılık ve uyum içerisinde bir düzen oluşturacak şekilde birleşmeleridir.

Lütfen, aşağıda yer alan tabloda çeşitli ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadelere ne ölçüde uygun olduğunu, her ifadenin karşısındaki beş seçenekten belirlediğiniz yalnızca bir seçeneği, ilgili kısma işaretleyiniz.

	SOSYAL BÜTÜNLEŞME ÖLÇEĞİ	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1.	Üzgün birini gördüğümde onunla konuşmaya çalışırım.					
2.	Adını hatırlayamadığım kişilerle uygun bir hitap sözcüğü kullanarak iletişim kurabilirim.					
3.	Tanımadığım insanlarla aynı ortamda bulunmak beni rahatsız eder.	Ters puanlanacak madde.				
4.	Yeni insanlarla tanışmayı severim.					
5.	Farklı görüşlere sahip kişilere saygı duyarım.					
6.	İnsanlara yardım etmeyi severim.					
7.	Arkadaşlarımla sorunlarımı kolayca paylaşabilirim.					
8.	Arkadaş grubunda kendimi daha güçlü hissederim.					
9.	Arkadaşlarımla vakit geçirmek bireysel faaliyetlerden daha çok keyif verir.					
10.	Kalabalık ortamlarda kendimi gergin hissederim.	Ters puanlanacak madde.				
11.	Bir iş konusunda arkadaşlarımla fikir alışverişi yapmanın bana çok şey katacağını bilirim.					
12.	Bir gruba ait olmak kendimi güvende hissettirir.					
13.	İçine girdiğim topluma yabancılık çekmem.					
14.	Çevremdeki sosyal etkinliklere katılmakta istekli olurum.					
15.	Çevremdeki değişimlere kolay uyum sağlarım.					

16.	Grup çalışmalarında grupla bütünleşirim.					
17.	Yeni bir ortama girdiğimde kendimi dışlanmış hissedirim.	Ters puanlanacak madde.				
18.	Çok sık sosyal etkinliklere katılım göstermem.					
19.	Yeni tanıştığım insanlarla iyi ilişkiler kurmada başarılıyım.					
20.	Başkalarıyla konuşacak sohbet konuları bulmakta sıkıntı çekerim.	Ters puanlanacak madde.				
21.	Etrafımdaki insanlara her zaman güvenirim.					
22.	İnsanlarla sıklıkla anlaşmazlık yaşarım.	Ters puanlanacak madde.				
23.	Bir ortamda dikkatleri üzerimde toplamak beni rahatsız eder.	Ters puanlanacak madde.				
24.	İlk tanıştığım insanlarla rahatlıkla göz teması kurarak konuşurum.					
25.	İnsanlarla karşılaşmamak için yolumu değiştiririm.	Ters puanlanacak madde.				

SOSYAL OLGUNLUK ÖLÇEĞİ

ÇALIŞMA GRUBU

Hüseyin BULUT

Zeynep SALMAN

Büşra EKİCİ

Çiğdem ÖZKILIÇ

Muzaffer İter PEKSEZER

Furkan ÇAKAR

Özet

Bu çalışmada genç yetişkinlerde Sosyal Olgunluk Düzeyini belirlemeye yarayacak bir ölçek geliştirilmeye çalışılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmasına başlamadan önce Sosyal Olgunluk konusunda kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen literatür bulgularına dayalı olarak 100 soruluk bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundaki sorular üzerine yapılan beyin fırtınası yardımı ile 30 maddelik bir taslak ölçek oluşturulmuştur. Taslak ölçek 3 adet uzman görüşüne sunularak gerekli düzeltmeden geçirilmiş ve 25 maddelik uygulama ölçeği elde edilmiştir. Uygulama ölçeği Eğitim Fakültesinde öğrenime devam etmekte olan 140 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programına yüklenerek analize tabi tutulmuştur. 25 maddeli ölçeğin Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı 0.882 bulunmuştur. Faktör analizi sonuçları ölçek yapısının 3 adet alt faktörden oluştuğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Sözcükler: sosyal olgunluk, genç yetişkin, toplumsal kurallar

SOCIAL MATURITY SCALE

Abstract

In this study, an attempt was made to develop a scale that would be useful for determining the Social Maturity Level in Young Adulthood. Before starting the scale development study, a comprehensive literature review was conducted on Social Maturity. An item pool of 100 questions was created based on the literature findings obtained. A 30-item draft scale was created with the help of brainstorming on the questions in the item pool. The draft scale was submitted to 3 expert opinions and subjected to necessary corrections, and a 25-item implementation scale was obtained. The implementation scale was applied to 140 students studying at the Faculty of Education. The obtained data was loaded into the SPSS program and subjected to analysis. The Cronbach's Alpha reliability coefficient of the 25-item scale was found to be 0.882. Factor analysis results revealed that the scale structure consisted of 3 sub-factors.

Keywords: social maturity, young adult, social rules

GİRİŞ

İnsan, sosyal bir varlıktır. Tarih boyunca insanlar iletişim halinde olmuştur ve bu durum sosyalleşme kavramını ortaya çıkarmıştır. Kağıtçıbaşı (1999) sosyalleşmeyi insan yavrusunun toplumun bir üyesi haline gelmesi olarak ifade etmiştir. Yani ailesinin, akraba ve komşuluk çevresinin, kent ve köyünün ve sonunda ulusunun bir parçası olduğunu öğrenmesidir.

Birey sosyalleşme sürecinde bir yandan toplumla uyum içinde yaşamak için toplumsal kuralları benimseyerek öteki bireylere benzerken, diğer yandan doğuştan getirdiği gizil güçlerinin temeli üzerinde onu diğer bireylerden ayıran kişilik niteliklerini kazanır ve geliştirir (Köknel, 1985; Aktaran: Gündoğdu, 2013). Bu sürece “bireyin sosyalleşmesi” ya da “sosyal gelişme” adı verilir.

Sosyal olgunluk bireyin yaşadığı toplumun kurallarına uymada yaş düzeyine göre sergilediği bir davranıştır. Sosyal olgunluk düzeyi bireyin yaşına, cinsiyetine, yaşadığı toplumun kültürüne ve sosyal destekle ilişkisine bağlı olarak değişimler gösterebilmektedir.

Üzerinde konuşabileceğimiz pek çok farklı olgunluk türü vardır. Bunlar arasında bu çalışma ile ele alınan sosyal olgunluk bireylerin içinde yaşadıkları sosyal dünyanın doğasını ne kadar iyi anladıklarıyla ilgilidir.

Olgunluk, bireyin içinde yaşadığı toplumun koşullarına ve kültürüne göre davranmak için doğru zaman ve yerin farkında olmayı ve ne zaman uygun şekilde hareket edeceğini bilmeyi de kapsar.

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacı üniversite öğrencilerinin sosyal olgunluk düzeyini ölçebilecek bir ölçek geliştirmektir.

YÖNTEM

Bu çalışma, tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Çalışma ile “Genç Yetişkinlerde Sosyal Olgunluk” ölçeği geliştirilmeye çalışılmıştır. Ölçek geliştirme sürecinde öncelikle, ölçülmek istenen psikolojik yapıyla ilgili kapsamlı bir literatür taraması yapılmış, tezler ve akademik veri tabanlarından ulaşılabilen ilgili yayınlar incelenerek bir teorik temel oluşturulmuştur. Bu temele dayalı olarak 112 maddeden oluşan bir madde havuzu hazırlanmıştır. Madde havuzundan ilgili boyutu ölçtüğü düşünülen 36 madde seçilerek “Sosyal Olgunluk Taslak Ölçeği” oluşturulmuştur. Bu ölçek üç 3 öğretim üyesi uzmanın görüşlerine sunulmuştur. Alınan dönüt ve düzeltmeler doğrultusunda 11 madde

ölçekten çıkarılarak “Sosyal Olgunluk Uygulama Ölçeği” elde edilmiştir. Bu ölçek eğitim fakültesinde öğrenime devam eden 140 öğrenci üzerinde uygulanmış ve yapılan analizler sonucunda 21 maddeli bir ölçek formu elde edilmiştir. “Sosyal Olgunluk Ölçeğinin güvenilirlik ve faktör analizi için SPSS 15.00 paket programı kullanılmıştır.

PARAMETRİK BULGULAR

Ölçeğin Güvenirlik Analizine İlişkin Bulgular:

Sosyal Olgunluk Ölçeği'nin güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. 140 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinde yapılan analize göre, ölçeğin iç tutarlık katsayısı Alfa (α)= ,814 bulunmuştur.

Tablo 1: Güvenirlik Analizi Sonuçları

Cronbach's Alpha	N of Items
,814	25

Alfa (α) katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği aşağıdaki gibi yorumlanır (Kalaycı, 2014):

- $0.00 < a < 0.40$ ise ölçek güvenilir değil
- $0.40 < a < 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirlik
- $0.60 < a < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilirlik
- $0.80 < a < 1.00$ ise ölçek yüksek güvenilirlik

Bu bağlamda Sosyal Olgunluk Ölçeği, yüksek güvenilirlik değer aralığında bulunmaktadır. Ölçeğin güvenilirliğini daha da arttırmak amacıyla ölçekten 4 madde (m3,m8, m10, m11) çıkartılmış ve Alfa Güvenirlik Katsayısı (α) = ,852 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2: Güvenirlik İkinci Analiz Sonuçları

Cronbach's Alpha	N of Items
,852	21

Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular:

Faktör analizinin yapılabilmesi için KMO testi sonucunun (,500) üzerinde olması gerekmektedir. Oran ne kadar yüksekse veri seti analiz yapmaya o kadar

uygun demektir. KMO değerleri ve yorumları aşağıdaki gibidir (Sharma, 1996: 116; Aktaran: Kalaycı, 2014):

- 0.00 - 0.50 ise kabul edilmez
- 0.50 - 0.60 ise zayıf
- 0.60 - 0.70 ise orta
- 0.70 – 0.80 ise iyi
- 0.80 - 0.90 ise çok iyi
- 0.90 - 1.00 ise mükemmel

Ölçeğin ilk uygulamadan elde edilen verilerinin faktör analizi için uygun olup olmadığı Kaiser-Meyer- Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testi ile incelenmiştir KMO değeri .851 olarak bulunmuş, Barlett Sphericity testinin anlamlı olduğu [$\chi^2= 1590,440$ $df=300$ $p<.001$] saptanmış ve verilerin analize uygun olduğu kanıtlanmıştır (Kalaycı, 2014).

Tablo 3: KMO and Bartlett's Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,851
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1590,440
	df	300
	Sig.	,000

140 öğrencinin verdiği cevaplar üzerinde yapılan açıklayıcı faktör analizinde, faktör yüklerinin belirlenmesi “Principal Components Analysis (Temel Bileşenler Analizi)” Varimax döndürme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Analizde, her bir faktörün öz değerinin en az 1 olması ve her bir faktördeki maddelerin faktör yüklerinin en az .50 değerine sahip olması dikkate alınmıştır.

Faktörleştirme sonucunda “Rotated Factor Matrix” tablosunda yer alan birden fazla faktörde aldığı yük değeri farkı .100 ve altında olan 4 madde (m3, m8, m10, m11) ölçekten çıkarılmıştır. Son analiz sonucunda maddelerin faktör yüklerinin 3 faktörde toplandığı görülmüştür.

Ölçekte Özdeğer istatistiği (Eigenvalues) 1’den büyük olan 3 faktör bulunmaktadır. Birinci faktör toplam varyansın % 27.232 açıklamaktadır. ikinci faktör toplam varyansın % 49,962’sini açıklamaktadır. Üçüncü faktör toplam varyansın % 66,322 sini açıklamaktadır.

Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda 3 faktörde toplanan maddelerin faktör yük değerleri aşağıdaki Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4 Ölçek Maddelerinin Faktörel Dağılımı

	Bileşenler		
	Toplum normlarına karşı tutum	Hoşgörülü yaklaşma ve bireysel farklılıklar	Toplumsal fobi
m17	,888		
m20	,858		
m13	,831		
m19	,807		
m12	,685		
m18	,675		
m25	,599	-,546	
m1	,588		-,575
m23	,571	,571	
m7	,568		
m9	,543		
m15	,539		
m4	,493		
m21		,846	
m6		-,743	
m14	,492	,712	
m22		,626	
m5		-,566	
m2			-,868
m16ters			,856
m24ters			,779

Açımlayıcı Faktör Analizini takiben ölçekten 4 maddenin (m3, m10, m8, m11) çıkarılmasıyla Sosyal Olgunluk Ölçeği'nin güvenilirlik değeri yeniden hesaplanmış ve Alfa Güvenirlik Katsayısı (α)=.852 olarak bulunmuştur.

SONUÇ

Bu çalışmada bireylerin sosyal olgunluk düzeylerini tespit etmek amacıyla bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Kapsamlı literatür çalışmasıyla başlanan ölçek geliştirme sürecine her aşamada gerekli bilimsel titizlik gösterilmiştir. Literatür taranmış, araştırmacılar tarafından bir madde havuzu oluşturulmuştur. Bu havuzdan ilgili yapıyı ölçtüğü düşünülen 36 madde çekilerek uzman görüşlerine sunulmak üzere “Sosyal Olgunluk Taslak Ölçeği” hazırlanmıştır. Alınan uzman görüşlerinden sonra taslaktaki 11 madde atılmış, ardından geliştirilmeye çalışılan ölçeğin güvenilirlik çalışması ve faktör analizi için 140 öğrenciden veri toplanmıştır. SPSS 15.00 paket programına girilen veriler üzerinden güvenilirliği düşüren ve faktör analizine uygun olmayan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Tüm bu işlemler ışığında yapılan analizler sonrasında ölçeğin güvenilirlik Alfa değerinin (α)=0.852 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca 21 maddelik ölçeğin üç faktör altında toplandığı, açıklanan varyansın da %69,322 sini açıkladığı tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Alıcı, A. (2012). *Yeni Görgü Kuralları*. Elma Yayınevi.
- Aytürk, N. (2013). *Sosyal Davranış*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Aytürk, N. (2017). *Protokol ve Sosyal Davranış Kuralları*. Nobel Akademik Yayınları.
- Demirkasımoğlu, N. (tarih yok). *Toplum Yaşamında Kurallar*. [dergipark.gov.tr: dergipark.gov.tr/download/article](http://dergipark.gov.tr/dergipark.gov.tr/download/article)
- Kara, İ. (tarih yok). *Sosyal Olgunluk*. <http://www.siirt.edu.tr/>: <http://www.siirt.edu.tr/dosya/personel/201645141352274.pptx> adresinden alınmıştır
- Öznel, E. (2010). *Biraz Nezaket Lütfen*. Nemesis Kitap.
- Yılmaz, Y. (2000). *Kamusal ve Toplumsal Yaşamda Görgü ve Protokol Kuralları*. Detay Yayıncılık.
- Yörükkan, T. (tarih yok). *VİNELAND SOSYAL OLGUNLUK*. www.derkipark.gov.tr: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/4781> adresinden alınmıştır

EKLER

EK-1

MADDE HAVUZU

1. Hak ve özgürlüklerimin farkındayım.
2. Kendi hakkımı ve başkalarının haklarını savunabilirim.
3. Başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı duyarım.
4. Farklı görüş ve düşüncelere hoşgörü ile yaklaşırım.
5. Duygu ve düşüncelerimi gerçekçi bir biçimde ifade edebilirim.
6. Kendi sorumluluklarımı başkalarına yüklemeye çalışmam.
7. Önyargılı olmaktan kaçınırım.
8. Çevre kirliliği konusunda duyarlıyım.
9. Sivil toplum kuruluşlarından en az birine üyeyim.
10. Gelenek ve göreneklere saygı duyarım.
11. Toplu taşıma araçlarını kullanmaya özen gösteririm.
12. Atıkların geri dönüşüme kazandırılması konusunda bilinçliyim.
13. Küresel ve bölgesel sorunların farkındayım ve onlara çözüm ararım.
14. Yenilenemeyen enerji kaynaklarını bilinçli kullanırım.
15. Toplumsal eşitsizliğe karşı tepkimi gösteririm.
16. Teşekkür etmekten ve özür dilemekten kaçınmam.
17. Başkalarının görüşlerine saygı duyarım.
18. Farklı din ve inançlara hoşgörülüyüm.
19. Dürüstlüğe önem veririm.
20. Gürültü kirliliği yapmamaya ve yapanları uyarmaya özen gösteririm.
21. Küfür etmem.
22. Yüksek sesle telefonda konuşmam.
23. Yere tükürmem.
24. İnsanların bana söylediklerini ilgiyle dinlerim.
25. Başkalarının dini, ideolojik ve kültürel değerlerine saygı duyarım.
26. Çevreyi kirletmem ve kirletenleri uyarırım.
27. Hayvanlara kötü davrananlara karşı duyarlıyım.
28. Toplu taşıma araçlarında başkalarını rahatsız edecek şekilde oturmam.
29. ATM’lerde, otobüse binerken sıra beklerim.
30. Ağaçların kesilmesi beni rahatsız eder.
31. Grup içerisinde, toplumda sorumluluk almaktan kaçınmam.
32. Kararlarımı kendi başıma verebilirim.
33. Aldığım kararların sorumluluğunu üstlenebilirim.
34. “Hayır” diyebilirim.
35. Toplumda şiddetin her türlüsüne karşı sessiz kalmam.

36. İnsanlarla olan sorunlarımı uygun bir dille tartışarak çözebilirim.
37. İnsanları oldukları gibi kabul ederim.
38. Fikirlerimi rahatça ifade edebilirim.
39. Kendime ve başkalarına karşı verdiğim sözlere sadık kalırım.
40. İnsanları yaşadıkları yer veya etnik kökenlerinden dolayı yargılamam.
41. Yaşlı veya özel gereksinimi olan bireylere gerektiğinde yardım ederim.
42. Bana verilen görevleri isteklilikle yerine getiririm.
43. Başkalarını rahatsız edecek şekilde yemek yemekten kaçınırım.
44. Yolda yürüken sigara içmem.
45. Bisiklet yolunda yürümem
46. Yayalara yol veririm
47. Vergimi veririm
48. Kütüphane kurallarını uyarım
49. Kişisel temizliğimize dikkat ederim
50. Otobüs duraklarında sıraya girerim.
51. Haksızlığa uğradığını düşündüğünde karşı gelirim
52. Toplumsal sorunlara karşı duyarlıyım
53. Bana verilen bilgiye sorgularım
54. Siber zorbalık yapmam
55. İş yerinde Mobbing uygulamam
56. Yemek yerken ağzımı şapırdatmam
57. Konuşurken ben dilini kullanırım
58. Eleştirirken objektif olmaya gayret gösteririm
59. Enerji tasarrufunu dikkat ederim
60. Yaşamda bir amacım olduğunu düşünürüm
61. Yalan söylemekten kaçırırım
62. Kişisel gelişimime önem veririm
63. Yaptığım hataların farkına vardığında hatam da ısrar etmem
64. Belirli gün ve saatlerde insanları telefonla rahatsız etmem (Örneğin Akşam 10 Sabah 10 arası)
65. Yere çöp atmamaya ve tükürmemeye özen gösteririm.
66. Başka din ve inançlara saygıyla yaklaşırım.
67. Menusu olduğum toplumun kültür ve geleneklerini benimserim.
68. Toplumsal olayları takip ederim.
69. Yalan söylemem.
70. Seçme ve seçilme gibi vatandaşlık hak ve sorumluluklarımı kullanırım.
71. Sosyal ortamlarda gürültü yapmam.
72. Atıkları geri dönüşüme kazandırma konusunda dikkat ederim.
73. Yenilenemez enerji kaynaklarını tasarruflu kullanırım.

74. Akraba ve komşularımı ziyaret ederim.
75. Yakın çevrede çöp kutusu yoksa yere atarım.
76. Ülkemin gelişmesi için elimden geleni yaparım
77. Doğal ve beşerî ortamları korurum.
78. Sivil toplum kuruluşlarına olumlu bakarım.
79. İnsana insan olduğu için değer veririm.
80. Sosyal rollerimi sağlıklı biçimde üstlenirim.
81. Yeni insanlarla tanışmaktan ve sosyal ortamlarda bulunmaktan hoşlanırım.
82. Doğal ve beşerî ortama zarar verenlere engel olurum.
83. Akranlarımla anlaşabilirim.
84. Toplumsal konularda fikir sahibiyim.
85. Yazılı kurallara uyarım.
86. Kuralları toplumun düzeni ve refahı için gerekli görürüm.
87. İnsanlarla iletişim kurmaktan kaçınırım.
88. Ahlaki normlara uymaya özen gösteririm.
89. Yaşıtlarımla iletişim kurmak benim için daha kolaydır.
90. Etrafımdaki insanlar bazı hareketlerimden rahatsız olduklarını söylediklerinde önemsemem.
91. Telefon, bilgisayar, tablet vb. gibi cihazlarla vakit geçirmeyi severim.
92. Derste telefonla oynamaktan çekinmem.
93. Farklı dine mensup insanlara saygı duyarım.
94. Devletin malına asla zarar vermem.
95. Arkadaşımın bana yardıma ihtiyacı olduğunda yardım etmekten keyif alırım.
96. Kendi rahatlığımı, diğer insanların rahatlığından daha çok önemserim.
97. Düzenli olarak sokak hayvanlarını beslerim.
98. Büyüklerimin yanında hakaret içerikli cümleler kurmaktan çekinirim.
99. Bir erkeğin, bir kadını dövdüğü zaman engel olmaya çalışırım.
100. Komşuların rahatsız edecek şekilde sesli müzik dinlemekten çekinirim.
101. Karşımda yanlış bir görüş savunulduğunda tahammül edemem ve o ortamı terk ederim.
102. Beni rahatsız eden kişileri nazik bir şekilde uyardırmaya özen gösteririm.
103. Sokakta dilenen çocuklara elimden geldiğince yardım etmeye çalışırım.
104. Muhafazakâr birisi olsam dahi başkalarının nasıl giyindiğini önemsemem.
105. Yerde çöp gördüğümde hemen çöpü alır çöp kutusuna atarım.
106. Diğer insanlarla malımı paylaşmak hoşuma gider.
107. Nezaket kurallarını önemserim.

108. Empati kurabilirim.
109. Yaptığım yanlışları kabul edebilirim.
110. Tutarsız davranışlar göstermem.
111. İnsanların bilinçlenmesine yönelik programları desteklerim.
112. Öfkelendiğimde öz denetimimi sağlayabilirim.

EK-2
SOSYAL OLGUNLUK ÖLÇEĞİ

Cinsiyetiniz: E ( ) K ( )

Sınıf:

Açıklama: Aşağıda yer alan tabloda çeşitli ifadeler bulunmaktadır. Lütfen bu ifadelere ne ölçüde katıldığınızı, her ifadenin karşısındaki beş seçeneğe belirlediğiniz yalnızca bir seçeneği, ilgili kısma işaretleyiniz. Hazırlanmış olan bu ölçek formunda sizden istenilen soruları kendi fikrinizi ve yaklaşımınızı dikkate alarak doldurmanızdır.

	Maddeler	Kesinli	Katılm	Ne	Katılı	Kesinli
1	Sahip olduğum haklarımın farkındayım.					
2	Düşüncelerimi gerçekçi bir biçimde ifade edebilirim.					
3	Sivil toplum kuruluşlarının gerekli olduğunu düşünürüm.					
4	Toplumsal sorunların farkındayım.					
5	Başkalarını rahatsız edecek ses düzeyinde telefonla konuşmam.					
6	Başkalarının dini değerlerine saygı duyarım.					
7	Aldığım kararların sorumluluğunu üstlenirim.					
8	Sıraya girmem gerektiği durumlarda sıraya girmeye özen gösteririm.					
9	Gerekli durumlarda nezaket kurallarını önemserim.					
10	Empati yapabilirim.					
11	Hatalarım gösterildiğinde kabul ederim.					
12	Öfkeli olduğumda özdenetimimi sağlayamam.					
13	Kurallara uyarım.					
14	Gerektiğinde özür dilerim.					
15	Eleştiri yaparken objektif olurum.					
16	Konuşurken karşı tarafı suçlayıcı cümleler kurmamaya dikkat ederim.					
17	Şiddete sessiz kalmam.					
18	Özel gereksinimli bireylerin topluma kazandırılması için kendi payıma düşeni yaparım.					
19	Tartışmalarda yapıcı olmaya gayret ederim.					
20	Farklı ideoloji savunan kişilere tahammül edemem.					
21	Çevreyi kirletmem.					

Not: Ölçekten alınacak yüksek puan yüksek sosyal olgunluk anlamına gelmektedir.

BELİRGİN OLMA EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ

ÇALIŞMA GRUBU

Dilber YILDIRIM

Elif Nur TERAL

Ayşenur ÇİLSALAR

Nurten BALKAN

Ayşe AKIN

Zeynep KARAKUŞ

Özet

Bu çalışmada öğrencilerin Belirgin Olma Eğilimi konusunda bir ölçek geliştirilmeye çalışılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmasına başlamadan önce belirgin olma konusunda kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen literatür bulgularına dayalı olarak 100 soruluk bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundaki sorular üzerinde yapılan beyin fırtınası yardımıyla 20 maddelik bir taslak ölçek elde edilmiştir. Taslak ölçek 4 adet uzman görüşüne sunulmuş ve gerekli düzeltmeden geçirilmiş ve 20 maddelik uygulama ölçeği elde edilmiştir. Uygulama ölçeği PDR 3.sınıf öğrenimine devam etmekte olan 135 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programına yüklenilerek güvenirlik ve geçerlik analizlerine tabi tutulmuştur.

Anahtar Kavramlar: Belirgin olma, eğilim, ilgi

PROMINENCE TENDENCY SCALE

Abstract

In this study, a scale was tried to be developed about students' tendency to be prominent. Before starting the scale development study, a comprehensive literature review was conducted about being prominent. An item pool of 100 questions was created based on the literature findings. A draft scale of 20 items was obtained with the help of brainstorming on the questions in the item pool. The draft scale was presented to 4 experts and subjected to necessary corrections, and a 20-item application scale was obtained. The application scale was applied to 135 students who were continuing their 3rd-grade education in the PDR. The obtained data were loaded into the SPSS program and subjected to reliability and validity analyses.

Keywords: Prominence, tendency, interest

GİRİŞ

İnsanlar dünyaya geldikleri andan itibaren yaşamda sadece bedenleriyle fiziksel var olmanın ötesinde psikolojik anlamda da kendilerini var etmeye, olduklarını kanıtlamaya ihtiyaç duymuşlardır. Yaşamda kendini var etme, yaşamda belirgin olma eğilimi insan doğasının bir özelliği olan yarına kalma ihtiyacından da kaynaklanmakta olabilir. İnsanların belirgin olma ve kendilerini var etme ihtiyacı insanlık tarihiyle birlikte başlamış gözükmektedir. İlk insanların varlıklarını ve yaşamda kendilerini var etmeye çalıştıklarını duvarlara yaptıkları resimlerde, insan ve hayvan figürlerinde görmektediriz.

21.yüzyılın ilk çeyreğinde yaşanan hızlı değişim ve gelişme süreciyle birlikte insan ihtiyaçlarının değişmesiyle birlikte kendini var etme, yaşamda belirgin olma ve kendini gösterme ihtiyacı da artmış ve gösterme yolları da değişmiştir. İnsanlar değişen teknolojiye ayak uydurmuş ve belirgin olma ihtiyacını da sanal ve dijital yollarla karşılamıştır. Belirgin olma ihtiyacını yaşamda kendini var etme çabası dijital ve sanal yolla kalmayıp insanlar kendilerini kültürel, ekonomik, sosyal ve başarı yönünden de var etmeye ihtiyaç duymuşlardır.

Belirgin olma "Benim yaşamdaki yerim ne?" sorusunu kendine sorma ve gerçekçi bir şekilde buna cevap arama yeteneğidir. Bu soru bireyi yaşamda var olduğunu kendine ve diğerlerine kanıtlamaya ve yaşamı en kaliteli bir şekilde değerlendirmeye ve yaşamda gerçekten var etmeye iter.

Belirgin olma ve yaşamda var olma bireyin kendine ve diğerlerine yaşamda var olduğunu kanıtlama ve bu yaşam içinde kendine bir yer edinme çabasıdır. Bu yeri anlamlı bir şekilde edinmek ve bunu korumak için birey çaba sarf eder ve böylece yaşamdaki yerini ve varoluşunu hem kendine hem de diğerlerine ispatlar ve kanıtlar nitelikte davranışlar gösterme eğilimindedir.

AMAÇ

Bu çalışmanın genel amacı, öğrencilerin belirgin olma eğilimlerini ortaya çıkaracak bir ölçek geliştirmektir.

YÖNTEM

Bu çalışmanın temel amacı öğrencilerin belirgin hale geldikleri faaliyet alanlarını belirleyebilecek bir ölçek geliştirmektir. Tarama modelinde betimsel bir araştırma olan bu çalışmada öncelikle kapsamlı bir literatür taraması yapılmış ve belirgin olma konusunda bir kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Bu kuramsal temeli yansıtan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundan bir taslak

ölçek üretilmiş. Üretilen ölçek uzman görüşlerine sunularak dönüt ve düzeltilmeden geçirilmiştir. Uygulamalar bir eğitim fakültesine devam eden 135 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Veriler SPSS programında Cronbach Alpha Güvenirlik Analizi ve Faktör Analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda güvenilirlik ve yapı geçerliği yüksek beş faktörlü bir ölçek elde edilmiştir.

PARAMETREK BULGULAR

Ölçeğin Güvenirlik Düzeyine İlişkin Bulgular:

Belirgin olma ölçeğinin Alpha güvenirlik katsayısı ilk analizde ,488 olarak bulunmuştur. Bunun üzerine ölçekten madde çıkartmaya karar verilmiştir. Ölçeğin 16 maddeye düşürülen son durumuna ilişkin güvenirlik analizi sonucunda Alpha güvenirlik katsayısı ,718 olarak bulunmuştur.

Tablo 1: Güvenirlik Analizi Sonuçları

Cronbach's Alpha	N of Items
,718	16

Ölçeğin Faktör Yapısına İlişkin Bulgular:

Belirgin Olma Eğilimi Ölçeğinin faktör analizine uygunluğunu belirlemek için öncelikle KMO ve Bartlett's testleri uygulanmıştır. KMO testi ,663 ve Bartlett testinin anlamlı sonuç verdiği görülmüştür. Bu sonuçlar Belirgin Olma Eğilimi Ölçeğinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Bu testlere ilişkin analiz sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Kmo ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,663
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	516,232
	Df	120
	Sig.	,000

On altı maddeli “Belirgin Olma Eğilimi Ölçeği”nin açılımlayıcı faktör analizi sonuçları ölçek yapısında öz değeri 1’den büyük beş alt faktörün bulunduğunu ortaya koymuştur. Ölçeğin bu yapısındaki açıklanan varyans düzeyi yüzde 59,802 olarak bulunmuştur. Bu analize ilişkin yapılan işlem sonucu aşağıdaki Tablo 3’te sunulmuştur.

Ölçek Maddelerinin Faktörlere Göre Dağılımı:

Tablo 3: Faktör Analizi Sonuçları

Comp.	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	3,234	20,213	20,213	3,234	20,213	20,213	2,313	14,458	14,458
2	2,278	14,236	34,449	2,278	14,236	34,449	1,947	12,167	26,625
3	1,695	10,593	45,042	1,695	10,593	45,042	1,848	11,548	38,173
4	1,343	8,391	53,433	1,343	8,391	53,433	1,765	11,034	49,207
5	1,019	6,370	59,802	1,019	6,370	59,802	1,695	10,596	59,802
6	,963	6,019	65,821						
7	,905	5,656	71,477						
8	,858	5,364	76,842						
9	,700	4,377	81,218						
10	,595	3,717	84,935						
11	,543	3,392	88,327						
12	,474	2,962	91,289						
13	,456	2,849	94,138						
14	,411	2,570	96,708						
15	,289	1,805	98,513						
16	,238	1,487	100,000						

Beş faktörlü “Belirgin Olma Eğilimi Ölçeği”nin madde faktör dağılımı ve bu dağılıma ilişkin madde yükleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 4: Ölçek Maddelerinin Faktörlere Dağılımı

	Component				
	1	2	3	4	5
	,871				
	,826				
	,791				
		,786			
		,655			
		,513			
			,757		
			,754		
			,438		
				,769	
				,739	
				,468	
					,680
		,470			,623
		,550			,579
			,431		,539

Tablo 5 Ölçeğin Faktörel Yapısı

Faktörler

FAKTÖR 1: SOSYAL MEDYADA BELİRGİNLİK

---

1. Sosyal medya kullanmak beni güçlü hissettirir.
  2. Sosyal medyada özçekimlerimi paylaşmak beni mutlu eder.
  3. Sosyal medyada kendimi var ederim.
-

FAKTÖR 2: AKADEMİK BAŞARIYLA BELİRGİNLİK

---

4. Başarımla öne çıkmak beni mutlu eder.
  5. Takdir edilmek için başarılı olamaya çalışırım.
  6. Düşüncelerimin kabul edilmesi beni güçlü hissettirir.
-

FAKTÖR 3: KÜLTÜREL ÖZELLİKLERLE BELİRGİNLİK

---

7. Bulduğum mekanda hesap ödetmem.
  8. Gelenek ve göreneklerimi yaşatmak için çabalarım.
  9. Kendimi toplumsal değerşimle ön plana çıkarırım.
  10. Değerlerimin başkası tarafından benimsenmesi için uğraşırım.
-

FAKTÖR 4: SOSYAL İLİŞKİLERLE BELİRGİNLİK

---

11. Savunduğum görüşün benimsenmesi için çabalarım.
  12. Geniş bir sosyal çevreye sahip olmak beni güçlü hissettirir.
  13. Popüler olmak isterim.
-

FAKTÖR 5: SANAT YOLUYLA BELİRGİNLİK

---

14. Her alanda başarılı olmak isterim.
  15. Kendimi eserimle var etmeye çalışırım.
  16. Sanat varoluş yoludur.
-

SONUÇ

Çalışma kapsamında madde havuzundan üretilen 20 maddeli “Belirgin Olma Eğilimi Taslak Ölçeği” uzman görüşleri sonrası 135 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan uygulamalar sonucunda toplanan verilerin analizi ile 16 maddelik bir uygulama ölçeğine dönüştürülmüştür. Faktör analizi sonuçları ölçek yapısının 5 adet alt faktörden oluştuğunu ortaya koymuştur. Alt boyutların faktör yükleri ,431 ile ,871 arasında değişmektedir. Ölçeğin son şekli aşağıda sunulmuştur.

KAYNAKÇA

- Baymur,F.(1969).*Genel psikoloji*.(22.Baskı).İstanbul: İnkılap Kitabevi
- Ercoskun,M.,Nalçacı, A.(2005).Öğretimde Psikolojik İhtiyaçların Yeri ve Önemi. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi,(11),358-363
- Halmatov, S.(2007).*Türkiye'de Eğitim Görmekte Olan Yabancı Uyruklu Öğrenciler ile TC Uyruklu Öğrencilerin Psikolojik ihtiyaçlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*.(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kuzgun,Y.(1972).Kendini gerçekleştirme. *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü*,10(0),133-153.
- Dökmen, Ü.(2009). *Varolmak Gelişmek Uzlaşmak*.(17.Baskı).İstanbul:Remzi Kitabevi.
- Bilgin,O., Sarıcı, H.(2018).Türk Arabesk Müziğinin Varoluşçu Terapinin Temel Kavramları Açısından İncelenmesi. *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları*,7(3),201-203.
- Akkaya, Ş.(2015).Varoluşsal Bir Çaba Olarak Fotograf Yoluyla Kendini Gerçekleştirme: Nan Goldin Örneği.*Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar*,2(2),8-29.
- Güllülü,U., Ünal,S., Bilgili,B.(2010).Kendini Gösterim ve Kişilerarası Etkileşimin Gösterişçi Tüketim Üzerindeki Etkilerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *H.Ü.İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi* ,28(1),110-115.
- Babacan,M.,Haşlak,İ.,Hira,İ.(2011).Sosyal Medya ve Arap Baharı. *Akademik İncelemeler*,6(2),63-92.
- Karaca,M., Mutlu,T.(2019).Nispetizm-Mış Gibi Yapmak:Sosyal Medyada Nispet Davranışları Üzerine Kavramsal Bir Çalışma. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler*,1(1),40-51.
- Güldü, Ö. *Örgütsel Davranış: Motivasyon Teorileri-3*.<http://www.acikders.ankara.edu.tr> adresinden elde edildi.
- Ören, Ş.(2015)Sanatın Doğuşunda İletişimle Aralarındaki Varoluşsal Birliktelik ve Sanat Eyleminde Psikolojik İletişimin Önemi. *Atatürk İletişim*,(8),207-226.
- Yapıcı, M.(2004).İdeoloji ve Eğitim. *Uluslararası İnsan Bilimleri*,1(1),1-8.
- Erdoğan, M.(2001).Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğü: Özgürlüğü Bir Perspektif. *Liberal Düşünce*,24,8-13.
- Yalçın, S .B.(2010).*Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Edebilmelerinin Aleksitimi ve Psikolojik İhtiyaçlarına Göre İncelenmesi*.(Yayımlanmamış doktora tezi).Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yazıcı, M. (2014).Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler*,24(1).
- Berlin, A. (2007).İki Özgürlük Kavramı. *Liberal Düşünce*, Çev. Mustafa Erdoğan,45-46.

EKLER

EK-1

MADDE HAVUZU

1. Pahalı ürünler tercih ederim.
2. Pahalı ürünler almak beni mutlu eder.
3. Benim için bir ürünün lüks ve pahalı olması önemlidir.
4. Bazı markalardan alışveriş yapmak beni mutlu eder.
5. Bazı markalardan alışveriş yapmak beni güçlü hissettirir.
6. Kullandığım ürünlerle dikkat çekmeyi severim.
7. Kaliteli ürünler kullanmaya özen gösteririm.
8. Kullandığım ürünlerin fiyatını ve markasını söylemeyi severim.
9. Alışveriş takıntım var.
10. İnsanları birbirinden ayıran şeyin ekonomik güç olduğunu düşünürüm.
11. Aldığım herhangi bir ürünün arkadaşlarım tarafından konuşulması beni mutlu eder.
12. Bazı ürün ve markalara sahip olduğum zaman diğer insanlardan üstün olduğunu düşünürüm.
13. Sosyal medya kullanmak beni mutlu eder.
14. Sosyal medya kullanmak beni güçlü hissettirir.
15. Sosyal medya kullanmak beni özgür hissettirir.
16. Sosyal medyada paylaşım yapmak beni iyi hissettirir.
17. Sosyal medya kullanmadığım zaman kendimi mutsuz hissederim.
18. Sosyal medyayı popüler olmak için kullanırım.
19. Sosyal medyada olduğundan daha fazlasını göstermekten hoşlanırım.
20. Sosyal medyada yarattığım profili gerçek hayatta gösteremediğim zamanlar mutsuz olurum
21. Yaşadığım hayatı sosyal medyaya göre şekillendiriyorum
22. Her anımı sosyal medyada paylaşıyorum.
23. Yaptığım işlerin başkaları tarafından beğenilmesini isterim.
24. Dikkat çekmek için başarılı olmaya çalışırım.
25. Beğenilme Tutkusu için başarılı olmaya çalışırım.
26. Zamanımın çoğunu İşimi daha iyi nasıl yapabileceğini düşünerek geçiririm.
27. Bir önceki başarıyı aşmaktan zevk alırım.
28. Bulduğum statü ile dikkat çekmeyi isterim.
29. Bulduğum statü ile dikkat çekmeyi severim.
30. Başkaları için başarı kazanmaya çalışırım
31. Biri tarafından takdir edildiğimde kendimi mutlu hissederim.

32. işyerindeki mevkim benim için çok önemlidir.
33. Zor hedeflerle kendini ispatlamaya çalışırım.
34. Yaptığım işlerle kendimi kanıtlamayı severim.
35. Çalıştığım kurumun isminin duyulmuş olması benim için önemli.
36. Kendimi eserimle var etmeye çalışırım.
37. Eserlerimi beğenilmek için ortaya koyarım.
38. Eserlerimin takdir edilmesi beni mutlu eder.
39. Eserlerimin takdir edilmesi beni güçlü hissettirir.
40. Başkaları tarafından takdir edilmeyen bir eserin hiçbir anlamı yoktur.
41. Eserimle kendimi var ederim.
42. Kendimi eserimle yansıtırım.
43. Kendimi başarılarımla var ettiğimi düşünüyorum.
44. Eserlerimi kendimi iyi hissetmek için ortaya koyarım.
45. İfade özgürlüğü benim için önemlidir.
46. Kendisini doğru ifade eden insanların toplumda daha çok saygı gördüğünü düşünürüm.
47. Benim için karşımdaki insanın düşünceleri çok önemlidir.
48. Benim için karşımdaki insanın topluma bakış açısı çok önemlidir.
49. Hayatımı fikirlerimle yaşarım.
50. Kendimi maddi gücümle var ettiğimi düşünüyorum.
51. Yanlış gördüğüm bir şeye asla boyun eğmem.
52. Tek görüşün hakim olduğu bir grupta farklı olan görüşümü söylemekten çekinmem.
53. Bulduğum ortamı düşüncelerimle etkilemeyi severim.
54. Bulduğum ortamda fikirlerimin değer görmesini beklerim.
55. Geleceğimi fikirlerime göre şekillendiririm.
56. Eğer fikirlerim değer görmüyorsa değiştiririm.
57. Sosyal ilişkilerimi yüksek tutmaya çalışırım.
58. Kendimi bir gruba ait olduğum zaman iyi hissederim.
59. Bir alana popüler olduğu için ilgi duyarım.
60. Yalnız kalmaktan çok korkuyorum.
61. Başkaları ile ilişki kurmak beni mutlu eder.
62. Dış görünüşüme başkaları için önem veririm.
63. İnsanlarla iletişimimin iyi olması için çabalarım.
64. Çevrenin onayı ve beğenisi benim için önemlidir.
65. Bulduğum ortamda değerli olmak için çabalarım.
66. Bulduğum ortamda fark edilmek için çabalarım.
67. Kendimi kültürümle var ettiğimi düşünüyorum.
68. Toplumsal değerlere önem veririm.

69. Toplumsal değerleri uygularım.
70. Kendimi toplumun bir parçası gibi hissetmek beni mutlu eder.
71. Kendimi toplumun bir parçası gibi hissetmek beni g¼çlü hissettirir.
72. İnançlarıma çok önem veririm.
73. Gelenek ve göreneklerime uygun yaşamak beni mutlu eder.
74. Gelenek ve göreneklerime uygun yaşamak beni g¼çlü hissettirir.
75. Gelenek ve göreneklerimin aktarılması için çaba gösteririm.
76. Kendimi toplumla var ettiğimi düşünüyorum.
77. Yaygın amaçların peşine düşme eğilimim fazladır.
78. Kararlarımı kendim veririm.
79. Sosyal ilişkilerimi yüksek tutmaya çalışırım.
80. Kendimi bir gruba ait olduğum zaman iyi hissedirim.
81. Kendimi bir gruba ait olduğum zaman g¼çlü hissedirim.
82. Bir gruba ait olduğum ve onlarla ilişkide olduğum zaman kendimi iyi hissediyorum.
83. Kendimi toplumdan ayırıştırarak var etmek için çabalarım.
84. Bulunduğum çevreyi fikirlerimle değiştirmek için çabalarım.
85. Değer görebilmek için her şeyi bilmek isterim.
86. Her şeyi bilmek ve çevreme aktarmak beni g¼çlü hissettirir.
87. Duygularımı doğru ifade ettiğimi düşünüyorum..
88. Kendimi bir toplumun parçası gibi hissediyorum.
89. Kendimi bir toplumdaki bağımsız hissediyorum.
90. Toplumsal değerlere önem veririm ve toplumsal değerleri uygularım.
91. Cep telefonumun markası benim için çok önemlidir.
92. Sosyal medyadaki takipçi sayım benim değerimi gösterir.
93. Sosyal medyanın arkadaş çevremi arttırdığını düşünüyorum.
94. Sosyal medyada paylaşım yapabilmek için gerçek hayatımı ona uygun bir şekilde yaşıyorum.
95. Sınıfta ilk parmak kaldıranın ben olmanın önemli olduğunu düşünüyorum
96. Boş zamanlarımda kendimi geliştirecek aktivitelerle uğraşırım.
97. Sosyal medya benim için birçok şeyden önde gelir.
98. Mutlu olmak için başarılı olmaya çalışırım.
99. Çevremde olup bitenlere karşı duyarsızım.

EK-2

BELİRGİN OLMA EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ

Açıklama: Bu ölçek belirgin olma eğilimini belirlemeye yöneliktir. Lütfen soruları tam olarak okuduktan sonra kendinize en uygun olan cevabı işaretleyiniz.

	KATILIM DÜZEYİNİZ				
	-2	-1	0	1	2
1. Sosyal medya kullanmak beni güçlü hissettirir.					
2. Sosyal medyada özçekimlerimi paylaşmak beni mutlu eder.					
3. Sosyal medyada kendimi var ederim.					
4. Başarımla öne çıkmak beni mutlu eder.					
5. Takdir edilmek için başarılı olamaya çalışırım.					
6. Düşüncelerimin kabul edilmesi beni güçlü hissettirir.					
7. Bulduğum mekânda hesap ödetmem.					
8. Gelenek ve göreneklerimi yaşatmak için çabalarım.					
9. Kendimi toplumsal değerimle ön plana çıkarırım.					
10. Değerlerimin başkası tarafından benimsenmesi için uğraşırım.					
11. Savunduğum görüşün benimsenmesi için çabalarım.					
12. Geniş bir sosyal çevreye sahip olmak beni güçlü hissettirir.					
13. Popüler olmak isterim.					
14. Her alanda başarılı olmak isterim.					
15. Kendimi eserimle var etmeye çalışırım.					
16. Sanat varoluş yoludur.					

BÖLÜM V

OKUL YAŞAMI

Demokratik Okul

Demokratik okul öğrencilerin kendilerini ve öğrenme içeriklerini yönetebildikleri, sınıf ve okul genelinde yönetim eylemine katılabildikleri bir eğitim kurumudur. Böyle bir düzen özgürleştiricidir ve bu iklimde öğrencilerin sesleri öğretmenlerinkiyle eşit düzeyde çıkar.

Okul Yaşamı

Okul yaşamı, bir çocuğun geleceği için zihinsel ve kişisel gelişimin temellerinin attığı hayati öneme sahip bir evredir. Her çocuğun eğitim hakkı vardır ve çocuklar sağlıklı gelişebilmek için ihtiyaç duydukları enerjinin büyük bir bölümünü bu ortamlardan karşılar. Olumlu ya da olumsuz okul yaşamının etkisi çocukların sosyal, duygusal ve kültürel her alanda kendini gösterir.

Okul Yaşantılarının Önemi

Okullar, çocukların hayallerini takip etmelerine ve çeşitli kariyer yollarına erişmelerine yardımcı olan güçlü bir fırsat tabanı oluştururlar. Okul yaşamı, çocuklara öğrenme sürecini ömür boyu süren bir yolculuk haline getirmeleri için ilham vermelidir. Öğrenme, sınıfların ötesine uzanmalı, çocuklar yaşam boyu öğrenme faaliyetleri ile kendi kendini besleyebilmelidir. Ancak böyle bir anlayış sürekli gelişen bir dünyada çocukların güncel kalmasına yardımcı olacaktır.

Destekleyici bir okul ortamında, çocuklar ilgi alanlarını, becerilerini ve tutkularını keşfedebilmelidirler. Okul yaşamı, farklı konular ve aktiviteler aracılığıyla geniş bir bilgi yelpazesi sağlamalı çocukların kendilerini bulmalarına, keşfetmelerine yardımcı olmalıdır.

Çocuklar özgün kimlikler geliştirmeli, yaşam amaçlarına bulmalarına ve yaşam hedeflerini belirlemelerine olanak tanınmalıdır. Yöneticiler, öğretmenler ve veliler çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına en uygun olan öğrenme yaşantılarını sunma konusunda el birliği yapmalıdır.

Bu bölümde okul yaşamı hakkında geliştirilen beş adet ölçek sunulmuştur. Ölçeklerin parametrik özellikleri sunulmadan önce ölçeğin ifade ettiği konu hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

ÖĞRENCİ ÖZGÜRLÜK ALGISI ÖLÇEĞİ

ÇALIŞMA GRUBU

Sümevra YILDIZ

Ümmügülsüm KANAT

Tayyip SARI

Rabia KUMAŐ

Duru ÇAYCI

Gülçin GÜNDÜZ

Gülümser AĞALDAY

Özet

Bu çalışmada “Sınıf İçi Özgürlük Algısı” konusunda bir ölçek geliştirilmeye çalışılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmasına başlamadan önce sınıfta özgürlük konusunda kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen literatür bulgularına dayalı olarak 100 soruluk bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundaki sorular üzerinde yapılan beyin fırtınası yardımıyla 25 maddelik bir taslak ölçek elde edilmiştir. Taslak ölçek 7 adet uzman görüşüne sunularak gerekli düzeltmeler yapılmış ve 25 maddelik uygulama ölçeği elde edilmiştir. Uygulama ölçeği 129 üniversite öğrencisi üzerinde uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programına yüklenerek güvenilirlik ve geçerlik analizlerine tabi tutulmuştur. 25 maddeli ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik kat sayısı ,820 bulunmuştur. Faktör analizi sonuçları ölçek yapısının 3 alt faktörden oluştuğunu ortaya koymuştur. Alt boyutlara sınıfta özgürlük algısının “İfade Özgürlüğü”, “Seçme Özgürlüğü”, “Davranış Özgürlüğü” isimleri verilmiştir. Alt boyutların faktör yükleri ,799 - ,404 arasında değişmektedir. Yapı geçerliğini düşürecek maddeler çıkarılmış, ölçek 22 maddelik son halini almıştır.

Anahtar kelimeler; özgürlük, sınıf, öğrenci-öğretmen algısı

SCALE OF FREEDOM PERCEPTION IN THE CLASROOM

Abstract

In this study, a scale was developed on the subject of “Perception of Freedom in the Classroom”. Before starting the scale development study, a comprehensive literature review was conducted on freedom in the classroom. An item pool of 100 questions was created based on the literature findings obtained. A 25-item draft scale was obtained with the help of brainstorming on the questions in the item pool. The draft scale was presented to 7 experts, necessary corrections were made, and a 25-item application scale was obtained. The application scale was applied to 129 university students. The obtained data was loaded into the SPSS program and subjected to reliability and validity analyses. The Cronbach Alpha reliability coefficient of the 25-item scale was found to be .820. Factor analysis results revealed that the scale structure consisted of 3 sub-factors. The sub-dimensions were named “Freedom of Expression”, “Freedom of Choice” and “Freedom of Behavior” for the perception of freedom in the classroom. The factor loadings of the sub-dimensions ranged between .799 - .404. Items that would reduce construct validity were removed, and the scale took its final form of 22 items.

Keywords: freedom, class, student-teacher perception

GİRİŞ

İnsanların özgürlük ihtiyacı varoluşlarıyla birlikte başlamıştır. İnsan, birey olarak kendini özgürce ifade edebilme, özgür ve özgün eserler üretebilme ve varoluşunu anlamlandırabilmek amaçlarıyla sürekli özgür olma arayışı içinde olmuştur. Doğası gereği insan bir potansiyelle dünyaya gelir ve bu potansiyelini ortaya koyarak kendini gerçekleştirme eğilimi içerisine girer. Seçim yapabilme, yaşamıyla ilgili kararlar alabilme, kararlarının sorumluluğunu üstlenebilme, kendisine ve çevresine sağlıklı uyum sağlayabilme kendini gerçekleştirmiş insanın en önemli özelliklerindedir. İnsanın kendini gerçekleştirme yolu da özgür bir birey olmaktan geçmektedir.

Özgürlük, bireyin diğerlerinden bağımsız olarak hareket etmesini değil aksine toplumun içinde uyumlu ve özerk birey olarak var olabilmesini açıklayan bir kavramdır. Bu çerçevede özgürlük; sorumluluk, hak, saygı, seçim yapma, yaratıcı ve özgün olma gibi kavramları da beraberinde getirir.

Özgürlük hem birey hem toplumun hedeflediği, çok boyutlu bir kavramdır. Geçmişten günümüze bakıldığında da psikoloji, sosyoloji, siyaset, eğitim gibi birçok alanda özgürlük ve özgürlüğün gerekleri dikkat çeken bir konu olmuştur. Gelecek için “fikri hür, vicdanı hür” bireyler yetiştirmek toplumun da bu çizgide gelişmesini; üreten, sorgulayan, yeniliklere açık, özgür düşünüp davranabilen gelişmiş bir toplum olmasını sağlayacaktır. Bu bakımdan okulların öğrencilerin yaratıcılıklarını destekleyecek düzeyde özgür olması gerekliliği su götürmez bir gerçektir.

Bilgi çağı olarak adlandırılan günümüzde, çocuklar küçük yaşlardan itibaren zamanlarının büyük çoğunluğunu okullarda geçirmektedir. Çocuklar kendilerini, çevrelerini ve toplumlarını bilinçli olarak tanımaya eğitim sürecinde başlarlar. Okullar, teorik bilgi öğretiminin yanı sıra özgürlük, sorumluluk saygı gibi temel değerlerin de kazandırılıp pekiştirilmesinin amaçlandığı kurumlardır. Yeni eğitim anlayışlarının da desteklediği özgür öğrenme ortamı bireylerin okulu yaşamlarının bir parçası olarak özümsemelerini ve okullardan başlayarak tüm hayatlarında özerk birer birey olmalarını hedeflemektedir.

Öğretim programları, öğrencileri hayata hazırlayan kavramların öğretilmesi ve yaşama aktarılması konusunda çok fazla hedefe sahiptir. Öğrencilerin, yaşamın mikro kozmosu durumunda olan sınıflara yönelik algıları da hayata yükleyecekleri anlamı önemli derecede şekillendiren yerlerdir. Bu açıdan bakıldığında, toplumsal yapıda birey olarak var olabilmesi amaçlanan öğrencilerin sınıftaki özgür hissetme algıları da incelenmesi gereken önemli bir konudur.

Demokratik bir toplum ve okulda her öğrenci, kendine özgü bir varlık olup bireysel bazı haklara sahiptir. Her öğrencinin güçlü ve zayıf yönleri olabilir. Bu bakımdan her öğrencinin güçlü yönlerini ifade etme, zayıf yönlerini ise (bireysel, kültürel, dini vb. yönlerden) ayırıcılık yapılmadan güçlendirme hakkı vardır. Öğrenciler, demokrasiyi okulda yaşamalıdır ve kendi kendilerini yönetmeyi öğrenmelidirler. Bunun için okullarda öğrenci toplulukları, sınıf başkanlığı, eğitsel kollar, ilgili akademik ve yönetim kurullarında öğrenci temsilcilerinin bulunması gerekir (Karakütük, 2001).

AMAÇ

Bu çalışmanın genel amacı, öğrencilerin sınıftaki özgürlük algılarını ortaya koyabilecek bir ölçek geliştirmektir.

YÖNTEM

Bu çalışma, tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Çalışmada öncelikle sınıftaki özgürlük ve özgürlük algısı kavramlarına ilişkin kapsamlı literatür taraması yapılmış ve bir kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Sonraki aşama 100 soruluk bir madde havuzu oluşturmak ve bu havuzdan bir taslak ölçek belirlemek olmuştur. Taslak ölçek, uzman görüşleri alınarak gerekli dönüt ve düzeltmelerden geçirilmiştir. Uygulamalar 152 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Toplanan veriler SPSS istatistik programında faktör analizi, Cronbach Alpha Güvenirlilik testi, KMO ve Bartlett testi ve Açımlayıcı Faktör Analizi testi yapılarak çözümlenmiştir. Bulgular ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin üç faktörlü bir yapıyı en uygun form olarak göstermiştir.

PARAMETRİK BULGULAR

Güvenirlilik Analizi ile İlgili Bulgular:

Ölçek maddeleri üzerinde yapılan Cronbach Alpha Güvenirlilik Testi Sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Cronbach's Alpha	N of Items
,820	25

Sınıfta Özgürlük Algısı Uygulama ölçeği ile elde edilen sonuçlar SPSS paket programına yüklenmiştir. Tabloda görüldüğü gibi Sınıfta Özgürlük Algısı Ölçeğinin Alpha güvenirlik katsayısı ,820 olarak bulunmuştur.

Faktör Analizi ile İlgili Bulgular:

Verilerin Faktör Analizine Uygunluğuyla ilgili KMO ve Bartlett's Testi sonuçları aşağıda verilmiştir. KMO Testi ,746 ve Bartlett's Testi anlamlı sonuç vermiştir. Buna göre "Sınıfta Özgürlük Algısı Ölçeğinin faktör analizi için uygun olduğu göstermektedir.

Tablo 2: KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,746
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	989,800
	Df	231
	Sig.	,000

Örneklem büyüklüğünün yeterli olması için KMO değerinin en az .60; Bartlett Testi sonucunun da $p < .05$ olması gerekir. Tabloda görüldüğü gibi KMO ve Bartlett testi sonuçları örneklem büyüklü ve veri dağılımının faktör analizi için uygunluğunu göstermektedir.

Tablo 3: Faktör Analizi Sonuçları ve Açıklanan Varyans Düzeyi

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	5,247	23,849	23,849	5,247	23,849	23,849	4,735	21,521	21,521
2	2,215	10,068	33,917	2,215	10,068	33,917	2,587	11,757	33,279
3	1,661	7,552	41,469	1,661	7,552	41,469	1,802	8,190	41,469
4	1,528	6,945	48,414						
5	1,300	5,911	54,325						
6	1,219	5,542	59,867						
7	1,084	4,927	64,794						
8	1,055	4,795	69,589						
9	,922	4,191	73,779						
10	,856	3,892	77,671						
11	,774	3,519	81,190						
12	,710	3,227	84,417						
13	,598	2,717	87,135						
14	,493	2,242	89,376						
15	,440	2,000	91,376						
16	,396	1,799	93,176						
17	,328	1,491	94,666						
18	,297	1,348	96,014						
19	,249	1,132	97,146						
20	,242	1,098	98,244						
21	,207	,940	99,185						
22	,179	,815	100,000						

Faktör Analizi sonuçları “Sınıfta Özgürlük Algısı Ölçeği”nde öz değeri 1’den yüksek 3 faktörlü bir yapının bulunduğunu ortaya koymuştur. Üç faktörlü ölçek yapısında açıklanan varyans düzeyi % 41,469 olarak gözükmektedir. Ölçekteki maddelerin faktörel dağılımları Tablo 4’te görülmektedir.

Tablo 4: Maddelerin Faktörlere Dağılımı

	1	2	3
M7	,799		
M5	,792		
M6	,781		
M14	,750		
M8	,709		
M3	,689		
M4	,665		
M1	,547		
M9	,485		
M10			
M15			
M21		,801	
M22		,776	
M25		,632	
M19		,489	
M24		,404	
M23			
M11			,633
M12			,609
M2			,538
M16			,452
M20			,442

Tablo 4'deki sonuçlar “Sınıfta Özgürlük Algısı Ölçeği” maddelerinin 3 faktör altında toplandığını göstermektedir. Ölçeğin yapı geçerliliğini düşüren 13, 17 ve 18. maddeler ölçekten çıkarılmıştır ve 22 maddelik ölçek uygulama ölçeği olarak son halini almıştır. Faktörlerin isimlendirilmesi ise aşağıdaki gibi yapılmıştır.

1. Faktör altında yer alan m1, m3, m4, m5, m6, m7, m8, m9, m14 ifade yönüyle ilgili olduğu için *İfade Özgürlüğü* adı verilmiştir.

2. faktör altında yer alan m19, m21, m22, m23, m24, m25 seçme yönüyle ilgili olduğu için *Seçme Özgürlüğü* adı verilmiştir.

3. faktör altında yer alan m2, m10, m11, m12, m15, m16, m20 davranış yönüyle ilgili olduğu için *Davranış Özgürlüğü* adı verilmiştir.

Maddeler

FAKTÖR 1 (İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ)

- M1 Sınıfta eleştirilmekten korkarım.
M2 Öğretim elemanlarına karşı fikrimi açıkça ifade ederim.
M3 Sınıf ortamında kabul etmediğim şeyleri rahatça dile getiririm.
M4 Aykırı düşüncelerimi çekinmeden savunurum.
M5 Sınıfta soru sormaktan çekinmem.
M6 Sınıfta kendimi rahatça ifade ederim.
M7 Dersle ilgili sorunları öğretmenlerimle çekinmeden paylaşıyorum.
M8 Beklenmedik sınav sonucuna itiraz ederim.
M9 Sınıfta söz almaktan çekinmem.

FAKTÖR 2 (SEÇME ÖZGÜRLÜĞÜ)

- M10 Dersin işleniş yöntemi hakkında görüşlerim alınır.
M11 Ödev konularını seçme hakkına sahibim.
M12 Sınıfta karar verme sürecinde söz hakkına sahibim.
M13 Grup çalışmalarında istediğim kişi ile çalışma hakkına sahibim.
M14 Seçmeli dersleri özgürce seçerim.
M15 Ders materyallerini seçebilirim.

FAKTÖR 3 (DAVRANIŞ ÖZGÜRLÜĞÜ)

- M16 Düşüncelerimle etiketlenmekten korkarım.
M17 Sınıftaki giyim tarzımdan ötürü yargılanmam.
M18 Sınıfın fiziksel koşulları beni sınırlandırır.
M19 Okulu hapisane sınıfı hücre olarak görüyorum.
M20 Sınıfta arkadaşlarım tarafından dışlanmaktan korkmam.
M21 Not korkusu davranışlarımı etkiler.
M22 Öğretim elemanlarının baskıcı tutumu vardır.

SONUÇ

Bireylerin özgür davranma arzuları kendi doğalarında vardır. Ancak bunun düzeyi kişilerarası farklılıklara göre değişmektedir. Yapılması gereken, var olan bu arzuyu sınıfta ifade özgürlüğü boyutunda bilinçli bir şekilde, korkmadan, kendini rahatça ifade ederek kullanabilmek, davranış özgürlüğü boyutunda kendi değerlerine uygun davranabilmek ve seçme özgürlüğü boyutunda ise seçim şansını kendi istekleri doğrultusunda kullanabilmek olmalıdır. “Sınıftaki Özgürlük Algılarını” belirlemek için geliştirilen 22 maddelik Sınıfta Özgürlük Algısı ölçeği için kapsamlı bir literatür taramasına dayalı olarak 100 soruluk bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundaki sorular üzerinde yapılan beyin fırtınası yardımı ile 27 maddelik bir taslak ölçek elde edilmiştir. Taslak ölçek 7 adet uzman görüşüne sunulmuş ve uzman görüşleri doğrultusunda bazı maddeler değiştirilmiş ve 3 faktör üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Bu şekilde değerlendirmenin daha sağlıklı olacağı düşünülmüştür. 22 maddelik uygulama ölçeği elde edilmiştir. Uygulama ölçeği Eğitim Fakültesi 3.sınıfta öğrenimine devam etmekte olan 129 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programına yüklenilerek güvenilirlik ve geçerlik analizlerine tabi tutulmuştur. 22 maddeli ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,82 bulunmuştur. Faktör analizi sonuçları ölçek yapısının 3 adet alt faktörden oluştuğunu ortaya koymuştur. Faktör isimleri, ilgili faktör yapısında bulunan maddeler dikkate alarak verilmiştir. Bu kapsamda Alt boyutlara sınıfta özgürlük algısını yansıttığı düşünülen *ifade özgürlüğü*, *seçme özgürlüğü* ve *davranış özgürlüğü* boyutu isimleri verilmiştir. Alt boyutların faktör yükleri 0,404 ile 0,801 arasında değişmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıkalın, A. (2013, Şubat 6). *Öğretmenlerin Demokratik Tutumları*. Prof. Dr Aytaç Açıkalın "Dünden Bugüne":
[Http://Aytacacikalin.Com/Ogretmenlerin-Demokratik-Tutumları/](http://Aytacacikalin.Com/Ogretmenlerin-Demokratik-Tutumları/)
Adresinden Alındı
- Ayık, A., Uzun, T., Ataş, Ö., & Yücel, E. (2015, Ekim 5-25). Öğrencilerin Genel Sinizm Tutumları Ve Okula Yabancılaşma Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *24. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, (S. 494). Niğde.
- Duman, T., Gelişli, Y., & Çetin, Ş. (Tarih Yok). *Orta Öğretim Öğrencilerinin, Öğretmenlerin Sınıfta Disiplin Sağlama Yaklaşımlarına İlişkin Görüşleri*. Dergipark: [Http://Dergipark.Gov.Tr/Download/Article-File/256415](http://Dergipark.Gov.Tr/Download/Article-File/256415)
Adresinden Alındı
- Güven, S., & Akdağ, M. (2002). İlköğretim İkinci Kademedeki Sınıf Yönetimi Etkinliklerine İlişkin Öğrenci Algıları. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*(29), 69-80.
- Harrison, S. (2003). *Mutlu Çocuk*. (M. Sağlam, Çev.) Dharma Yayınları.
- Kan, Ç. (2012). Sınıfta Özgür Düşünmeye Yönlendirme Davranış Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31-44.
- Kurt, S. (2006). Hayek'in Özgürlük Ve Adalet Teorisi. *Zkü Sosyal Bilimler Dergisi*, 200.
- Özdemir, S., & Akkaya, E. (2013). Genel Lise Öğrenci ve Öğretmenlerinin Okul ve İdeal Okul Algılarının Metafor Yoluyla Analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 295-322 296.
- Şentürk, H., & Oral, B. (2008). Sınıf Ortamında İstenmeyen Davranışlara Neden Olan Öğretmen Tutumları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-13.
- Tayyip Duman, Y. G. (2004). Orta Öğretim Öğrencilerinin, Öğretmenlerin Sınıfta Disiplin Sağlama Yaklaşımlarına İlişkin Görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 281-292.
- Yılmaz, H. (2005). Montessori Methodu Ve Montessori Okulları: Türkiye'de Montessori Okullarının Yönetim Ve Finansman Bakımından İncelenmesi. İstanbul.
- Yılmaz, M. (2019, Mart 19). *Otokratik Ve Demokratik Yaklaşımlar Açısından Öğretmen Tutumları*. Muhammet Yılmaz:
<http://www.muhammetyilmaz.com/content/demokratik-ogretmen-yaklasimlarinin-ogrencilerin-gelisimlerine-etkileri/840> adresinden alındı

EKLER

Ek 1- MADDE HAVUZU

1. Aykırı düşüncelerimi korkusuzca savunabilirim
2. Eleştirileceğimden korkmam.
3. Bir hocaya karşı fikrimi açıkça ifade edebiliyorum.
4. Sınıftaki giyimimden dolayı dışlanacağımı düşünüyorum.
5. Bir konu hakkında sınıftaki çoğunluğun tersi bir fikre sahipsem korkmadan savunabilirim.
6. Ders seçiminde istediğim dersi seçebiliyorum.
7. Dersin işleniş şeklinde bir zorluk gördüysem bunu sınıfla/hocayla paylaşabilirim.
8. Sınıfta hoşuma giden bir durum olduğunda paylaşmaktan çekinmiyorum.
9. Sınıfta beni üzen/kızdıran bir durum olduğunda paylaşmaktan çekinmiyorum.
10. Sınıf ortamında kendim gibi davranabilirim.
11. Bazen sınıfta olmadığım birisiymiş gibi davranmak zorunda hissediyorum.
12. Sınıf ortamında anlaşılmadığımı düşündüğüm zamanlar oluyor.
13. Sınıf ortamında yanlış anlaşıldığımı düşündüğüm zamanlar oluyor.
14. Derste anlamadığım yerde soru sorabiliyorum.
15. Grup ödevlerinde grup arkadaşlarımı seçebiliyorum.
16. Sınıfta söylemek isteyip söyleyemediğim çok şey var.
17. Okulda kısıtlandığımı düşünüyorum.
18. Sınıf ortamını demokratik görüyorum.
19. Sınıfta söylediğim şeylerin daha sonra aleyhimde kullanılacağından korkuyorum.
20. Farklı bir fikrim varsa ortaya atmaktan çekinmem.
21. Sınıf ortamı yaratıcılığımı destekliyor.
22. Sınıf ortamı yaratıcılığımı köreltiyor.
23. Sınıfta benden farklı düşünen birine saygı duyarım.
24. Bir sınıf arkadaşımın benden farklı olan düşüncesini dinlemeye açığım.
25. Sınıfta farklı giyim tarzlarının olmasını yadırgamam.
26. Sınıfta ortak karar alınması gerektiğinde çoğunluğun benden farklı düşündüğünü bilsem de oylama yapılması gerektiğini düşünürüm.
27. Çalışmak istediğim konu hakkında ödev seçebiliyorum.
28. Sınıf kurallarının özgürlüğümü kısıtladığını düşünüyorum.
29. Özgürlüğün sorumluluk getirdiğini düşünürüm.

30. Sınıfta, ait olduğum kültüre göre davranırsam dışlanacağımı düşünüyorum.
31. Makyaj/ saç, sakal tarzımdan dolayı yadırganıyorum.
32. Sınıfta ideolojik tartışma ortamları oldukça seviyeli seyrediyor.
33. Eleştirirsem eleştirileceğimden korkuyorum.
34. Hocaların bizden beklentisi sorgulayıcı değil itaat edici olmamız.
35. Sınıfta değer yargılarıma uygun davranabileceğim bir ortam var.
36. Sınıftaki özgürlüğüm bir başkasının özgürlüğünü engelliyorsa kısıtlamaya ses çıkarmam.
37. Sınıfta cinsel tercihime göre giyinmekten/ davranmaktan çekinmem.
38. Sınıfta inancıma uygun giyinmekten çekinmem.
39. Kendimi sınıf içinde karar verme süreçlerine dahil hissedirim.
40. Hocaların notu tehdit olarak kullandığını düşünürüm
41. Farklı bir görüş belirttiğimde / farklı davrandığımda notla tehdit edirim.
42. Sınıfın fiziksel düzeninin beni sınırladığını düşünüyorum.
43. Sınıfta duygularımı açığa çıkarırsam aşağılanırım.
44. Okul ortamında kendimi güvende hissediyorum.
45. Okul kuralları kişisel özgürlüğüme engel olmuyor.
46. Hocaların tutumlarını demokratik görüyorum.
47. Ders sırasında fiziksel bir ihtiyacımı karşılayabilmek için dışarı çıkabiliyorum.
48. Sınıf kurallarının oluşturulmasında karar sürecine dahil ediliyorum.
49. Sınıftaki yazılı ve yazısız kuralların hepsinin yararlı olduğunu düşünüyorum.
50. Sınıf ortamının ders materyallerini kullanmaya elverişli olduğunu düşünüyorum.
51. Sınav tarihlerinin belirlenmesinde fikirlerim dikkate alınır.
52. Ders saatleri değişikliklerinde benim fikrim alınır.
53. Sınavlarda kendi düşüncelerimi ifade edebilirim/etmekten çekinmem.
54. Sınıftaki fiziksel koşulları kendi seçimlerimle belirlerim.
55. Düşüncelerimi çekinmeden sözlü olarak ifade edebilirim.
56. Grup çalışmalarında olmak istediğim grubu kendim seçebilirim.
57. Oturacağım yeri kendim seçerim. /kiminle oturacağıma kendim karar veririm.
58. Fiziksel koşullara müdahale edebilirim (sıranın yerini, sıra düzenini değiştirmek gibi)
59. Kendimi rahatça ifade edebilirim.
60. Ödevlerde konularımı kendim seçebilirim.

61. Alınan kararları eleştirebilirim.
62. Kıyafetlerimden ötürü yargılanmam.
63. Seçmeli derslere ilişkin söz hakkına sahibim/seçmeli derslerden istediğimi seçebilirim.
64. İhtiyacımı karşılayabilmek için sınıfın dışına çıkabilirim.
65. Sınıfta öğrenebileceğim şekle göre ders anlatılsın isterim.
66. Diğerlerinden bağımsız hareket edebilirim
67. Diğerlerinden bağımsız düşünebilirim.
68. Arkadaşlarımla aramdaki fiziksel mesafeyi ben belirlerim.
69. Rahatsızlık duyduğum bir konuyu/durumu dile getirebilirim./dile getirmekten çekinmem.
70. Hocamın hatalı bir ifadesini çekinmeden söylerim.
71. Sunum yapıp yapmamakta özgürüm
72. Ders kitaplarını alıp almamakta kararı ben veririm.
73. Sınıf arkadaşlarımla yanında kendimi rahat hissederim.
74. Ders esnasında kendimi gergin hissederim.
75. Öğretmenimle her konuda iletişime geçebilirim.
76. Öğretmenimin sorularını cevaplamaktan çekinirim.
77. Sınıfta kendimi tehdit altında hissederim.
78. Öğretmenimle konuşurken heyecanlanırım.
79. Ödev konularımın seçiminde karar verebilirim.
80. Derste kendimi ifade edebilirim.
81. Derse devam edip etmemeye kendim karar veririm.
82. Okulu/sınıfı hapisane olarak görürüm.
83. Korktuğum hocalar var.
84. Sınıf ortamında aynı düşüncede olmadığım hocalarımla düşüncelerine karşı kendi düşüncelerimi özgür bir biçimde söyleyebilirim.
85. Kendimin ya da arkadaşımın haksız bir davranışa uğradığımı düşündüğümde bunu rahatlıkla ifade edebilirim
86. Beklemediğim sınav sonuçlarına itiraz edebilirim.
87. Sınıfta öğretmenlerin baskıcı tutumlarda bulunduğunu düşünüyorum.
88. Bir öğrencinin yaptığı hatadan dolayı tüm sınıfın cezalandırıldığını düşünüyorum.
89. Okul sorumluluklarını kendime fazla buluyorum.
90. Temel düzen dışında sınıfta düzenlemeler yapabilirim.
91. Manevi değerlerime uygun davranabilirim.
92. Sınıfta inanç sistemimle ilgili fikirlerimi paylaşabilirim.
93. Not sistemi olmasa hocalara davranışım farklı olur.

94. Okulda temel ihtiyaçlarımı karşılayabileceğim hizmet yerlerini (kantin, tuvalet vb.) yeterli görmüyorum.
95. Merak ettiğim soruları kaygı duymadan sorabiliyorum.
96. Ders işleniş şekli için eleştiri yapabiliyorum.
97. Ders içi etkinlik önerisi yapabiliyorum.
98. Olumlu ya da olumsuz görüş belirtebiliyorum.
99. Duygularımı özgürce ifade edebiliyorum.
- 100.Ders hocasını seçebilirim.

EK-2

SINIFTA ÖZGÜRLÜK ALGISI ÖLÇEĞİ

Değerli katılımcı,

Elinizdeki bu ölçek formu öğrencilerin sınıftaki özgürlük algılarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Araştırmada elde edilecek bulguların güvenilirliği, sizlerin anket sonucunu içtenlikle yanıtlamanıza bağlıdır. Araştırmamıza sağlayacağınız katkılar için teşekkür ederiz.

FAKTÖR 1: İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ	KATILIM DÜZEYİ				
	1	2	3	4	5
1.Sınıfta eleştirilmekten korkarım.	Ters puanlanacak madde.				
2.Öğretim elemanlarına karşı fikrimi açıkça ifade ederim.					
3.Sınıf ortamında kabul etmediğim şeyleri rahatça dile getiririm.					
4.Aykırı düşüncelerimi çekinmeden savunurum.					
5.Sınıfta soru sormaktan çekinmem.					
6.Sınıfta kendimi rahatça ifade ederim.					
7.Dersle ilgili sorunları öğretmenlerimle çekinmeden paylaşıyorum.					
8.Beklenmedik sınav sonucuna itiraz ederim.					
9.Sınıfta söz almaktan çekinmem.					
FAKTÖR 2: SEÇME ÖZGÜRLÜĞÜ					
10.Dersin işleniş yöntemi hakkında görüşlerim alınır.					
11.Ödev konularını seçme hakkına sahibim.					
12.Sınıfta karar verme sürecinde söz hakkına sahibim.					
13.Grup çalışmalarında istediğim kişi ile çalışma hakkına sahibim.					
14.Seçmeli dersleri özgürce seçerim.					
15.Ders materyallerini seçebilirim.					

FAKTÖR 3: DAVRANIŞ ÖZGÜRLÜĞÜ					
16.Düşüncelerimle etiketlenmekten korkarım.	Ters puanlanacak madde.				
17.Sınıftaki giyim tarzımdan ötürü yargılanmam.					
18.Sınıfın fiziksel koşulları beni sınırlandırır.	Ters puanlanacak madde.				
19.Okulu hapisane sınıfı hücre olarak görüyorum.	Ters puanlanacak madde.				
20.Sınıfta arkadaşlarım tarafından dışlanmaktan korkmam.					
21. Not korkusu davranışlarımı etkiler.	Ters puanlanacak madde.				
22.Öğretim elemanlarının baskıcı tutumu vardır.	Ters puanlanacak madde.				

ÖĞRENCİ SOSYAL EŞİTSİZLİK ALGISI ÖLÇEĞİ

ÇALIŞMA GRUBU

Keziban BOĞURT

Müberra Nur TOPUZ

Yusuf UMUt

Alara GEZER

Hasret DİLEKLİ

Selman Mustafa HÖTELİK

Halil KANGAL

Özet

Bu çalışmada eğitim ve öğretim sürecindeki öğrencilerde sosyal eşitsizlik algısını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmeye çalışılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmasına başlamadan önce eğitimde sosyal eşitsizlik konusunda kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen literatür bulgularına dayalı olarak 90 soruluk bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzu üzerinde yapılan beyin fırtınası yardımı ile 21 maddelik bir taslak ölçek elde edilmiştir. Taslak ölçek 4 adet uzman görüşüne sunulmuş ve gerekli düzeltmelerden geçirilmiş ve madde çıkarımı yapılmaksızın 21 maddelik uygulama ölçeği elde edilmiştir. Uygulama ölçeği bir eğitim fakültesinde öğrenimine devam eden 152 üçüncü sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programına yüklenerek güvenirlik ve geçerlik analizlerine tabi tutulmuştur. 21 maddelik ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,85 bulunmuştur. Faktör analizi sonuçları ölçek yapısının 4 adet alt faktörden oluştuğunu ortaya koymuştur. Alt boyutlara sistem kaynaklı eşitsizlik boyutu, idare kaynaklı eşitsizlik boyutu, öğretmen kaynaklı eşitsizlik boyutu, olanak kaynaklı eşitsizlik boyutu isimleri verilmiştir. Alt boyutların faktör yükleri 0,407 ile 0,810 arasında değişmektedir.

Anahtar Sözcükler: Eğitim-öğretim, sosyal eşitsizlik, öğrenci algısı

STUDENT SOCIAL INEQUALITY PERCEPTION SCALE

Abstract

In this study, an attempt was made to develop a scale on the perception of social inequality in education and training. Before starting the scale development study, a comprehensive literature review was conducted on social inequality in education. An item pool of 90 questions was created based on the literature findings. A 21-item draft scale was obtained with the help of brainstorming on the item pool. The draft scale was submitted to 4 expert opinions and subjected to necessary corrections, and a 21-item implementation scale was obtained without removing any items. The implementation scale was applied to 152 third-year students studying at a faculty of education. The obtained data was loaded into the SPSS program and subjected to reliability and validity analyses. The Cronbach Alpha reliability coefficient of the 21-item scale was found to be 0.85. Factor analysis results revealed that the scale structure consisted of 4 sub-factors. The sub-dimensions are named as system-based inequality dimension, administration-based inequality dimension, teacher-based inequality dimension, and opportunity-based inequality dimension. The factor loadings of the sub-dimensions vary between 0.407 and 0.810.

Keywords: Education-training, social inequality, student perception

GİRİŞ

AMAÇ

Bu çalışmanın genel amacı eğitim ve öğretim sürecinde bulunan öğrencilerin sosyal eşitsizlik algılarını inceleyebilecek bir ölçme aracı geliştirmektir.

YÖNTEM

Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmada öğrencilerin eğitim ve öğretimdeki sosyal eşitsizlik algılarını belirleyecek bir ölçek geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu amaca ulaşmak için öncelikle kapsamlı bir literatür taraması yapılmış, bir kuramsal çerçeve oluşturulmuş, daha sonra üniversite öğrencileri ile bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar kapsamında, öğrencilerin sosyal eşitsizlik algılarını ortaya koyacak bir madde havuzu oluşturulmuş ve bu havuzdan seçilen maddelerle bir taslak ölçek geliştirilmiştir. Taslak ölçek uzman görüşlerine sunularak gerekli düzeltmelerden geçirilerek uygulama ölçeğine dönüştürülmüştür. Bu ölçek, eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan 152 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Veriler SPSS istatistik programında Cronbach Alpha Güvenirlik Testi, KMO Bartlett's testi ve Açımlayıcı Faktör Analizi yöntemleriyle çözümlenmiştir.

PARAMETRİK BULGULAR

Güvenirlik Analizi ile İlgili Bulgular:

Yirmi bir maddeli “Eğitim ve Öğretimde Sosyal Eşitsizlik Algısı” Ölçeğinin Cronbach's Alpha Güvenirlik Analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: Güvenirlik Analizi Sonuçları

Güvenirlik Analizi	
Cronbach's Alpha	N of Items
,856	21

Sosyal eşitsizlik algısı ölçeği 152 üniversite öğrencisinden toplanan verilerle güvenilirlik analizine tabi tutulmuştur. Tabloda görüldüğü gibi Sosyal Eşitsizlik Algısı Ölçeğinin Alpha güvenirlik analizi .856 olarak elde edilmiştir.

Faktör Analizi ile İlgili Bulgular:

Verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek için yapılan KMO ve Bartlett's Testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 2: KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,796
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1132,902
	df	210
	Sig.	,000

Tablo 2’de verilen değerler incelendiğinde KMO testinin,796 ve Bartlett testin de anlamlı olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle Sosyal Eşitsizlik Algısı Ölçeğinin faktör analizi için uygun olduğu görülmektedir.

Ölçeğin Faktör Yapısına İlişkin Bulgular:

Aşağıdaki Tabloda 21 maddeli Öğrenci Sosyal Eşitsizlik Algısı ölçeğinin faktör dağılımı incelendiğinde öz değeri 1’den yüksek dört faktörlü bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bu dağılımda açıklanan varyans düzeyi ise yüzde 53,420’dir.

Tablo 3: Ölçeğin Faktör Dağılımı ve Açıklanan Varyans Düzeyi

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	5,727	27,271	27,271	5,727	27,271	27,271	3,352	15,961	15,961
2	2,543	12,111	39,382	2,543	12,111	39,382	2,997	14,270	30,231
3	1,705	8,120	47,501	1,705	8,120	47,501	2,773	13,204	43,436
4	1,243	5,918	53,420	1,243	5,918	53,420	2,097	9,984	53,420
5	1,080	5,142	58,561						
6	1,049	4,994	63,555						
7	,909	4,329	67,885						
8	,785	3,737	71,621						
9	,746	3,553	75,174						
10	,672	3,198	78,372						
11	,630	3,000	81,372						
12	,582	2,771	84,144						
13	,574	2,734	86,877						
14	,475	2,261	89,138						
15	,436	2,078	91,216						
16	,422	2,009	93,225						
17	,357	1,701	94,925						
18	,331	1,575	96,501						
19	,308	1,465	97,966						
20	,256	1,221	99,186						
21	,171	,814	100,000						

Ölçek Maddelerinin Faktörel Dağılımları:

21 Maddeli Öğrenci Sosyal Eşitlik Algısı Ölçeğindeki maddelerinin faktörlere göre dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 4: Ölçekte Maddelerinin Faktörel Dağılımı

	Bileşenler			
	1	2	3	4
madde1			,597	
madde2			,561	
madde3			,675	
madde4		,758		
madde5		,768		
madde6		,674		
madde7		,528		
madde8			,791	
madde9			,718	
madde10	,465	,450		
madde11	,415			
madde12	,516	,500		
madde13	,679			
madde14	,664			
madde15	,808			
madde16	,705			
madde17	,438			
madde18				,549
madde19				,694
madde20				,810
madde21				,407

Tablodaki sonuçlara göre Öğrenci Sosyal Eşitsizlik Algısı Ölçeğinin madde faktör yük değerlerinin 4 faktöre dağıldığı ve yüklerin ,407 ile ,808 arasında yüksek bir değer aldığı görülmektedir. Bu faktörler, maddelerin ifade ettiği özellikler dikkate alınarak aşağıdaki gibi isimlendirilmiştir.

1.Faktör altında yer m10, m11, m12, m13, m14, m15, m16, m17 sistem kaynaklı eşitsizlikle ilgili olduğu için “sistem kaynaklı eşitsizlik” adı verilmiştir.

2.Faktör altında yer alan m4, m5, m6, m7 idare kaynaklı eşitsizlikle ilgili olduğu için “idare kaynaklı eşitsizlik” adı verilmiştir.

3.Faktör altında yer alan m1, m2, m3, m8, m9 öğretmen kaynaklı eşitsizlikle ilgili olduğu için “öğretmen kaynaklı eşitsizlik” adı verilmiştir.

4.Faktör altında yer alan m18, 19, m20, m21 olanak kaynaklı eşitsizlikle ilgili olduğu için “olanak kaynaklı eşitsizlik” adı verilmiştir

MADDELER

FAKTÖR 1 (Sistem Kaynaklı Eşitsizlik Algısı)

M10 Öğretmenlerin akademik düzeyleri okul türüne göre değiştiğini düşünüyorum.

M11 Eğitimin öğrenci merkezli olmadığını düşünüyorum.

M12 Üst kademeye geçiş sınavlarının adil olmadığını düşünüyorum.

M13 Müfredatın dayatma olduğunu düşünüyorum.

M14 Bütün okullar eşit standartta olmadığını düşünüyorum.

M15 Eğitimde fırsat eşitsizliği olduğunu düşünüyorum.

M16 Sistem değişikliklerinin fırsat eşitsizliğini arttırdığını düşünüyorum.

M17 Fırsat eşitsizliğinin giderilemeyeceğini düşünüyorum.

FAKTÖR 2 (İdare Kaynaklı Eşitsizlik Algısı)

M4 Öğretmenlerin öğrenciye sosyoekonomik durumuna göre davrandığını düşünüyorum.

M5 Öğretmenlerin öğrenciye velisinin mesleğine göre davrandığını düşünüyorum.

M6 Okul yönetiminin ideolojik ayrım yaptığını düşünüyorum.

M7 Okulda engelli öğrencilerin fiziksel/psikolojik ihtiyaçlarının göz ardı edildiğini düşünüyorum.

FAKTÖR 3 (Öğretmen Kaynaklı Eşitsizlik Algısı)

- M1 Öğretmenlerin başarılı sınıflara/şubelere farklı davrandığını düşünüyorum.
- M2 Öğretmenlerin cinsiyet ayrımı yaptığını düşünüyorum.
- M3 Okulda öğrenciler arasında ayırım yapıldığını düşünüyorum.
- M8 Okul kurallarının herkese eşit uygulanmadığını düşünüyorum.
- M9 Okul içi sorumlulukların eşit dağıtılmadığını düşünüyorum.

FAKTÖR 4 (Olanak Kaynaklı Eşitsizlik Algısı)

- M18 Bütün okullar eşit standartta olmadığını düşünüyorum.
- M19 Bütün okullar aynı donanıma sahip olmadığını düşünüyorum.
- M20 Bütün okullarda eğitimin aynı standartta verilmediğini düşünüyorum.
- M21 Devletin özel okullara izin vermemesi gerektiğini düşünüyorum.

SONUÇ

Bu çalışmada eğitim ve öğretim sürecindeki öğrencilerin “Sosyal Eşitsizlik Algısını” belirlemek için 21 maddeli bir ölçek geliştirilmiştir. Dört boyuttan oluşan ölçeğin alt faktörleri “*sistem kaynaklı eşitsizlik*”, “*idare kaynaklı eşitsizlik*”, “*öğretmen kaynaklı eşitsizlik*” ve “*olanak kaynaklı eşitsizlik*” olarak adlandırılmıştır. Ölçek maddelerinin faktör yükleri oldukça yüksektir. Ölçeğin öğrencilerdeki sosyal eşitsizlik algısını belirlemede yararlı olacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Aydın, K.(2014), Yapısal İşlevci Teori ve Toplumsal Tabakalaşma, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, S.8
- Erdendoğdu, F. (2014). Sosyal tabakalaşma ve eşitsizlik. Pamukkale Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, 11, 1-25.
- Güllüpnar, F. (2012) Eşitsizlik ve Toplumsal Tabakalaşma Açısından Vatandaşlık Üzerine Sosyolojik Bir Analiz, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 67, No 1, S. 81-109
- Önür, H. (2013). Toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretilmesinde eğitimin rolü: Afyonkarahisar Süleyman Demirel fen lisesi ve Atatürk lisesi örneği.

EK-1

MADDE HAVUZU

- 1) Öğretmenlerin öğrencilere cinsiyet ayrımı yaptığını düşünüyorum.
- 2) Öğretmenlerin öğrencilerin gelir düzeyine göre ayrım yaptığını düşünüyorum
- 3) Özel okul ve devlet okulları arasında verilen eğitimin aynı olmadığını düşünüyorum
- 4) Özel okul ile devlet okullarının olanaklarının aynı olmadığını düşünüyorum.
- 5) Öğretmenlerin adil olmadığını düşünüyorum
- 6) Bütün öğrencilerin yetenek ve becerilerini geliştirmek için aynı haklara sahip olmadıklarını düşünüyorum
- 7) Öğretmenlerin bazı öğrencileri kayırdığını düşünüyorum
- 8) Okulda şube ayrımı yapıldığını düşünüyorum
- 9) Köy kent arası eğitim farkı olduğunu düşünüyorum
- 10) Okul idaresinin akrabalarına ayrım yaptığını düşünüyorum
- 11) Öğretmenlerin akrabalarına ayrım yaptığını düşünüyorum
- 12) Okul görevlerinin eşit dağıtılmadığını düşünüyorum
- 13) Öğrenci sayılarının sınıflara eşit dağıtıldığını düşünüyorum
- 14) Öğretmenlerin öğrencilerini dini inancına göre ayrım yapıldığını düşünüyorum
- 15) Öğretmenlerin öğrencilerin ırkına göre ayrım yapıldığını düşünüyorum
- 16) Öğretmenlerin yetersiz olduğunu düşünüyorum
- 17) Öğretmen yaşlarını eğitim kalitesin etkilediğini düşünüyorum
- 18) Okul materyallerinin eşit kullanılmadığını düşünüyorum
- 19) Okuldaki teknolojik imkânlarının yeterli olmadığını düşünüyorum
- 20) Ders kitaplarının yeterli olmadığını düşünüyorum
- 21) Ders müfredatının yeterli olmadığını düşünüyorum
- 22) Sınıfta eşit derecede söz verilmediğini düşünüyorum
- 23) Öğretmenin öğrenci velilerinin mesleklerine göre ayırdığını düşünüyorum
- 24) Sınıfta eşit ödev dağılımı yapılmadığını düşünüyorum
- 25) Okulda temizlik ve bakıma göre ayrım yapıldığını düşünüyorum
- 26) Kaynaştırma öğrencilerine adil davranılmadığını düşünüyorum
- 27) Okulda engelli öğrencilere İmkân sağlanmadığını düşünüyorum
- 28) Şehirlerarası eğitim farkı olduğunu düşünüyorum
- 29) Okul idaresinin yeterli olmadığını düşünüyorum

- 30) Devlet okulu ile özel okul arasında not verme sisteminin farklı olduğunu düşünüyorum
- 31) Devlet okullarının da kendi içinde eşit olmadığını düşünüyorum
- 32) Öğretmenlerin sınıf düzeyine göre ayırım yaptığını düşünüyorum
- 33) Liseye geçiş sisteminin adil olmadığını düşünüyorum
- 34) Üniversiteye geçiş sisteminin adil olmadığını düşünüyorum
- 35) Faaliyetlerde görev alan öğrencilerin kayırıldığını düşünüyorum
- 36) İlgi ve yeteneklere göre eğitim almadığımı düşünüyorum
- 37) Seçmeli dersleri seçemediğimi düşünüyorum
- 38) Okulda verilen spor faaliyetlerinin yeterli olmadığını düşünüyorum
- 39) Okulda verilen müzik faaliyetlerinin yeterli olmadığını düşünüyorum
- 40) Okulda verilen resim faaliyetlerinin yeterli olmadığını düşünüyorum
- 41) Okulda meslek tanıtımının yeterli olmadığını düşünüyorum
- 42) Okulda yabancı öğrencilere ayırım yapıldığını düşünüyorum
- 43) Okulda öğrencilerin başarı düzeyine göre ayırım yapıldığını düşünüyorum
- 44) Okulda alan dışı öğretmen olduğunu düşünüyorum
- 45) Okul kantininin öğrencilerin gelirine göre olmadığını düşünüyorum
- 46) Okulda verilen yabancı dil eğitiminin eşit olmadığını düşünüyorum
- 47) Okulda ulaşım imkânlarının adil olmadığını düşünüyorum
- 48) Herkesin eşit rehberlik almadığını düşünüyorum
- 49) Sınavların adil olmadığını düşünüyorum
- 50) Öğretmenlerin sınavları adil okumadığını düşünüyorum
- 51) Kanaat notlarının adil verilmediğini düşünüyorum
- 52) Öğretmenler arası rekabetin öğrencileri olumsuz etkilediğini düşünüyorum.
- 53) Okulda yeterli konferans ve seminer verilmediğini düşünüyorum
- 54) Kaynak kitapların pahalı olduğunu düşünüyorum
- 55) Kırtasiye malzemelerinin pahalı olduğunu düşünüyorum
- 56) Yardımcı kaynak kitabın alınması zorunlu olduğunu düşünüyorum
- 57) Öğretmenlerin özel ders vermek için ders anlatmadıklarını düşünüyorum
- 58) Kadın öğretmenin hemcinslerini kayırdığını düşünüyorum
- 59) Erkek öğretmenin hemcinslerini kayırdığını düşünüyorum
- 60) Öğretmenin memleketlisini kayırdığını düşünüyorum
- 61) Okulda öğretmenlerin şiddete meyilli olduğunu düşünüyorum
- 62) Okulda aktivitelerin yetersiz olduğunu düşünüyorum
- 63) Okulda aktivitelerin kısıtlandığını düşünüyorum
- 64) Okulda düşünce özgürlüğünün olmadığını düşünüyorum

- 65) Öğrenci merkezli eğitim verilmediğini düşünüyorum
- 66) Öğretmenlerin öğrencileri kişisel ihtiyaçları için kullandığını düşünüyorum.
- 67) Spor kompleksinin yeterli olmadığını düşünüyorum
- 68) Okulda sanata yeterli ilgi gösterilmediğini düşünüyorum
- 69) Okulda belirli başlı spor faaliyetlerine ağırlık verildiğini düşünüyorum
- 70) Okulda sporcu öğrencilerin kayırıldığını düşünüyorum
- 71) Okulda öğretmenin tuttuğu takıma göre öğrenci ayırdığını düşünüyorum
- 72) Okulda dış görünüşe göre ayırım yapıldığını düşünüyorum
- 73) Çalışan öğrencilerin kayırıldığını düşünüyorum
- 74) Okulun yeterince temiz olmadığını düşünüyorum
- 75) Sınıflar arası materyal farkı olduğunu düşünüyorum
- 76) Bölgeler arası eğitim farkı olduğunu düşünüyorum
- 77) Hocalarımın akademik başarısının olmadığını düşünüyorum
- 78) Verilen eğitimin adil olmadığını düşünüyorum
- 79) Okul idaresinin adil olmadığını düşünüyorum
- 80) Adalet kavramına inanmıyorum
- 81) Toplumsal normların eğitimde sosyal eşitsizliği etkilediğini düşünüyorum
- 82) Kültürün eğitimde toplumsal eşitliği olumlu etkilediğini düşünüyorum
- 83) Ailelerin gelir düzeyi ile çocukların eğitim imkânlarından yararlanma düzeyleri arasında ilişki olduğunu düşünüyorum
- 84) Toplumlarda statüler ve statülerin gerektirdiği rollerin eşitsizliğe sebep olduğunu düşünüyorum
- 85) Eğitim politikalarının farklılıkları gidermek yerine daha da pekiştirmekte olduğunu düşünüyorum
- 86) Özel etüt merkezlerinin eşitsizliği pekiştirdiğini düşünüyorum
- 87) Eğitimde sosyal eşitsizlik olduğunu düşünmüyorum
- 88) Modern toplumlarda eğitimde fırsat eşitsizliğini arttıran okul sistemleri olduğunu düşünüyorum
- 89) Öğretmen-öğrenci etkileşiminin sosyoekonomik özelliklerden etkilendiğini düşünüyorum
- 90) Sosyal eşitsizlik konusunda bilgi sahibi olduğumu düşünüyorum

EK-1

ÖĞRENCİ SOSYAL EŞİTSİZLİK ALGISI ÖLÇEĞİ

Açıklama: Bu ölçek öğretim sürecinde sosyal eşitsizlik algısını ölçmeye yöneliktir. Lütfen soruları tam olarak okuduktan sonra kendinize en uygun olan cevabı işaretleyiniz.

CİNSİYETİNİZ: KADIN ( ) ERKEK ( )
( ) 18-20 ( ) 21-25 ( )

YAŞINIZ: 15-17

M A D D E L E R	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum
1.Öğretmenlerin başarılı sınıflara/şubelere farklı davrandığını düşünüyorum.					
2.Öğretmenlerin cinsiyet ayrımı yaptığını düşünüyorum.					
3.Okulda öğrenciler arasında ayırım yapıldığını düşünüyorum.					
4.Öğretmenlerin öğrenciye sosyoekonomik durumuna göre davrandığını düşünüyorum.					
5.Öğretmenlerin öğrenciye velisinin mesleğine göre davrandığını düşünüyorum.					
6.Okul yönetiminin ideolojik ayırım yaptığını düşünüyorum.					
7.Okulda engelli öğrencilerin fiziksel/psikolojik ihtiyaçlarının göz ardı edildiğini düşünüyorum.					
8.Okul kurallarının herkese eşit uygulanmadığını düşünüyorum.					
9.Okul içi sorumlulukların eşit dağıtılmadığını düşünüyorum.					
10.Öğretmenlerin akademik düzeyleri okul türüne göre değiştiğini düşünüyorum.					
11.Eğitimin öğrenci merkezli olmadığını düşünüyorum.					
12.Üst kademeye geçiş sınavlarının adil olmadığını düşünüyorum.					
13.Müfredatın dayatma olduğunu düşünüyorum.					
14.Öğrenciye ders seçme hakkının verilmediğini düşünüyorum.					
15.Bütün okullar eşit standartta olmadığını düşünüyorum.					

16.Bütün okullar aynı donanımına sahip olmadığını düşünüyorum.					
17.Bütün okullarda eğitimin aynı standartta verilmediğini düşünüyorum.					
18.Devletin özel okullara izin vermemesi gerektiğini düşünüyorum.					
19. <i>Eğitimde fırsat eşitsizliği olduğunu düşünüyorum.</i>	Ters puanlanacak madde.				
20.Sistem değişikliklerinin fırsat eşitsizliğini arttırdığını düşünüyorum.					
21.Fırsat eşitsizliğinin giderilemeyeceğini düşünüyorum.					

ÖĞRENCİ TEPKİSELLİK ÖLÇEĞİ

ÇALIŞMA GRUBU

Esra ÖRTÜCÜ

Sabri SARI

Büşra ERDOĞAN

Őekip Emre AKILLI

Durmuş KAHRAMAN

Gökhan ALDIRMAZ

Özet

Bu çalışmada öğrencilerin eğitim ve öğretime ilişkin tepki türlerini ortaya koyabilecek bir ölçek geliştirme çalışılması ele alınmıştır. Ölçek geliştirme çalışmasına sosyal tepkisellik konusunda kapsamlı bir literatür taraması ile başlanmıştır. Elde edilen literatür bulgularına dayalı olarak 70 soruluk bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundaki sorular üzerinde yapılan beyin fırtınası yardımı ile 25 maddelik bir taslak ölçek elde edilmiştir. Taslak ölçek 3 adet uzman görüşüne sunulmuş ve gerekli düzeltmeden geçirilmiş ve 24 maddelik bir uygulama ölçeği elde edilmiştir. Uygulama ölçeği eğitim fakültesi 3.sınıfta öğrenimine devam etmekte olan 128 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programına yüklenilerek güvenilirlik ve geçerlik analizlerine tabi tutulmuştur. 24 maddeli ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,85 bulunmuştur.

Anahtar sözcükler; eğitim-öğretim, öğrenci, tepkisel davranışlar

STUDENT REACTIVITY SCALE

Abstract

This study addresses the development of a scale that can reveal the types of reactions of students to education and training. The scale development study was initiated with a comprehensive literature review on social reactivity. An item pool of 70 questions was created based on the literature findings. A 25-item draft scale was obtained with the help of brainstorming on the questions in the item pool. The draft scale was submitted to 3 expert opinions and subjected to necessary corrections, and a 24-item application scale was obtained. The application scale was applied to 128 students who were continuing their education in the 3rd year of the faculty of education. The obtained data were loaded into the SPSS program and subjected to reliability and validity analyses. The Cronbach Alpha reliability coefficient of the 24-item scale was found to be 0.85. Keywords; education-training, student, reactive behaviors

Key words: education-training, student, reactive behaviors

GİRİŞ

Eğitim; bireyde istendik ynde davranış değiştirme srecidir. Bu sre doğumla başlayıp yaşam boyu devam eder. Okullarda verilen eğitim bireysel ve grup yaşantılarını beraberinde getirir. Okul yaşantıları öğrencinin sosyalleşmesi ve toplumun sağlıklı bir yesi olmasında oldukça önemlidir.

Bireyler sosyal yaşamlarında farklı uyarıcılarla karşı farklı tepkiler verebilirler. Her bireyin kendi benliğine uyan bir tepkiselliği bulunur. Öğrenciler de öğrenim hayatları boyunca eğitim- ğretim süreçlerinde farklı durumlarla karşılaşır. Bu durumlar heyecan, sevinç, üzüntü, mutluluk gibi duyguları da ortaya çıkarır. Farklı tepkiler, farklı ğrenci tiplerini işaret etse de eğitim ve ğretim ortamında tepkisellik pek çok sebebin farklı sonucu da olabilir.

Öğrenci yaşamında yanlış tepkilerin faturası ağır olabilir. Fakat bununla birlikte, doğru bir tepkisellik onlardaki özerklik ve sorumluluk duygusunu da geliştirebilir. Eğitim ve ğretim çalışmalarında davranışsal, duygusal ve bilişsel katılım düzeylerinin arttırabilir.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, eğitim ve ğretim sürecinde öğrencilerin onaylamadıkları iş ve süreçlere ilişkin koydukları tepki türlerini belirleyecek bir ölçek geliştirilmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Çalışma betimsel araştırma niteliğindedir. Betimleme sürecinde öğrencilere yönelik ‘‘Sosyal Tepkisellik leği’’ geliştirilmeye çalışılmış, ölçeğin güvenirlik ve geçerlik analizleri yapılmıştır. Çalışma grubu eğitim fakültesindeki 128 lisans öğrencisinden oluşturulmuştur. Veriler, araştırma kapsamında geliştirilen Sosyal Tepkisellik Uygulama leği yardımı ile toplanmıştır. Sosyal Tepkisellik leğinin geliştirilmesine başlanılmadan önce konu ile ilgili literatür taranmıştır. Sosyal Tepkisellik leğine ilişkin kuramsal temel erevesi dikkate alınarak öğrencilerin eğitim ve ğretim süreçlerindeki Sosyal Tepkiselliklerini açığa çıkaracak maddeler oluşturulmuştur. Bu maddeler arasında beyin fırtınası yoluyla seçilen 25 maddelik bir taslak. Ölçek oluşturulmuştur. Taslak ölçeğin nitelikçe yeterli olup olmadığının belirlenmesinde uzman görüşleri alınmıştır. Ölçek maddeleri uzmanların görüşleri doğrultusunda tekrar düzenlenmiştir. Sosyal Tepkisellik leğinde yer alan ifadeleri belirlenen özellikleri ne derecede ölçtüğünün belirlenebilmesi amacıyla yapı geçerliği testi yapılmıştır.

Bu aşamada yapılan işlemler;

- a) Cronbach Alpha Güvenirlik Analizi
- b) Madde toplam korelasyonlarını kullanarak test maddelerinin güvenirligi
- c) Açımlayıcı Faktör Analizi olmuştur.

Veriler SPSS paket programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin test edilmesinde ise 0,05 anlam düzeyi alınmıştır.

PARAMETRİK BULGULAR

Güvenirlik Analizi ile İlgili Bulgular:

Sosyal tepkisellik ölçeği 128 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Uygulama ölçeğinde elde edilen sonuçlar SPSS paket programına yüklenmiştir. Alpha güvenirlik testine bakılmıştır. Bu süreçte elenen maddeler nedeniyle Sosyal Tepkisellik Ölçeğindeki madde sayısı 24'e düşürülmüştür. Alpha güvenirlik analizi sonuçları ise ,853 olarak elde edilmiştir.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,853	24

Faktör Analizi ile İlgili Bulgular:

Verilerin faktör analizine uygunluğu ile ilgili KMO ve Bartlett Testi yardımı ile belirlenmiştir. KMO Testi sonucu ,795 ve Bartlett testinin sonucu da anlamlı olarak bulunmuştur. Başka bir ifadeyle bu sonuçlar Sosyal Tepkisellik Ölçeğinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. İstatistiksel olarak KMO değerlerinin 0,60'ın üzerinde olması, kabul edilebilir değerleri içermektedir.

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,795
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1126,027
	df	276
	Sig.	,000

Ölçeğin Faktör Yapısına İlişkin Bulgular:

Faktör analizi sonuçları “Öğrenci Tepkisellik Ölçeği”nin öz değeri 1’den yüksek altı faktörlü bir yapıdan oluştuğunu göstermiştir. Bu yapıda açıklanan varyans düzeyi de 60,321 olarak bulunmuştur.

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	6,260	26,082	26,082	6,260	26,082	26,082	4,145	17,272	17,272
2	2,303	9,596	35,677	2,303	9,596	35,677	2,577	10,737	28,009
3	2,071	8,630	44,307	2,071	8,630	44,307	2,109	8,789	36,798
4	1,330	5,541	49,849	1,330	5,541	49,849	1,986	8,276	45,074
5	1,278	5,327	55,175	1,278	5,327	55,175	1,946	8,106	53,180
6	1,235	5,146	60,321	1,235	5,146	60,321	1,714	7,141	60,321
7	,968	4,032	64,354						
8	,938	3,910	68,264						
9	,901	3,753	72,017						
10	,771	3,211	75,228						
11	,717	2,987	78,215						
12	,651	2,712	80,928						
13	,602	2,509	83,436						
14	,561	2,336	85,773						
15	,523	2,181	87,954						
16	,474	1,974	89,928						
17	,418	1,742	91,670						
18	,395	1,647	93,317						
19	,361	1,503	94,820						
20	,332	1,383	96,203						
21	,280	1,166	97,368						
22	,275	1,144	98,513						
23	,208	,868	99,380						
24	,149	,620	100,000						

Ölçeğin Faktörel Dağılımı:

24 Maddeli “Sosyal Tepkisellik Ölçeğinin madde yükleri ve maddelerin faktörlere göre dağılımı aşağıda verilmiştir.

Rotated Component Matrix^a

	Component					
	1	2	3	4	5	6
mad8	,751					
mad9	,737					
mad7	,686					
mad12	,676					
mad10	,656					
mad11	,646					
mad1	,602					
mad19		,731				
mad13		,698				
mad18		,685				
mad5						
mad3			,827			
mad6			,630			
mad4			,623			
mad22				,651		
mad20				,627		
mad21				,550		
mad16				,521		
mad17					,789	
mad23					,707	
mad14					,652	
mad24						,782
mad2						,594
mad15						,520

Faktör 1 Genel Tepki Boyutu

- Mad1 Öğretmen sürekli aynı öğrenciye söz hakkı verirse tepkimi gösteririm
Mad7 Hak ettiğim notu alamadığımda itiraz ederim.
Mad8 Öğretmenin hatalarını kendilerine söylerim.
Mad9 Etiketleme yapan öğretmene rahatsızlığımı söyleyebilirim.
Mad10 Öğretmediği konuları sınavda soran öğretmene tepkimi gösteririm.
Mad11 Gereğinden fazla ödeve tepki gösteririm.
Mad12 Öğrencinin kişiliğini yok sayan öğretmene tepkimi gösteririm.

Faktör 2 Bilişsel Tepki Boyutu

- Mad13 Haksızlığa uğradığımı düşündüğümde hakkımı savunurum.
Mad18 Fikirlerimi yok sayan öğretmenin sorularına cevap vermek istemem.
Mad19 Sıkıldığım derste beden diliyle tepki gösteririm.

Faktör 3 Sözel Tepki Boyutu

- Mad3 Derste telefonla konuşan öğretmeni ikaz ederim.
Mad4 Derse geç gelen öğretmene geç kaldığımı söylerim.
Mad6 Temizlik ile ilgili sorunları ilgililere bildiririm.

Faktör 4 Karşı Koyucu Tepki Boyutu

- Mad16 Not ile tehdit ile eden öğretmene boyun eğmek istemem.
Mad20 Öğretim tarzı iyi olmayan öğretmeni dersinde uyarırım.
Mad21 Devamsızlık durumu en güzel tepkidir.
Mad22 Sevmediğim öğretmenin dersine zorla gelirim.

Faktör 5 Sabotajcı Tepki Boyutu

- Mad14 Öğretmen derste argo kullansa bile umursamam.
Mad17 Öğretmenleri zor durumda bırakacak sorular sorarım.
Mad23 Öğretmeni sevmiyorsam dersini sabote edebilirim.

Faktör 6 Akışı Koruyucu Tepki Boyutu

- Mad2 Ders akışını bozanı uyarırım.
Mad15 Aşırı kuralcı öğretmenin kurallarına uymak istemem.
Mad24 Sınıfta kavga çıkarsa ayırmaya çalışırım.

SONUÇ

Öğrenci Tepkisellik Ölçeğinin Cronbach Alpa Güvenirlik katsayısı ,853 olarak bulunmuştur. Açımlayıcı Faktör Analizi sonuçlarına göre ölçeğin öz değeri 1'den yüksek altı faktörlü bir yapıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu yapıda açıklanan varyans düzeyi 60,321'dir. Maddelerin faktör yükleri ise ,520 ile ,827 arasında değişmektedir. Faktör isimlendirmesinde her bir faktörde bulunan maddelerin ifade ettiği özellikler olabildiğince dikkate alınmıştır. Ölçeğin öğrenci tepkilerini belirlemede kullanılabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. Ü. (2003). Etkili öğrenme ve öğretme. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akın, G. (2002). Ortaöğretim kurumlarında öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları disiplin sorunları ve baş etme yolları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi.
- Boyacı, A. (2015) Eğitimle İlgili Temel Kavramlar, Ankara. Nobel Yayınları.
- Demirel, Ö., (1999). Öğretme Sanatı. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Duman, A. (2003). Bazı Eğitim Bilimi Kavramlarına İlişkin Genel Bir Değerlendirme. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. (10), 7-8.
- Erdem, A. R. (2015). Etkili ve Verimli Eğitim. Ankara Anı Yayıncılık
- Erol, O., Özaydın, B., Koç, M. (2010). Sınıf Yönetiminde Karşılaşılan Olaylar, Öğretmen Tepkileri ve Öğrenciler Üzerindeki Etkileri: Unutulmayan Sınıf Anılarının Analizi Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi 2010, Cilt 16, Sayı 1, ss: 25-47
- <https://www.fenbilim.net/2017/10/olumsuz-ogretmen-davranslar.html>
- <https://www.fikir.gen.tr/davranisin-olusum-sureci-uyarici-ve-tepki-nedir-u-t-formulu-nedir/>
- Karamustafaoğlu, O. ve Akdeniz, A. R., (2002). Fizik Öğretmen Adaylarının Kazanmaları Beklenen Davranışları Uygulama Okullarında Yansıtılabilir Olanakları. V.UFBMEK Bildiri Kitabı, ODTÜ.
- Keskinlik, K. (Ed.). (2016). Eğitim Bilimine Giriş Ankara. Pegem Yayınları.
- Sands, D., Özçelik, A. ve Gardner, B., (1996). Okullardaki Çalışmalar (Ortaöğretim). Ankara: YÖK/ Dünya Bankası. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Deneme Basımı.

EKLER

EK-1

MADDE HAVUZU

- 1-Öğrermen sürekli aynı öğrenciye söz hakkı verirse tepki gösteririm.
- 2-Dinlemek istemediğim ders için bahaneler üretirim.
- 3-Girmek istemediğim derse geç giderim.
- 4-Sevdiğim derse çalışarak giderim.
- 5-Bana yakın olan derste fikir üretmeye çalışırım.
- 6-Beğenmediğim hoca tavrına karşı derste uyurum.
- 7-Öğretmenimle iş birliği içinde herkesi tatmin edici sonuç üretmeye çalışırım.
- 8-Beğenmediğim hocalara lakap takarım.
- 9-Anlaşamadığım arkadaşlarımın mesajlarına cevap vermem.
- 10-‘Dersi dinlemek istemeyen çıksın’ diyen öğretmenin dersinden çıkarım
- 11-Öğretmeni sabote etmek için anlamsız sesler çıkartırım.
- 12-Haz almadığım öğretmenlerin hoşlanmadığı davranışlar sergilerim.
- 13-Haz almadığım öğretmenlerin beğenmediğim davranışlarını üst dönemlerden öğrenirim.
- 14-Sevmediğim öğretmene karşı arkadaşlarımın arasında örgütlenme sağlarım.
- 15-Öğrencinin kişiliğini yok sayan öğretmene tepkimi koyabilirim.
- 16- Problem için kurumumu suçlarım.
- 17-Sınıfta araç-gereç bozulursa bunu bildiririm.
- 18-Oturma planından rahatsızsam fikrimi dile getiririm.
- 19-Öğretmen derste argo bile kullanıyorsa umursamam.
- 20-Öğretmen derste argo kullanıyorsa rahatsızlığımı dile getiririm.
- 21-Öğretmen derste telefonla konuşursa rahatsız olurum ve bunu bildiririm.
- 22-Öğretmen derse geç kalırsa idareye şikayet ederim.
- 23-Sevmediğim öğretmenin dersine zorla gelirim.
- 24-Öğretmenle anlaşamıyorsa dersini sabote ederim.
- 25-Öğretmen sınav notumu eksik verirse bunun peşine düşerim.
- 26-Öğrermen haksız yere arkadaşıma kızılıyorsa onu savunurum.
- 27-Dersi anlatamayan hocanın dersinde uyurum.
- 28-Ders verimli geçmiyorsa uyurum.
- 29-Öğretmenin gereksiz yere kitap aldığını düşünüyorsa kitabı alamam.
- 30-Öğretmen dersi uzatıyorsa dinlemem.
- 31-Sınıfta öğretmen inanç empoze ediyorsa karşı çıkarım.
- 32-Sınıfta siyaset yapılıyorsa tartışırım.

- 33-Irk ayrımı yapan öğretmeni uyarırım.
- 34-Öğretmenin ders anlatımını beğenmediysem onu eleştiririm.
- 35-Ders akışını bozan arkadaşlarım olursa uyarırım.
- 36-Yoğun ve gereksiz gördüğüm derslere gitmem.
- 37-Öğretmen sürekli aynı öğrenciye söz hakkı verirse tepkimi gösteririm.
- 38-Kırıcı ve hakaret edici öğretmenim olursa susarım.
- 39-Ders akışını bozan arkadaşımı uyarırım.
- 40-Öğretmenim bir arkadaşına haksızlık yaptığında onu savunurum.
- 41-Derste telefonla konuşan öğretmene tepkimi gösteririm.
- 42-Sınıf içerisinde kargaşa meydana gelirse ayırırım.
- 43-Öğretmen derse geç geldiğinde tepkimi gösteririm.
- 44-Beni görmezden gelen hocanın bir sonraki sorusuna cevap vermem.
- 45-Sınıftaki sorunların çözümüne katkı sağlarım.
- 46-Tuvaletlerde peçete yada sabun olmazsa hizmetlilere söylerim.
- 47-Temizlikle ilgili sorunları ilgililere bildiririm.
- 48-Okul hizmetlerinde aksayan bir yer olursa görevlilere söylemekten çekinmem.
- 49-Hakettiğim notu alamadığımda itiraz ederim.
- 50-Hocanın istemediği bir davranışı kabullenmem.
- 51-Öğretmenlerin hatalarını kendilerine söylerim.
- 52-Sevmediğim hocanın karşısında ses çıkarabilirim.
- 53-Etiketleme yapan öğretmenlere rahatsızlığımı söyleyebilirim.
- 54-Öğretmen tarafından haksızlığa uğradığımda bir sonraki görevimi yapmam.
- 55-Öğretmediği konuları sınavda soran öğretmene tepkimi gösteririm.
- 56-Yaptığım bir ödevde hak etmediğim puan alırsam hoca ile iletişime geçerim.
- 57-Beni azarlayan hocanın dersine gitmem.
- 58-Beni azarlayan hocanın dersinde telefonla oynarım.
- 59-Gereğinden fazla ödevde tepki gösteririm.
- 60-Öğrencinin kişiliğini yok sayan öğretmene tepki gösteririm.
- 61-Haksızlığa uğradığımı düşündüğümde hakkımı savunurum.
- 62-Beni azarlayan hocanın dersinde kendimi savunmak için söz hakkı alırım.
- 63-Beklemediğim notu aldığımda itiraz ederim.
- 64-Öğretmen derste argo kullansa bile umursamam.
- 65-Aşırı kuralcı öğretmenin kurallarına uymak istemem.
- 66-Not ile tehdit eden öğretmene boyun eğmek istemem.
- 67-Grup ödevlerinde grupta gerekli görevi yapmayan arkadaşımı uyarırım.
- 68-Okulda bir eksiklik gördüğümde idareye bildiririm.

- 69-Öğrenci tuvaletleri temiz olmazsa görevliyi uyarırım.
- 70-Öğretmenleri zor durumda bırakacak sorular sorarım.
- 71-Beni yok sayan öğretmenin sorularına cevap vermek istemem.
- 72-Sıkıldığım derste beden dili ile tepki gösteririm.
- 73-Öğretim tarzı iyi olmayan öğretmenin dersinde uyurum.
- 74-Zor ödevlerde hocayla ödevi basite indirgemesi için konuşurum.
- 75-Beni azarlayan hocanın dersine az sıklıkla giderim.
- 76-Derste beni rahatsız eden arkadaşımı uyarırım.
- 77-Öğrenciyle alaycı konuşan öğretmene karşı zor durumda kalıcı sorular sorarım.
- 78-Devamsızlık durumu en güzel tepkidir.
- 79-Sevmediğim öğretmenin dersine zorla gelirim.
- 80-Öğretmeni sevmiyorsam dersini sabote edebilirim.
- 81-Sıkıldığım derste öğretmene ara vermesini söylerim.
- 82-Sıkıldığım derste öğretmenin dersi bitirmesi için toparlandığımı gösteririm.
- 83-Beğendiğim dersler için çaba gösteririm.
- 84-Sınıfta kavga çıkarsa ayırmaya çalışırım.
- 85-Öğretmenin verdiği görevin olduğundan daha zor olduğunu kanıtlamaya çalışırım.
- 86-Öğretmenimle fikir alışverişi yaparak sorunun çözümüne katkı sağlarım.
- 87-Aldığım nota itiraz etmem.
- 88-Sorunların yoluna girmesini beklerim.
- 89-Beğenmediğim noktalarda iyimser bir şekilde daha iyi zamanların gelmesini beklerim.
- 90-Öğretmenle tartışmaları kazanmaya çalışırım.

EK-2
ÖĞRENCİ TEPKİSELLİK ÖLÇEĞİ

Açıklama: Bu ölçek öğrenci tepkisellik düzeyini ölçmeye yönelik hazırlanmıştır. Lütfen soruları tam olarak okuduktan sonra kendinize en uygun olan cevabı (x) işareti ile işaretleyiniz.

FAKTÖR 1: GENEL TEPKİ BOYUTU					
KATILIM DÜZEYİ					
1. Haksızlığa uğradığımı düşündüğümde hakkımı savunurum.	1	2	3	4	5
2. Hak ettiğim notu alamadığımda itiraz ederim.	1	2	3	4	5
3. Öğretmenlerin hatalarını kendilerine söyleyebilirim.	1	2	3	4	5
4. Etiketleme yapan öğretmene rahatsızlığımı söyleyebilirim.	1	2	3	4	5
5. Öğretmediği konuları sınavda soran öğretmene tepkimi gösteririm.	1	2	3	4	5
6. Gereğinden fazla ödeve tepki gösteririm.	1	2	3	4	5
7. Öğrencinin kişiliğini yok sayan öğretmene tepkimi gösteririm.	1	2	3	4	5
FAKTÖR 2: BİLİŞSEL TEPKİ BOYUTU					
1. Öğretmen sürekli aynı öğrenciye söz hakkı verirse tepkim gösteririm.	1	2	3	4	5
2. Fikirlerimi yok sayan öğretmenin sorularına cevap vermek istemem.	1	2	3	4	5
3. Sıkıldığımı derste beden diliyle ifade ederim.	1	2	3	4	5
FAKTÖR 3: SÖZEL TEPKİ BOYUTU					
1. Derste telefonla konuşan öğretmene tepkimi gösteririm.	1	2	3	4	5
2. Öğretmen derse geç geldiğinde tepkimi gösteririm.	1	2	3	4	5
3. Temizlik ile ilgili sorunları ilgililere bildiririm.	1	2	3	4	5
FAKTÖR 4: KARŞI KOYUCU TEPKİ BOYUTU					
1. Not ile tehdit ile eden öğretmene boyun eğmek istemem.	1	2	3	4	5
2. Öğretim tarzı iyi olmayan öğretmenin dersinde uyarırım.	1	2	3	4	5
3. Devamsızlık durumu en güzel tepkidir.	1	2	3	4	5
4. Sevmediğim öğretmenin dersine zorla gelirim.	1	2	3	4	5
FAKTÖR 5: SABOTAJCI TEPKİ BOYUTU					
1. Öğretmen derste argo kullansa bile umursamam.	1	2	3	4	5
2. Öğretmenleri zor durumda bırakacak sorular sorarım.	1	2	3	4	5
3. Öğretmeni sevmiyorsam dersini sabote edebilirim.	1	2	3	4	5
FAKTÖR 6: KORUYUCU TEPKİ BOYUTU					
1. Ders akışını bozan arkadaşımı uyarırım.	1	2	3	4	5
2. Aşırı kuralcı öğretmenin kurallarına uymak istemem.	1	2	3	4	5
3. Sınıfta kavga çıkarsa ayırmaya çalışırım.	1	2	3	4	5

ÖĞRETMEN ELEŞTİRİYE AÇIKLIK ÖLÇEĞİ

ÇALIŞMA GRUBU

Eda BOZAN

Esra ÇAPAN

Kadiriye TAŞDEMİR

Naime DEMİRHAN

Rüveyda BEBEK

Saadet ERBENZER

Özet

Bu çalışmada “Öğretmenlerin Eleştiriye Açıklığı” konusunda bir ölçek geliştirmeye çalışılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmasına başlamadan önce eleştiriye açıklık konusunda kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen literatür bulgularına dayalı olarak 100 soruluk bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundaki sorular üzerinde yapılan beyin fırtınası yardımı ile 23 maddelik bir taslak ölçek elde edilmiştir. Taslak ölçek 5 adet uzman görüşüne sunulularak gerekli düzeltmeden geçirilmiş ve 21 maddelik uygulama ölçeği elde edilmiştir. Uygulama ölçeği Sosyal Bilimler Lisesi 10 ve 11. sınıf öğrenimine devam etmekte olan 143 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programına yüklenilerek güvenilirlik ve faktör analizine tabi tutulmuştur. Ölçekteki faktör yüklerinin tespiti için açımlayıcı faktör analizi, “Principal Components Analysis (Temel Bileşenler Analizi)” Varimax döndürme tekniği kullanılmıştır. Faktör özdeğeri 1, faktör yükü en az ,50 olarak alt sınır alınmıştır. Üç boyutlu faktör yapısında faktör yükü düşük olan bir madde ölçekten çıkartılmış ve analizlere 20 madde ile devam edilmiştir. 20 maddeli ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,954 bulunmuştur. Faktör analizi sonuçları ölçek yapısının 2 adet alt Boyuttan oluştuğunu ortaya koymuştur. Alt boyutlara Sosyallik ve Saygı boyutu isimleri verilmiştir. Alt boyutların faktör yükleri 37,470 ile 59,227 arasında değişmektedir.

Anahtar Sözcükler: öğretmen, eleştiri, açıklık

TEACHER OPENNESS TO CRITICISM SCALE

Abstract

In this study, an attempt was made to develop a scale on Teachers' Openness to Criticism. Before starting the scale development study, a comprehensive literature review was conducted on openness to criticism. An item pool of 100 questions was created based on the literature findings obtained. A 23-item draft scale was obtained with the help of brainstorming on the questions in the item pool. The draft scale was submitted to 5 experts' opinions and subjected to necessary corrections, and a 21-item implementation scale was obtained. The implementation scale was applied to 143 students studying in the 10th and 11th grades of the Social Sciences High School. The obtained data were loaded into the SPSS program and subjected to reliability and factor analysis. Exploratory factor analysis, “Principal Components Analysis” Varimax rotation technique was used to determine the factor loadings in the scale. The factor eigenvalue was taken as 1 and the factor loading was taken as at least .50 as the lower limit. An item with a low factor loading in the three-dimensional factor structure was removed from the scale and the analyses were continued with 20 items. Cronbach

Alpha reliability coefficient of the 20-item scale was found to be 0.954. Factor analysis results revealed that the scale structure consisted of 2 sub-dimensions. The sub-dimensions were named as Sociability and Respect dimensions. The factor loadings of the sub-dimensions varied between 37.470 and 59.227.

Keywords: teacher, criticism, openness

GİRİŞ

Eleştiri, insanoğlunun var olduğu gündən beri bulunmakta ve insanın hayatının önemli ölçüde etkilemektedir. Bu kavram, bilgi çağında daha da önemli bir hale gelmiş ve hayatın birçok alanına yayılmıştır.

Eleştiri, Türk dil kurumu sözlüklerinde bir insanı, bir konuyu, bir yapıtı, doğru ve yanlış yönlerini bulup göstermek amacıyla inceleme işi olarak tanımlanmıştır. Eleştiri deyince aklımıza sürekli yapılan şeyler üzerinde yürüttüğümüz olumsuz, savunulan görüşün zıttı fikirler gelir. Oysaki eleştiri tam olarak bu değildir. Eleştiri bir konu hakkında olumlu ve olumsuz düşüncelerinizi beyan etmektir. Bir konu hakkında yorum yapmak, konuyu geliştirip bu konu hakkında yeni bilgiler sağlayıp başka bir yöne çekmektir ve aynı zamanda yargılamaya varmaktan kaçınan bir geri bildirimdir.

Eleştiriye açıklık, kendini gerçekleştirme göstergeleri arasında yer alan olumlu bir özelliktir.

Eleştirinin amacı ve üslubu sade, her insanın anlayabileceği nitelikte olmalıdır. Her insanın okuduğunda rahat kavrayabileceği tarzda olmalıdır. Ortaya konan eleştiri örnekleri amaca ve üsluba uygun olacak şekilde ortaya konulmalıdır. Eleştiride kullanılan üslup her kesime hitap ettiğinden kuralları aşmadan saygı çerçevesinde olmalıdır. Aksi durumda kargaşa yaşanabilir.

Eleştirinin üslubu olumlu ve olumsuz yapılan eleştiride benzer olmalıdır, yani uygun seviyede olmalıdır. Olumsuz yapılan eleştirilerde bazen üslup seviyesinin dışına kaçılabilir ve bu durum okuyanları rahatsız edecek derecelere varabilir. Bu sebepten ötürü eleştiri yapan eleştirmen bu noktalarda daha hassas bir şekilde davranmalıdır (Gülşen,1988).

Eleştirinin başka bir amacına değinecek olursak, eleştiri insanları belli bir noktaya odaklanmalarını sağlayarak çeşitli fikir üretmelerini sağlar. Sırf konuşmak için değil de bir olay, durum hakkında çeşitli görüşlerin ortaya çıkmasını sağlayarak, o durum için farklı bakış açılarını ortaya koyar. Eleştiri insanları bir bakıma olaylar üzerinde düşünmeye sevk eder. Böylelikle hem olumlu hem de olumsuz birçok fikir ortaya çıkar ve her kişi bir olay hakkında farklı bakış açılarını düşünmüş olur (Ersanlı,1988;Akt. Başkaya, 2018).

Eleştirinin doğuşu da amaçlarını destekler niteliktedir. Doğuşu insanların gereksinimlerinden ve bir olayı düşünme, sorgulama şekillerinden ortaya çıkmıştır. Buradan da görüldüğü üzere amacına uymaktadır. Eleştiri türleri de insanların düşünme şekillerinden ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bir olgunun üzerine yapılan olumlu ve olumsuz eleştiriler o olgunun gelişimini desteklemektedir. Yani eksiklerini, doğrularını göstermektedir. Buradan da görüleceği üzere eleştirinin amacı üzerine doğru bir şekilde gidilirse olaya

farklı bakış açısı kazandırılır ve olay daha gerçekçi bir şekilde ortaya konur (Başkaya,2018).

Eleştirinin en önemli bir amacı daha vardır: iyi ve güzel olan sanat yapıtlarının önemini ortaya çıkarmak, sanatı doğru ve gerçekten ayırmaktır. Eser yazan sanatçıları da daha iyi eserler yazmaları eleştiriye açık olmaları için yüreklendirmektir.

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacı eğitim kurumlarında öğretmenlerin eleştiriye açık olma düzeylerini ortaya koyabilecek bir ölçek geliştirmektir.

YÖNTEM

Öğretmenlerin Eleştiriye Açıklığı konusunda ölçek geliştirme çalışmasına başlamadan önce eleştiriye açıklık konusunda kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen literatür bulgularına dayalı olarak 100 soruluk bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundaki sorular üzerinde yapılan beyin fırtınası yardımı ile 23 maddelik bir taslak ölçek elde edilmiştir. Taslak ölçek 5 adet uzman görüşüne sunularak gerekli düzeltmeden geçirilmiş ve 21 maddelik uygulama ölçeği elde edilmiştir. Uygulama ölçeği Sosyal Bilimler Lisesi 10 ve 11. sınıf öğrenimine devam etmekte olan 143 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programına yüklenilerek güvenilirlik ve faktör analizine tabi tutulmuştur. Ölçekteki faktör yüklerinin tespiti için açımlayıcı faktör analizi, “Principal Components Analysis (Temel Bileşenler Analizi)” Varimax döndürme tekniği kullanılmıştır. Faktör özdeğeri 1, faktör yükü en az ,50 olarak alt sınır alınmıştır. Üç boyutlu faktör yapısında faktör yükü düşük olan bir madde ölçekten çıkartılmış ve analizlere 20 madde ile devam edilmiştir. 20 maddeli ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,954 bulunmuştur. Faktör analizi sonuçları ölçek yapısının 2 adet alt Boyuttan oluştuğunu ortaya koymuştur. Alt boyutlara Sosyallik ve Saygı boyutu isimleri verilmiştir. Alt boyutların faktör yükleri 37,470 ile 59,227 arasında değişmektedir.

PARAMETRİK BULGULAR

Güvenilirlik Analizine İlişkin Bulgular:

Öğretmenlerin Eleştiriye Açıklık Ölçeğinin güvenilirliği belirlemek amacıyla Cranbach Alpha iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. 143 kişiden elde edilen veriler üzerinde yapılan analizlere göre, ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 19 madde üzerinden Alfa (α)= ,950 bulunmuştur.

Tablo 1: Güvenirlik Analizi Sonuçları

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,954	,954	20

Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular:

Ölçeğin ilk uygulamadan elde edilen verilerinin faktör analizi için uygun olup olmadığı Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett Sphericity testi ile incelenmiştir. KMO değeri .931 olarak bulunmuş, Barlett Sphericity testinin anlamlı olduğu [$\chi^2= 1751,789$ $df=210$ $p<.001$] saptanmıştır. Buna göre verilerin Faktör Analizine uygun olduğu kanıtlanmıştır (Bkz.Kalaycı, 2014). Bu analizlere ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2: KMO ve Bartlett Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,938
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1890,060
	df	190
	Sig.	,000

143 öğrencinin verdiği cevaplar üzerinde yapılan açımlayıcı faktör analizinde, faktör yüklerinin belirlenmesi “Principal Components Analysis (Temel Bileşenler Analizi)” Varimax döndürme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Analizde, her bir faktörün öz değerinin en az 1 olması ve her bir faktördeki maddelerin faktör yüklerinin en az .50 değerine sahip olması ilkesi dikkate alınmıştır.19 maddeye düşürülen ölçek yapısında özdeğer istatistiği (Eigenvalues) 1’den büyük olan iki faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu yapıda açıklanan varyans düzeyi yüzde 59,227 olarak bulunmuştur. Özdeğer istatistiğine bağlı olarak oluşan faktör sayısı ve açıklanan varyans yüzdesi aşağıda görülmektedir.

Tablo 3: Ölçeğin Faktör Yapısı ve Açıklanan Varyans Düzeyi

Comp.	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	10,804	54,021	54,021	10,804	54,021	54,021	7,494	37,470	37,470
2	1,041	5,206	59,227	1,041	5,206	59,227	4,351	21,757	59,227
3	,911	4,554	63,781						
4	,821	4,107	67,889						
5	,708	3,539	71,428						
6	,667	3,333	74,761						
7	,618	3,089	77,850						
8	,579	2,896	80,746						
9	,551	2,754	83,500						
10	,464	2,318	85,818						
11	,411	2,054	87,872						
12	,390	1,950	89,823						
13	,387	1,933	91,755						
14	,342	1,710	93,466						
15	,274	1,371	94,837						
16	,261	1,304	96,140						
17	,236	1,181	97,321						
18	,220	1,098	98,419						
19	,167	,836	99,255						
20	,149	,745	100,000						

AFA Sonucunda Faktörlerde Toplanan Maddelerin Yük Değerleri

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda 19 maddeli ölçeğin 2 faktörde toplanan maddelerin faktör yük değerleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4: Maddelerin Faktörel Dağılımı

	Component	
	1	2
madde12	,743	
madde16	,734	
madde13	,722	
madde9	,698	
madde11	,697	
madde17	,680	
madde18	,675	
madde21	,663	
madde10	,655	,513
madde20	,642	
madde4	,642	
madde15	,620	
madde3	,617	
Madde_14	,594	
madde5	,584	
madde2	,568	
Madde_7		,852
madde6		,794
madde8		,637
madde1	,507	,586

SONUÇ

Bu çalışmada öğretmenlerin eleştiriye açık olup olmadığını tespit etmek amacıyla bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Öncelikle eleştiriye açıklık literatürde taranmış ve bu teorik temele uygun bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan havuzdan ilgili boyutu ölçtüğü düşünülen 23 madde hazırlanarak uzman görüşü almak üzere “Öğretmen Eleştiriye Açıklık Ölçeği” adında bir taslak ölçek hazırlanmıştır. Uzman görüşleri sonrasında taslaktaki 2 madde atılmış 21 madde ile ölçeğin güvenilirlik çalışması ve faktör analizi için 143 öğrenciden veri toplanmıştır. SPSS 22.00 paket programına girilen veriler üzerinden güvenilirliği düşüren madde çıkarımı olmadığı için madde çıkarımına gidilmemiştir. Veriler üzerinden faktör analizine uygun olmayan 19. madde (Aykırı öğrencilere karşı toleranslı davranırlar.) ölçekten çıkarılmıştır. Tüm bu süreç içerisinde yapılan analizler sonrasında ölçeğin güvenilirlik değerinin Alfa (α)=.954 olduğu, yani yüksek bir güvenilirlikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca 19 maddelik ölçeğin iki faktör altında toplandığı yapıda açıklanan varyansın %59,227 olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin madde faktör yüklerinin ,568 ve 852 arasında değiştiği görülmüştür. Buna göre ölçeğin Öğretmenlerin Eleştiriye Açıklık düzeyini ortaya koymada güvenilir ve geçerli bir ölçek olacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Atalay, Y.(2006). *Felsefi Açıdan Toleros Ve Hoşgörü*(Yüksek Lisans Tezi) Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta
- Başkaya, S.(2018). *Lise Öğrencilerinin Eleştiriyeye Açık Olma Ve Affetme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*(Yüksek Lisans Tezi) On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Bökeoğlu, D,Yılmaz, A . (2005). Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünmeye Yönelik Tutumları İle Araştırma Kaygıları Arasındaki İlişki. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 41 (41), 47-67.
- Bresnehan, R. Ve Eraslan, Y.(2002), Öz-Eleştiri Ve Mutluluk,25-28.
- Duba, A. Ve Yelken, E.(2010), Eleştiride Üslup Üzerine Bir İnceleme.56,(152).
- Ekşi, H., Ismuk, E. Ve Parlak, S. (2015). Okul Psikolojik Danışmalarında İş Doyumunun Yordayıcısı Olarak Psikolojik Danışma Özyeterliği Ve Dinleme Becerileri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(2), 84-103.
- Erkoç, Rabia (2017) *Özeleştirisinin Öznel İyi Oluş Üzerindeki Etkisinin Aracı Değişkenleri Olarak Farkındalık ve Öz-Duyarlılık*, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi
- Ersanlı, B.(1991). *Lise Öğrencilerinin Eleştiriyeye Açık Olma Ve Affetme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*(Yüksek Lisans Tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Filizok, Rıza.(2013). Eleştiri Kuramları. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir. 25, (22)
- Foucault, M. (1996), "What is Critique?," trans. by. Kevin Paul Geiman, What is What is Enlightenment?: Eighteenth-Century Answers and Twentieth-Century Questions, ed. by James Schmidt, pp. 382-399, California: University of California Press: akt. Gündoğdu, H. (2013), Foucaultcu Eleştiri Nasıl Anlaşılmalı, Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi Sayı 21, ss: 1303-4251.
- Gülşen, E.(1988). Eleştiride Üslup Üzerine Bir İnceleme. 36, (144).
- Güven, M.Kürüm, D. (2008). Öğretmen Adaylarının Öğrenme Stilleri İle Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişki. İlköğretim Online, 7 (1), 53-70.
- <http://dergipark.gov.tr/ilkonline/issue/8602/107132>
- <http://elestiri.nedir.org/>
- <https://evrimagaci.org/yapici-elestiri-nedir-nasil-yapilir-4851>
- http://www.felsefe.gen.tr/elestirel_sosyolojisi_nedir_ne_demektir.asp

- [http://www.nevzattarhan.com.tr/Aile içi iletişim](http://www.nevzattarhan.com.tr/Aile_ici_iletisim)
<https://www.psikolojik.gen.tr/elestiri.html>
<http://www.serapduygulu.com.tr/makaleler/yetiskin/elestiri-ile-bas-edebilmek.html>
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=%C3%B6z%20ele%C5%9Ftiri&guid=TDK.GTS.548649fa449025.08649873
- Kondakçı, Y. Zayim, M. Ve Çalışkani, Ö. (2010). Okul Yöneticilerinin Değişime Hazır Olma Tutumlarının Okulun Öğretim Düzeyi, Yöneticilerin Deneyimi ve Okul Büyüklüğü Bağlamında İncelenmesi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:2, 155-175
- Korur, E. Öncü, E. Ve Kılıç, S. (2016). *Eleştirel Düşünme ve Empatik Eğilim İlişkisi: Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon
- North, A. (1987). Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısında İncelenmesi. 28(112)
- Onaran, A.(1991), *Lise Öğrencilerinin Eleştiriye Açık Olma Ve Affetme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi).On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Özbek, Y. (2013). ELEŞTİRİ ÜZERİNE. Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 0 (30), 1-7.
- Wilson, A.(2013). Öğrenme Stilleri ve Eleştirel Düşünme Arasındaki İlişkiye Genel Bir
- Bakış.32, (123). www.dersizlesene.com/odepuler/demokratik-insannasilolmalidir
- Yurga, C. (2014), Örnekleriyle Eleştiri Sanat ve Teknikleri, Pegem Akademi Yayıncılık, 1. Baskı, ss. 514-515, Ankara.

EKLER

EK-1 Madde Havuzu

1. Öğretmenlerim fikirlerimize saygı gösterirler.
2. Öğretmenlerim hatalarını kabul ederler.
3. Öğretmenlerim empatik davranır.
4. Düşüncelerim öğretmenlerim için bir anlam ifade etmez.
5. Öğretmenlerim kendileriyle barışıktır.
6. Ders dışında da bize saygı gösterirler.
7. Öğretmenlerimiz değişime açık değildir.
8. Öğretmenlerimiz önerilere açıktırlar.
9. Öğretmenlerimiz hatalı olduğu durumda özür dilerler.
10. Farklı görüşlere saygı duyarlar.
11. Öğretmenlerim yeni önerilere açıktır.
12. Öğretmenlerimiz davranışlarında tutarlıdır.
13. Öğretmenlerimiz yapıcıdır.
14. Öğretmenlerimiz tahammül gösterirler.
15. Öğretmenlerimiz istemese bile öğrencilerin taleplerini dikkate alır.
16. Öğretmenlerimiz kendilerini düzenlerler.
17. Öğrencilerin görüşlerine saygı duyarlar.
18. Öğretmenlerimiz farklılıklara saygı duyarlar.
19. Öğretmenlerimiz aykırı öğrencileri hoş görür.
20. Öğretmenlerim aykırı düşünceleri hoşgörüyü karşılırlar
21. Öğretmenlerim, öğrencilerinin fikir ve düşüncelerine önem verir.
22. Öğretmenlerim öğrencilerinin eleştirilerini ilgiyle dinler.
23. Görüş ayrılıklarımıza rağmen bize saygı gösterirler.
24. Öğretmenlerim için taleplerim önemlidir.
25. Öğretmenlerim beni bir birey olarak kabul eder.
26. Öğretmenlerim kendilerine güvenir.
27. Öğretmenlerim bana tolerans gösterebilirler.
28. Öğretmenlerim kendi görüşlerine uymayan görüşleri umursamazlar
29. Öğretmenlerim eleştirilere açıktır.
30. Öğretmenlerim kendi hatalarına karşı duyarlıdırlar.
31. Öğretmenlerim karşıt fikirlere karşı anlayışlı değildir.
32. Öğretmenlerim bilgilendirilmeye karşı açıktırlar.
33. Öğretmenlerim farklı fikir ve görüşleri göz önünde bulundururlar.
34. Öğretmenlerim önerilere kapalıdırlar.
35. Öğretmenlerim bilgilerini sürekli güncellerler.
36. Fikirlerimi önemsemeyen öğretmenlerim var.

37. Öğretmenlerim kendilerini kabul eden barışık insanlardır.
38. Tutarlı ve kendini yenileyen öğretmenlerim var.
39. Öğretmenlerim eleştirilere karşı demokratik değildirlir.
40. Öğretmenlerim yapıcı davranırlar.
41. Öğretmenlerim farklı eleştirilere karşı saygılıdırlar.
42. Öğretmenlerim değişime rahatlıkla uyum sağlayabilirler.
43. Öğretmenlerim yapılan eleştirilerle kendilerini geliştirmeye çalışırlar.
44. Yapılan eleştiriye karşı hemen savunmaya geçen öğretmenlerim vardır.
45. Öğretmenlerim yapılan eleştiriler üzerinde düşünmezler.
46. Eleştiriye karşı aşırı hassas davranan öğretmenlerim var.
47. Yerinde ve uygun eleştiri yapan öğretmenlerim var.
48. Öğretmenlerim derslerin işleyişi hakkında fikirlerimizi alırlar.
49. Öğretmenler fikirlerimizle kişiliklerimizi yargılamazlar
50. Öğretmenler empatik davranırlar
51. Öğretmenlerimizin katı kuralları yoktur.
52. Öğretmenlerimiz kendi fikirlerine karşı fikirleri sabırla dinlerler.
53. Derslerde çekinmeden söz hakkı alırız.
54. Öğretmenlerimiz derslerin işleyişi hakkındaki fikirlerimizi değerlendirirler
55. Öğretmenlerimiz, onları eleştirdiğimiz noktalarda hatalarını kabul ederler
56. Öğretmenlerimiz sorularımızı açıkça cevaplarlar.
57. Öğretmenler anlamadığımız konuları tekrar anlatmaktan çekinmezler.
58. Öğretmenler dersleri anlatırken tek bir yonteme bağılı kalmazlar.
59. Öğrencilerin çoğu derse aktif katılırlar.
60. Öğretmelerim hâkim olmadıkları konu olduğunda bilmiyorum derler.
61. Öğretmenlerime sorunlarımı açıkça anlatabilirim.
62. Öğretmenler öğrencilerine hakaret etmezler.
63. Öğretmenlerim öğrenciye değer verir ve onu dinlemeyi ihmal etmez.
64. Öğretmenlerim hakkında bir fikir beyan edemem.
65. Öğretmenlerim yeni eğitimlerle bilgilerini güncel tutarlar.
66. Zaman zaman öğretmenlerim kendileriyle çelişir.
67. Öğretmenlerimin mizah anlayışları gelişmiştir.
68. Öğretmenlerim kendini tanıyan bireylerdir.
69. Öğretmenlerimiz düşünce özgürlüğümüzü kısıtlamaz.
70. Öğretmenlerimiz yeniliğe ve gelişime açıktır.
71. Öğrencilerine karşı iyi bir dinleyicidirler.
72. Öğretmenlerimiz eleştirileri yeni fikir üretmede kullanabilir.
73. Öğretmenlerimiz bizleri dikkatle dinler ve anlamaya çalışırlar.

74. Öğretmenlerimiz eleştirilerimizdeki fikirleri önemser.
75. Öğretmenlerimiz kendi hatalarına karşı duyarlıdır.
76. Öğretmenlerimiz herkesi eşit şekilde değerlendirirler.
77. Öğretmenlerimiz derslerimizi çeşitli aktivitelerle zenginleştirir.
78. Öğretmenlerimiz kendileriyle barışık değillerdir.
79. Öğretmenlerimiz eleştirileri yapıcı bir tavır ve heyecanla karşılar.
80. Öğretmenlerimiz kendi bilgilerinin doğru olduğundan ısrar ederler.
81. Öğretmenlerimiz eleştirilerimizi görmezden gelir.
82. Öğretmenlerimiz söylediklerimizi anlamaya çalışmazlar.
83. Öğretmenlerimiz farklı aktivitelere karşı duyarlıdır.
84. Öğretmenlerimiz eleştirilerimizi değersiz görür.
85. Derslerimizde söz hakkı almamıza ve soru sormamıza izin vermez.
86. Öğretmenlerimiz kendisiyle ilgili farklı bakış açılarını bize sorar.
87. Öğretmenlerimiz hatalı olduğunda bizden özür diler.
88. Öğretmenimiz sözümüzü kesmeden sonuna kadar dinler.
89. Öğretmenimiz hatalı olsa bile özür dilemez.
90. Öğretmenimiz olumlu ve olumsuz yönlerini ifade eder.
91. Öğretmenimiz sadece olumlu yönlerini ifade eder.
92. Öğretmenimiz değişimlere ve gelişimlere karşı tepkilidir.
93. Öğretmenimiz gelişim ve değişime kapalıdır.
94. Öğretmenimiz herkese eşit davranır.
95. Öğretmenimiz kimseye haksızlık yapmaz.
96. Öğretmenimiz başka yaşantılara açıktır.
97. Öğretmenimiz başka yaşantılara kapalıdır.
98. Öğretmenimiz her yönüyle bütünleşmiştir ve bunu ifade eder.
99. Öğretmenimiz kendini değerlendirirken objektiftir.
100. Öğretmenimiz ısrarla eski görüşlerine bağlı kalırlar.

EK-2

ÖĞRETMEN ELEŞTİRİYE AÇIKLIK ÖLÇEĞİ

Açıklama: Bu ölçek öğretmenlerin eleştiriye açıklığını ölçmeye yöneliktir. Lütfen soruları tam olarak okuduktan sonra kendinize en uygun olan cevabı işaretleyiniz.

Öğretmenlerimiz;	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1)Fikirlerimize saygı gösterirler.					
2)Kendi hatalarını kabul ederler.					
3)Empatik davranırlar.					
4)Değişime açıktırlar.					
5)Kendileriyle barışkırtırlar.					
6)Katılımcılığa önem verirler.					
7)Düşüncelerimizi dikkate <u>almazlar.</u>	Ters puanlanacak madde				
8)Önerilerimize açıktırlar.					
9)Hatalı oldukları durumlarda özür dilerler.					
10)Farklı görüşlere değer verirler.					
11)Yeniliklere açıktırlar.					
12)Davranışlarında tutarlıdırlar.					
13)Yapıcıdırlar.					
14)Eleştirilerimizden <u>rahatsız olurlar.</u>	Ters puanlanacak madde				
15)Öğrencilerinin taleplerini dikkate alırlar.					
16)Eleştirilere göre kendilerini düzenlerler.					
17)Demokratik davranışlar sergilerler.					
18)Farklıklara saygı duyarlar.					
19)Eleştiriye tahammül gösterirler.					
20) Öğrencilerinin kişiliklerine saygı duyarlar.					

SOSYAL ÜRETKENLİK ÖLÇEĞİ

ÇALIŞMA GRUBU

İlem ÇALIŞKAN

Ebru SERBES

Kübra SOYLU

Rabia ZAFER

Esra SOLHAN

Seher BURAN

Özet

Bu çalışmada bireylerin sosyal üretkenlik düzeyini tespit etmek amacıyla bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Bu amaçla, çalışma kapsamında öncelikle sosyal üretkenliği açıklayan kaynaklar taranmış ve bu bilgilere dayalı bir kuramsal alt yapı oluşturulmuştur. Bu alt yapıyı temele alan bir taslak ölçek hazırlanarak uzman görüşlerine sunulmuştur. Gerekli düzeltmeden geçirilen ölçek 138 üniversite öğrencisi üzerinde uygulanarak çeşitli analizlere tabi tutulmuştur. Sosyal Üretkenlik Ölçeği'nde, güvenilirliği için Cronbach Alpha Testi tercih edilmiş ve analiz sonucu güvenilirlik katsayısı 89.6 olarak bulunmuştur. Ölçekteki faktör yapısını tespiti için açımlayıcı faktör analizi, "Principal Components Analysis (Temel Bileşenler Analizi)" Varimax döndürme tekniği kullanılmıştır. Faktör özdeğeri 1 ve faktör yükü en az .40 olan maddeler ölçek yapısına dahil edilmiştir. Ölçeğin 20 maddeli ve iki faktörlü olarak elde edilen son yapısının sosyal üretkenliği ölçmede güvenilir ve geçerli bir ölçek olacağı söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal üretkenlik, bireysellik, toplumsallık

SOCIAL PRODUCTIVITY SCALE

Abstract

This study aimed to develop a scale to determine the social productivity level of individuals. For this purpose, first, sources explaining social productivity were scanned within the scope of the study and a theoretical infrastructure was created based on this information. A draft scale based on this infrastructure was prepared and presented to expert opinions. The scale, which underwent the necessary corrections, was applied to 138 university students and subjected to various analyses. Cronbach Alpha Test was preferred for reliability in the Social Productivity Scale and the reliability coefficient was found to be 89.6 because of the analysis. Exploratory factor analysis, "Principal Components Analysis" Varimax rotation technique was used to determine the factor structure in the scale. Items with a factor eigenvalue of 1 and a factor loading of at least .40 were included in the scale structure. It can be said that the final structure of the scale, which was obtained with 20 items and two factors, will be a reliable and valid scale in measuring social productivity.

Key Words: Social productivity, individuality, collectivity

GİRİŞ

Üretim faktörleri gelişigüzel kullanıldığında, elde edilen üretim de buna bağlı olarak sıradan bir değer olarak ortaya çıkacaktır. Ancak bu üretim zincirinin her faktörü en uygun biçimde kullanıldığında daha yüksek bir fayda elde edilebilmektedir. Kısacası, üretkenlik birim başına elde edilen faydadır (Saygılı, 1991).

Günlük yaşamı etkileyen her sorunun temelinde verimlilik yatar. Kısaca belirtmek gerekirse: " Bir ülkedeki endüstriyel gelişmeyi belirleyen temel faktör, bu alandaki verimlilik artışıdır. Ekonomik gelişmeden etkilenen siyasal güç de verimlilikle belirlenir. Bir ülkedeki satın alma gücü de verimlilik artışıyla artar veya azalır. Çalışan nüfusun meslekler arasındaki paylaşımı da çeşitli faaliyet alanlarındaki verimlilik artışıyla belirlenir. Herhangi bir alandaki çalışma hacminin ölçülmesi verimliliğe göre ayarlanır. Eğitim, bir alanda verimlilik artışı sağlamak amacıyla düzenlenir ve yönetilir. Ekonomik bunalımlar, verimlilikteki artış ve azalışlarla izah edilir. Dış ticareti belirleyen en önemli faktör verimliliktir. Şehirleşme, verimlilik artışının desteklediği bir sosyal gelişmedir. Savunmada güçlülük, bir verimlilik sonucudur. Çevre kirlenmesi bir verimlilik sonucudur". (Gürsoy, 1985:13-14)

Üretkenlikte üretim sonunda, ürünün nicel (sayısal, biçimsel) ve nitel (çeşitlilik vb.) artışı söz konusudur. Giderlerin azaltılmasıyla ilgili olan verimlilikte ise üretebilme yeterliliğinin yanında, "...bir artının, bir çoğalmanın, bir fazlalaşmanın üretebilme yeterliliği ile birlikte oluştuğu" ifade edilmektedir. (Gürsoy, 1985:5).

Sosyal üretkenlik, salt endüstriyel üretimle ilişkili bir kavram değildir. Genel olarak bir topluluğun kaynaklarını ve kurumlarını ve o topluluğu oluşturan insanların refah ve yaşam kalitesini iyileştirmek için ne kadar etkili kullandığı ölçüsünü ifade eder. Sosyal üretkenlik "sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel yaşamın çok çeşitli yönlerini kapsar.

Sosyal üretkenlik her alanda üretken bir nüfusu teşvik eder. Sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın gelişmesini destekler. Ekonomik hareketlilik sağlar ve iş gücünü motive ederek toplumsal üretkenliği artırır. Sosyal üretkenlik bir toplumda kadınların güçlendirilmesi için önemli fırsatlar oluşturur. Toplumsal iş birliğine, bütünleşmeye katkıda bulunur. Kültürel çeşitliliğe değer verir, yaratıcılığı, yenilikçiliği ve daha kapsayıcı dinamik bir toplum olmayı geliştirir. Aktif vatandaşlığı destekler. Tüm vatandaşların yaşam kalitesini iyileştirir.

Eğitimde sosyal üretkenlik çok önemlidir. Topluma yüksek nitelikli eğitim hizmeti sağlayabilmenin en önemli yolu, eğitim alanında sosyal üretkenliği arttırmaktır. Bu noktada okullarda öğrencileri toplumsal üretkenliğe katkıda

bulunacakları bilgi, beceri ve eleştirel düşünme yetenekleriyle donatmak, eğitimcilere düşen en büyük görevdir.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı öğrencilerdeki sosyal üretkenlik düzeyini ortaya koyabilecek bir ölçek geliştirmektir.

YÖNTEM

Bu çalışma tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Ölçek geliştirme sürecinde öncelikle ölçülmek istenen psikolojik yapıyla ilgili kapsamlı bir literatür taraması yapılmış, tezler ve akademik veri tabanlarından ulaşılabilen ilgili yayımlar incelenerek bir rapor oluşturulmuştur. Araştırmacılar tarafından 82 maddeden meydana gelen bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundan ilgili boyutu ölçtüğü düşünülen 38 madde seçilerek “Sosyal Üretkenlik Ölçeği” adlı bir taslak ölçek oluşturulmuştur. Bu ölçek üç uzman görüşüne sunulmuş ve alınan görüşler doğrultusunda 13 madde çıkarılmış ve 25 maddeli bir uygulama ölçeği elde edilmiştir. Bu ölçek 138 öğrenciden toplanan verilerle analiz edilmiştir. “Sosyal Üretkenlik Ölçeği”nin güvenilirlik ve faktör analizi için SPSS 15.00 paket programı kullanılmıştır.

PARAMETRİK BULGULAR

Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular:

25 maddeli Sosyal Üretkenlik Ölçeği'nin (SÜÖ) güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. 138 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinde madde eksilterek yapılan son analize göre, ölçeğin iç tutarlık katsayısı Alfa (α)= ,908 bulunmuştur.

Tablo 1: Ölçeğin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Cronbach's Alpha	N of Items
,908	20

Alfa (α) katsayısına bağılı olarak ölçeğin güvenirliliği aşığıdaki gibi yorumlanabilir (Kalaycı, 2014):

- $0.00 < a < 0.40$ ise ölçek güvenilir değil
- $0.40 < a < 0.60$ ise ölçek düşük güvenirlilik
- $0.60 < a < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenirlilik
- $0.80 < a < 1.00$ ise ölçek yüksek güvenirlilik

Bu bağlamda Sosyal Üretkenlik Ölçeğinin güvenirliliği oldukça yüksek düzeyde bulunmuştur.

Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular:

Ölçek maddeleri üzerinde faktör analizinin yapılabilmesi için KMO oranının ($,500$) üzerinde olması gerekir. Oran ne kadar yüksekse veri seti analiz yapmaya o kadar uygun demektir. KMO değerleri ve yorumları aşığıdaki gibidir (Sharma, 1996: 116; Aktaran: Kalaycı, 2014):

- $0.00 - 0.50$ ise kabul edilmez
- $0.50 - 0.60$ ise zayıf
- $0.60 - 0.70$ ise orta
- $0.70 - 0.80$ ise iyi
- $0.80 - 0.90$ ise çok iyi
- $0.90 - 1.00$ ise mükemmel

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Katsayısı ve Bartlett Sphericity Testi Sonuçları:

Sosyal Üretkenlik Ölçeği maddelerinin faktör analizi için uygunluğuna ilişkin değerler aşığıdaki tabloda görölmektedir.

Tablo 2: KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,849
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1395,488
	df	190
	Sig.	,000

138 öğrencinin verdiği cevaplar üzerinde yapılan açımlayıcı faktör analizinde, faktör yüklerinin belirlenmesi “Principal Components Analysis (Temel Bileşenler Analizi)” Varimax döndürme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Analizde, her bir faktörün öz değerinin en az 1 olması ve her bir faktördeki maddelerin

faktör yüklerinin en az .50 değerine sahip olması dikkate alınmıştır. Ölçeğin faktör sayısı 2 de fikslenmiştir.

Özdeğer İstatistiğine Bağlı Faktör Sayısı ve Açıklanan Varyans Yüzdesi

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda Sosyal Üretkenlik Ölçeğindeki maddelerin iki faktör grubu altında toplandığı tespit edilmiştir. Bu faktörlere ilişkin olarak maddelerin faktör yük değerleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: Faktör Analizi ve Açıklanan Varyans

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	7,477	37,385	37,385	7,477	37,385	37,385	6,303	31,513	31,513
2	2,363	11,813	49,198	2,363	11,813	49,198	3,537	17,685	49,198
3	1,420	7,099	56,297						
4	1,129	5,647	61,943						
5	1,009	5,044	66,988						
6	,935	4,677	71,665						
7	,765	3,824	75,489						
8	,650	3,251	78,740						
9	,572	2,859	81,599						
10	,523	2,617	84,216						
11	,500	2,500	86,716						
12	,452	2,262	88,978						
13	,425	2,125	91,103						
14	,383	1,915	93,018						
15	,311	1,555	94,572						
16	,298	1,489	96,062						
17	,238	1,188	97,249						
18	,208	1,039	98,288						
19	,196	,979	99,266						
20	,147	,734	100,000						

Faktör analizi sonuçlarına göre Sosyal Üretkenlik Ölçeği maddelerinin iki alt faktör altında kümelendiği görülmektedir. 20 Maddeli Bu ölçek yapısında açıklanan varyans düzeyi 49.198 olduğu görülmektedir. Ölçek maddelerinin faktörlere göre dağılımı Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Ölçek Maddelerinin Faktörel Dağılımı

	Faktörler	
	1	2
m1	,768	
m25	,745	
m11	,700	
m22	,691	
m4	,684	
m8	,675	
m7	,655	
m20	,650	
m10	,631	
m12	,624	
m3	,616	
m9	,611	
m13	,578	
m5	,561	
m24	,560	
m2	,541	
m6	,511	
m15		,744
m16		,701
m14		,674

SONUÇ

Bu çalışmada öğrencilerdeki sosyal üretkenlik düzeyini tespit etmek amacıyla bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Öncelikle sosyal üretkenlik ilişkin literatür taranmış, araştırmacılar tarafından madde havuzu oluşturulmuştur. Bu havuzdan ilgili boyutu ölçtüğü düşünülen 38 madde çekilerek uzman sorulmak üzere bir taslak bir ölçek hazırlanmıştır. Alınan görüşlerden sonra taslaktaki 13 madde atılmış, ardından geliştirilmeye çalışılan ölçeğin güvenilirlik çalışması ve faktör analizi için 138 öğrenciden veri toplanmıştır. SPSS 15.00 paket programına girilen veriler üzerinden güvenilirlik hesaplanmıştır. Tüm bu sürecin ışığında yapılan analizler sonrasında ölçeğin güvenilirlik değerinin Alfa (α)=.902 yani yüksek güvenilirlikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 25 maddelik ölçek yapısının altı faktör altında toplandığı varyansın %64,202' sini açıkladığı bulunmuştur. Analizler sonrasında 20 maddeye düşürülen madde sayısı ile iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu ölçeğin açıklanan varyans düzeyi 49.198 olarak tespit edilmiş. Madde yüklerinin ise .422 ile .807 arasında değiştiği gözlenmiştir.

KAYNAKÇA

- Balaban, A. Y., & İnce, İ. Ç. (2015). Gençlerin sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetleri ve gönüllülük algısı: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 149-169.
- Gülmez A. Türkiye'nin uluslararası yayın performansının analizi. *Akademik İncelemeler* 2006;1:25-43
- Hemlin S, Allwood CM, Martin BR. Creative Knowledge Environments. *Creativ Res J* 2008;20: 196-210
- Işık, C., & Keskin, G. (2013). Bilgi Ekonomilerinde Rekabet Üstünlüğü Oluşturulması Açısından İnovasyonun Önemi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(1), 41-57.
- Karahan, Y. G. K. S. Bilimsel Dergilere ve Makalelere Genç Bakış. *Türk Tıp Dizini*, s:166-174
- Özgüven, N. (2008), "Hizmet Pazarlamasında Müşteri Memnuniyeti ve Ulaştırma Sektörü Üzerinde Bir Uygulama", *Ege Akademik Bakış*, 8 (2): 651-682.
- Pamukçu, F. (2011), "Finansal Raporlama ile Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflıkta Kurumsal Yönetimin Önemi", *Muhasebe ve Finansman Dergi-si*, Nisan 2011: 133-148.
- www.hasansabrikayaoglu.com
- www.edebiyatogretmeni.org/konferans

EKLER

EK-1

MADDE HAVUZU

- 1) Sosyal ve kültürel etkinlikler organize ederim.
- 2) Topluluk ve kulüpler kurarım.
- 3) Kitap okuma günleri düzenlerim.
- 4) Sosyal faaliyetleri takip ederim.
- 5) Sosyal faaliyetlere katılmayı severim.
- 6) Organizasyon becerim vardır.
- 7) Yarışmalar ve turnuvalar düzenlerim.
- 8) Tanışma günleri düzenlerim.
- 9) Farklı şehirlere gezi ve turlar düzenlerim.
- 10) Mezuniyetle ilgili etkinlikler (balo, mezuniyet kınası vs.) düzenlerim.
- 11) Piknik faaliyetleri düzenlerim.
- 12) Tiyatro oyunu hazırlarım.
- 13) Kutlama partileri (doğum günü vs.) düzenlerim.
- 14) Facebook'ta etkinlik günleri düzenlerim.
- 15) Twitter'da hashtag açarak gündem oluştururum.
- 16) Instagram'da butik sayfaları açarım.
- 17) Youtube'da kanal açarım.
- 18) Instagram'da yemek sayfası açarım.
- 19) Ders notları hazırlar ve paylaşıyorum.
- 20) Grup oluşturup danışma yaparım. *
- 21) Çeşitli kursların açılmasına öncülük ederim.
- 22) Sorumluluk almayı severim. *
- 23) Kişilerarası ilişkilerim iyidir.
- 24) Birlikte ortaya eser koymak benim için önemlidir.
- 25) İş birliği yapmayı severim.
- 26) Yeni fikirler ortaya atarım.
- 27) Fikirlerimi paylaşmayı severim.
- 28) Girişimci biriyim.
- 29) Zamanımı iyi planlarım. *
- 30) Yenilikleri takip ederim.
- 31) Yeni fikirlere açık bir insanım.
- 32) Değişimi severim.
- 33) Kendime güvenirim.

- 34) Benlik algım ve öz saygım yüksektir.
- 35) Liderlik özellikleri taşıyırım.
- 36) Pazarlamayı severim.
- 37) İkna kabiliyetim vardır.
- 38) Çevremde popüler biriyim.
- 39) İnsanlara faydalı olmak hoşuma gider.
- 40) Reklam hazırlarım.
- 41) Broşür hazırlarım.
- 42) Afiş hazırlarım.
- 43) Pano hazırlarım.
- 44) Sosyal faaliyetler için zaman ayırırım.
- 45) Sosyal faaliyetler için bütçe ayırırım.
- 46) Rekabet ortamında kendimi geri plana çekerim. *
- 47) Dernek, vakıf, sivil toplum kuruluşlarına üye olurum.
- 48) Gönüllü hizmetlere katılırım.
- 49) Köy okullarına yardım kampanyası düzenlerim.
- 50) Huzurevi ziyaretleri organize ederim.
- 51) Çocuk esirgeme kurumu
- 52) Sosyal destek faaliyetlerinde aktif rol oynarım.
- 53) Kermesler düzenlerim.
- 54) Yardım kampanyaları düzenlerim.
- 55) Makale yazarım.
- 56) Şiir yazarım.
- 57) Yazdığım şiirleri çeşitli dergilerde yayımlarım.
- 58) Konferans / konferanslar düzenlerim.
- 59) Seminer / seminerler düzenlerim.
- 60) Kongre / kongreler düzenlerim.
- 61) Panel / paneller düzenlerim.
- 62) Bildiri yayımlarım.
- 63) Alanda uzman kişilerin gelmesi için öncülük ederim.
- 64) İlgili kişileri etkinlik hakkında bilgilendiririm.
- 65) Köşe yazarlığı yaparım.
- 66) Dergi çıkarmak için çalışmalar yaparım.
- 67) Kitap yazarım.
- 68) Sunular yapar ve paylaşıyorum.
- 69) Festivaller düzenlemesi için öncülük ederim.

- 70) Fuarlarda stand açarım.
- 71) Yöresel yemek günleri düzenlerim.
- 72) Yöresel halk oyunları günleri düzenlerim.
- 73) Kendimi geliştirmek ve yeni şeyler öğrenmekten hoşlanırım.
- 74) Sorgulayıcı bakış açısına sahibim.
- 75) Teknolojiye uyum sağlarım.
- 76) Toplum içinde kendimi rahat ifade edebilirim.
- 77) Bağımsız kişiliğe sahibimdir.
- 78) Araştırma yapmayı ve okumayı severim.
- 79) Toplumdan soyutlanmam.
- 80) Girdiğim ortama uyum sağlarım.
- 81) Değişik fikirler ilgimi çeker.
- 82) Kendimi iyi tanırım, yeteneklerimin farkındayım

EK-2**Sosyal Üretkenlik Ölçeği**

Açıklama: Değerli Öğrencimiz.

Bu ölçek bulunduğunuz okuldaki sosyal üretkenlik düzeyinizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Lütfen cevabınıza en uygun olan seçeneğin karşısın (x) işareti koyarak görüşlerinizi belirtiniz.

Teşekkürler

	Katılım Düzeyiniz				
	1	2	3	4	5
Birinci Faktör: Sosyal Girişim					
Topluluklar kurarız.					
Yarışmalar-Turnuvalar düzenleriz.					
Kitap okuma günleri düzenleriz.					
Tanışma günleri yaparız.					
Piknik faaliyetleri düzenleriz.					
Organizasyon becerimiz vardır.					
Çeşitli kursların açılmasına öncülük ederiz.					
Sosyal faaliyetler için zaman ayırırız					
Sosyal faaliyetler için bütçe ayırırız					
İnsanlara faydalı olmak için çalışırız.					
Yardım kampanyaları düzenleriz.					
Çeşitli yazılar hazırlarız.					
Şiirler yazarız.					
Yazdığımız şiirleri paylaşıyoruz.					
Gönüllü hizmetlere katılırız					
Farklı şehirlere geziler düzenleriz.					
Yeni fikirler ortaya koyarız.					
İkinci Faktör: Organizasyon					
Sosyal-kültürel etkinlikler organize ederiz					
Birlikte iş yapmak bizim için önemlidir.					
Kutlama partileri (doğum günü vb.) düzenleriz.					

Not: Ölçekten alınan yüksek puan yüksek sosyal üretkenlik anlamına gelmektedir.